

Diplomová práce

2011

Bc. Hana Zimmelová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

ANALÝZA EDUKAČNÍCH MATERIÁLŮ
PRO PACIENTY S CELIAKIÍ

Vedoucí práce: PaedDr. Petr Bauman

Autor práce: Bc. Hana Zimmerlová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: kombinovaná

Ročník: 2.

2011

Diplomová práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 23.03.2011

.....
Bc. Hana Zimmelová

Děkuji vedoucímu diplomové práce panu PaedDr. Petrovi Baumanovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Zvláštní poděkování patří mému manželovi panu Františku Zimmerlovi bez jehož obětavé pomoci, pochopení a všestranné podpory by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

Úvod.....	5
1. Celiakie jako zdravotní, výživový a sociální problém.....	9
1.1 Celiakie jako zdravotní problém.....	9
1.2 Celiakie jako výživový problém.....	11
1.3 Celiakie jako sociální problém.....	13
2. Neformální a informální vzdělávání pacientů s celiakií.....	15
2.1 Typy edukačních materiálů pro pacienty s celiakií.....	17
3. Obecné požadavky na kvalitu výukových materiálů.....	21
3.1 Požadavky na výukové materiály.....	23
3.2 Zásady zvláště vhodné pro publikace pro pacienty s celiakií.....	30
4. Hodnotící kritéria.....	35
4.1 Typy kritérií pro tištěných materiálů.....	35
4.2 Typy kritérií pro hodnocení internetových zdrojů.....	38
4.2.1 EC Quality Criteria.....	38
4.2.2 GMDS – Qualitätskriterien.....	40
4.2.3 Kritéria RANKMED.....	41
5. Hodnocení vybraných edukačních materiálů.....	43
5.1 Výběr hodnocených internetových stránek.....	43
5.2 Návrh kritérií pro hodnocení.....	44
6. Metodika.....	48
7. Výsledky.....	53
7.2.1 Analýza zdrojů dle zpracovaných kritérií.....	53
7.2.2 Vyhodnocení získaných dat.....	71
7.2.3 Porovnání kvality jednotlivých zdrojů.....	82
8. Závěr.....	84
Seznam použitých zdrojů.....	88
Seznam příloh.....	90
Abstrakt.....	112
Abstract.....	113

Úvod

Celiakie je závažné, život ohrožující autoimunitní onemocnění. Správně provedená edukace pacientů s celiakií je základním požadavkem při terapii tohoto onemocnění. Pouze spolupracující, dobře poučený pacient je schopen správně dodržovat dietní režim, který je základním prostředkem léčby onemocnění, a onemocnění necítí jako nadměrnou zátěž, ale jako příležitost k novému, zdravějšímu způsobu stravování.

Důležitost dodržování diety u celiakie spočívá i ve snížení rizika výskytu asociovaných autoimunitních chorob. Odstraněním „spouštěče“ – v případě celiakie lepku, dojde k normalizaci činnosti imunitního systému a snížení rizika výskytu dalších autoimunitních chorob.

Pacienti s celiakií mohou být považováni za zdravotně znevýhodněné. Definujeme-li znevýhodnění (handicap) jako nevýhodu, které je jedinec vystaven vinou poruchy, jsou celiaci skutečně znevýhodněni. Míra pomoci však určuje stupeň znevýhodnění. Například člověk na vozíku bude znevýhodněn v případě snahy studovat ve škole, která je v budově nevhodně architektonicky uspořádané. Nebude znevýhodněn v prostorách bezbariérových (srov. PASCH A KOL., 2005: 296). Lidé s celiakií nemají jiné potřeby než lidé zdraví – jen k jejich uspokojení potřebují jiné prostředky (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 28). Pokud tedy společnost nabídne celiakům pomoc ve formě správného označování potravin, výběru bezlepkových pokrmů ve veřejném stravování, tolerancí odlišnosti a příspěvkem na drahé dietní stravování, mohou celiaci ve společnosti fungovat zcela běžným způsobem bez nepříjemných pocitů znevýhodnění.

Jak jsem již zmiňovala ve své bakalářské práci, řada vědců, ale i obyčejných lidí věnuje svoje úsilí problematice celiakie. Aktivní členové patientských organizací i jednotlivci pracují zdarma ve svém volném čase ve prospěch pacientů s tímto onemocněním. Součástí práce takových organizací je i poskytování informací o terapii onemocnění. Pacienti jsou informováni formou tištěných publikací, internetových stránek a přednášek. Internet zpřístupnil vědecké poznatky z výzkumu, umožnil získávání informací ze zahraničních zdrojů.

Záslouhou dobrovolníků se zlepšuje informovanost nejen celiaků, ale i veřejnosti. Jak ostatně uvádí také časopis pro celiaky YOURLIFE, zlepšují se i podmínky pro běžný denní život celiaků. „Výhledy dětí i dospělých s celiakií jsou z roku na rok pozi-

tivnější, pochopení podstaty onemocnění a osvěta se díky různým sdružením zlepšuje.“ (YOURLIFE 2008).

Bohužel stejně jako je tomu u ostatních informací v dnešním informačně přesytném světě, je celiakální pacient informacemi zahlcen. Jejich studium vyžaduje mnoho času pro získání požadovaného výstupu. Vědecké poznatky jsou prezentovány formou určenou odborné veřejnosti, a tak se celiak-laik poněkud „ztrácí“. Informace si odporují a není snadné získat jednoznačnou odpověď na některé otázky. Při vypracování bakalářské práce jsem si povšimla, že informace o onemocnění a léčebných postupech mají různou úroveň, některé zdroje obsahují chyby. Komplikovaná je situace zejména na internetové síti, kde podle České společnosti zdravotnické informatiky a vědeckých informací (2009) neexistují závazná pravidla pro publikování informací: „Na Internet může kdokoli umístit jakékoli informace bez zaručení jejich pravdivosti, spolehlivosti a odpovědnosti za jejich dopad. To je zvláště závažné u informací týkajících se zdraví (například léčebných postupů), kdy se laik jen těžko může orientovat a dopad může být i život ohrožující.“

Pacientskými sdružení i samotnými pacienty s celiakií bývá často upozorňováno na nedostatečnou edukaci pacientů ze strany lékařů a nutričních terapeutů. Např. na odborné konferenci pro nutriční terapeuty v Rožnově pod Radhoštěm poukázala v rámci diskuse Ing. Bušinová na nedostatky v edukaci pacientů s celiakií ze strany nutričních terapeutů a zejména špatnou situaci v podávání bezlepkové stravy při pobytu v nemocnicích. Základní podmínkou ke zlepšení situace při podávání stravy v nemocnicích je dobrá proškolenost zdravotnického personálu. Základní podmínkou pro kvalitní proškolení jsou pak kvalitní edukační materiály.

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala problematice celiakie ze zdravotního, výživového a sociálního hlediska. Svou diplomovou prací bych ráda navázala na práci bakalářskou a zabývala se tímto problémem z pohledu pedagogického. Cílem práce je provést analýzu v češtině snadno dostupných českých edukačních materiálů, analýzu snadno dostupných internetových zdrojů pro pacienty s celiakií, posoudit tyto materiály z pedagogicko-didaktického hlediska. Dále bych chtěla porovnat internetové stránky významných českých internetových zdrojů věnujících se celiakii s vybranými zdroji zahraničními.

Při výběru edukačních materiálů budu vycházet zejména ze základního kritéria: snadná dostupnost. Nemá smysl se zabývat materiály, které mohou sice být velmi kva-

litní, ale pro běžného občana jsou nedostupné nebo je musí zdlouhavě hledat. S tímto typem materiálů s velkou pravděpodobností většina celiaků vůbec nepřijde do styku.

Cílem práce je zjistit, zda existují kvalitní snadno dostupné edukační materiály pro pacienty s celiakií, na jaké úrovni jsou a zda při jejich tvorbě byla zohledněna didaktická pravidla – zda jsou zpracovány s ohledem na odlišnost jednotlivých pacientů: věk, vzdělání, apod. Při analýze materiálů vycházím zejména z prací z oblasti didaktiky, například při tvorbě hodnotících kritérií z práce Josefa Maňáka, Zuzany Sikorové a Jana Průchy. Při tvorbě hodnotících kritérií pro internetové zdroje se inspiroji souhrnem kritérií kvality pro zdravotnické internetové zdroje, jak je definovala Informační společnost při Evropské komisi v sekci eEurope – eHealth: EC Quality Criteria for Health Related Websites, Kritérii kvality elektronického publikování v medicíně Německé společnosti pro zdravotnickou informatiku, biometrii a epidemiologii (GMDS), která jsou také známá jako tzv. Freiburgská kritéria – GMDS-Qualitätskriterien für Elektronische Publikationen in der Medizin, a kritérii sestavenými pro hodnocení zdravotnických internetových stránek Ústavem lékařské informatiky.

Postup řešení a struktura práce

Pro vytvoření kritérií hodnocení je nutné nejprve prostudovat literaturu věnující se didaktickým zásadám, hodnotícím kritériím a hodnocení učebnic nebo jiných výukových materiálů. Analýzami a hodnocením učebnic se zabývají například Jan Průcha, Josef Maňák, Zuzana Sikorová a Petr Knecht, který ve své publikaci Hodnocení učebnic podotýká: „Výzkum učebnic je v rámci pedagogického výzkumu zatím spíše okrajovou oblastí, ačkoliv jsou učebnice součástí každodenní výuky na všech stupních a typech škol.“ (KNECHT 2007:7). V oblasti výukových materiálů pro pacienty s celiakií výzkum a hodnocení těchto materiálů nebyl dosud proveden.

První kapitola práce poskytuje úvod do problematiky onemocnění – komplexní pohled na celiakii jako zdravotní, výživový a sociální problém.

Další kapitola je věnována neformálnímu a informálnímu vzdělávání pacientů s celiakií. Popisuje způsoby neformálního vzdělávání těchto pacientů a typy edukačních materiálů, s nimiž mohou pacienti přijít do styku.

Třetí kapitola shrnuje obecné požadavky na kvalitu výukových materiálů a didaktické zásady vhodné pro edukační materiály pro pacienty s celiakií.

Následuje část věnovaná hodnotícím kritériím, a to jak kritériím pro hodnocení tištěných zdrojů, tak kritériím pro hodnocení internetových zdrojů. Tato a předchozí kapitola poskytne teoretický základ pro vypracování kritérií pro analýzu edukačních materiálů.

Pátá kapitola navazuje na poznatky shrnuté v předchozí kapitole představením vlastního návrhu kritérií pro analýzu kvality edukačních materiálů.

Šestá kapitola je věnována analýze zdrojů dle vypracovaných kritérií, vyhodnocení sebraných dat a porovnání kvality jednotlivých edukačních materiálů.

Závěr shrnuje výsledky práce a hodnotí naplnění zvolených cílů. Srovnává zjištění získaná při vypracování práce se zjištěními autorů, kteří se věnovali hodnocení nebo analýze učebnic.

1. Celiakie jako zdravotní, výživový a sociální problém

1.1 Celiakie jako zdravotní problém

Počátek onemocnění lze vysledovat již asi před 10.000 lety. V této době začala v oblastech blízkého východu tzv. neolitická revoluce. Vznikaly společnosti nezávislé na stálém hledání potravy – byl zaveden chov dobytka a polní hospodářství. Z lovců a sběračů putujících za obživou se stali usedlí, hospodařící rolníci. Přes pozitivní vlivy, které změny měly, se projeví i vlivy negativní – častější projevy podvýživy. Ty byly způsobeny jednak nestálostí úrody, ale zřejmě i závislostí stravování na několika druzích potravin – například špaldě a ječmeni.

Pravděpodobně první případy celiakie se objevily v jižní Anatólíi. Mezi hlavní způsoby obživy tamějšího obyvatelstva patřilo právě pěstování pšenice a ječmene. Místní obyvatelstvo navíc vykazovalo predispozici k celiakii - genotyp HLA-DQ2.

Pěstování pšenice a ječmene se postupně rozšířilo asi před 6.000 lety i do Evropy. Výskyt celiakie ve starém Římě dokládá popis „*celiakálního sklonu*“, který poskytl Aretaios z Kapadocie v 2. století n.l. Tento lékař potvrdil, že „...*když žaludek nepodrží potravu, když je nestrávená, tělem nepřijatá, vyloučena je, pak nazýváme takové pacienty celiaky.*“ Není známo, jak rozšířená tenkrát byla tato choroba (srov. CATASSI 2007:2).

Onemocnění celiakií v historii dokládají také archeologické nálezy koster a zubů. Podle antropoložky Laury Johnson-Kelly byla nesnášenlivost lepku nejrozšířenější ve středověku. Dokládají to patologické změny koster a hyperplasie skloviny nalezených zubů (srov. Catassi, 2007:2).

Prevalence celiakie se v posledních letech zvyšuje. Je to dáno zlepšením diagnostických metod, ale i dosud neobjasněnými dalšími vlivy. Závažným problémem je zvyšování prevalence celiakie v rozvojových zemích. V těchto zemích je konzumováno vysoké množství lepku, přičemž zde chybí diagnostické i léčebné metody.

Podle Catassi dochází k explozi případů celiakie teprve v moderní společnosti. Genetická struktura obyvatelstva se nezměnila – významnou úlohu ve zvýšení počtu onemocnění musí tedy hrát další faktory – šlechtěním zvýšené množství lepku v obilovinách, kratší doba kojení, stravování obyvatelstva založené na vysoké spotřebě obilovin obsahujících lepek. Ještě v roce 1994 se výskyt celiakie odhadoval na 1:1000 – 2000 (KOTALOVÁ, NEVORAL 1994:15). Kvalifikovaný odhad prevalence celiakie je

v současné době v České republice 1:200 – 1:250, tj. 40.000 až 50.000 nemocných, ale diagnostikováno a dispenzarizováno je jen asi 10% postižených (FRIČ A KOL. 2007:2). Podle Catassi je celiakie jednou z nejběžnějších doživotních poruch v západních zemích. Pro Evropu jsou odhady velmi přesné – v průměru 1% obyvatelstva má celiakii – to je v Evropě včetně Ruska asi 8 milionů nemocných.

Celiakii můžeme dle Friče definovat jako chronické, celoživotní onemocnění. Pokud není včas diagnostikováno a odpovídajícím způsobem léčeno, může být onemocněním ohrožujícím život. Jedná se o onemocnění dědičné, autoimunitní, systémové, způsobené nesnášenlivostí bílkovinného komplexu obilných zrn – lepku. Geneticky disponovaní jedinci nejsou schopni tolerovat produkty lepku v trávicí trubici. Imunitní systém těchto jedinců vytváří proti těmto produktům neustále protilátky. Později produkuje protilátky i proti vlastním bílkovinám těla (autoprotilátky). Imunitní systém je silně zatěžován, zvyšuje se riziko vzniku dalších závažných autoimunitních onemocnění. Protilátky poškozují sliznici tenkého střeva, je sníženo vstřebávání živin.

Projevy celiakie jsou velmi rozmanité. Zejména u kojenců se často jedná o nápadné, typické příznaky – bolesti břicha, průjemy, hubnutí, nafouklé břicho, zpomalený růst. U větších dětí a dospělých jsou příznaky často mimo střevní a lékaři si je nespojují s diagnózou celiakie. Chronická únava, chudokrevnost, bolesti kloubů, páteře, neuropsychické projevy, deprese, úzkost. U onemocnění je zřetelný posun od klasických plně příznakových forem k atypickým, tichým formám.

Tabulka1: Atypické projevy manifestace celiakie podle Goldemunda (2001:108)

Orgán	Symptom
hematopoéza	anémie, krvácení, trombocytóza
skelet	osteopénie, osteomalacie, osteoporóza, artralgie, artritidy, malý růst
svalstvo	slabost, atrofie
nervový systém	periferní neuropatie, křečové stavy, EEG změny mozku, atrofie mozku, cerebrální kalcifikace, nejasné psychiatrické stavy (deprese, iritabilita, zhoršení školního prospěchu)
endokrinní systém	sek. hyperparathyreodismus
kůže	dermatitis herpetiformis Duhring folikulární hyperkeratóza, petechie, edémy
GIT, játra	zvýšené AST, ALT, rekurentní bolesti břicha, hypoplazie skloviny, rekurentní aftózní stomatitis, zácpa
poruchy pohlavních žláz	opožděné menarché, časněji se dostavuje menopauza, častější sekundární amenorea, častější výskyt potratů, oligospermie, neplodnost

Nejvýznamnějším problémem celiakie ze zdravotního hlediska je častá pozdní diagnostika. Léčba celiakie je z medicínského hlediska relativně nenáročnou záležitostí – základním opatřením je nasazení bezlepkové diety – vyřazení lepku z potravy. Obnova poškozeného střeva však trvá u některých pacientů poměrně dlouhou dobu – někdy rok i více. Není tedy možné usuzovat na zlepšení například po 14 dnech diety bez lepku.

Jak uvádí AOECS (Association of European Coeliac Societies) na svých internetových stránkách, průměrné zpoždění diagnózy je 11,7 let. Nediagnostikovaní pacienti jsou zbytečně nemocní, často diagnostikováni na zcela jiné choroby, léčeni drahými preparáty. Zvyšuje se riziko vývoje dalších autoimunitních chorob, prořídnutí kostí, rakoviny. Stanovení diagnózy celiakie přitom v současné době není náročnou záležitostí. Základní metodou diagnostiky je odběr krve se stanovením protilátek proti endomysiu (EMA) a proti tkáňové transglutamináze (AtTGA). Při pozitivitě protilátek bývá provedena biopsie tenkého střeva. Při histologii sliznice tenkého střeva lze při pozitivitě výsledku nalézt plochou, atrofickou sliznici.

1.2 Celiakie jako výživový problém

Při léčbě celiakie je nutné vyloučit lepek z potravy – v ideálním případě stoprocentně. Lepek je zlomek proteinu z pšenice, žita, ječmene, ovsa nebo jejich křížených variant. Tento zlomek proteinu způsobuje u predisponovaných jedinců nesnášenlivost. Pro celiaky jsou tedy nevhodné potraviny, nápoje nebo léčiva obsahující tyto obiloviny: pšenici – všechny druhy včetně špaldy (výjimkou je deproteinovaný pšeničný škrob vyrobený speciální metodou odstraňující lepek), ječmen, žito a oves.

Typicky si představujeme pod výše uvedených výčtem nevhodných potravin mouku a výrobky z mouky – chléb, rohlíky, knedlíky, apod. Bohužel většina potravin je vyráběna průmyslově a lepek je často používán jako zahušťovadlo, zlepšující prostředek nebo nosič i v potravinách, kde bychom ho nečekali.

Celiak může konzumovat jednak potraviny: přirozeně bezlepkové (zeleninu, ovoce, maso, vejce, mléko, kukuřici, jáhly, luštěniny a další), jednak bezlepkové výrobky (speciálně vyrobené pro bezlepkovou dietu – obsahují lepek v maximálním množství 20 mg/kg potravin).

U bezpečkových výrobků je však nutné sledovat výši denní konzumace. Vzhledem k tomu, že nebylo známo, jaké množství lepku v potravě poškozuje pacienty, Catassi a kol. publikovali v roce 2007 studii zkoumající bezpečný práh denní konzumace lepku. Je téměř nemožné vyhnout se stopové konzumaci lepku a udržet konzumaci na nulové hodnotě. Dochází ke kontaminaci lepkem – při mletí, skladování nebo balení přirozeně bezpečkových potravin. Ani bezpečkové dietní potraviny neobsahují 0 mg lepku (výjimku tvoří australské dietní potraviny určené pro celiaky – stanovený limit v Austrálii je 0 mg). Z výsledků studie vyplynul závěr, že hraniční bezpečnou dávkou je spotřeba 50 mg lepku na den. 50 mg lepku/den je minimální dávkou způsobující měřitelné poškození střevní sliznice u pacientů s celiakií.

Výrobci jsou podle směrnice týkající se potravin určených pro zvláštní výživu (89/398/EHS ve znění Směrnice 1999/41/ES), která se zabývá bezpečkovými potravinami, a Nařízení komise (ES) č.41/2009 ze dne 20. ledna 2009, o složení a označování potravin vhodných pro osoby s nesnášenlivostí lepku, povinni označovat potraviny, které obsahují lepek. Přesto, že se situace v označování potravin velmi zlepšila, někteří výrobci výrobky stále neoznačují nebo označují chybně. Nadužíváno je označení: „Může obsahovat stopy lepku.“, které často výrobci používají i v případě, že výrobek lepek neobsahuje, aby se zajistili proti případným problémům, které by jim vznikly v případě nálezu lepku ve výrobku. Často takové výrobky lepek vůbec neobsahují a výrobci zbytečně zužují okruh potravin, které celiaci mohou konzumovat.

Chybné označování výrobků lze rozdělit do 3 skupin:

- a. výrobce nedeclaruje složky správně – výrobek obsahuje lepek, ale ze značení to není zřejmé;
- b. výrobce uvádí, že je lepek ve výrobku přítomen, analýza přítomnost nepotvrdila;
- c. nesprávně označené výrobky na základě špatného pochopení potravinové legislativy – špatně označené výrobky (srov. GABROVSKÁ 2008).

Základním problémem z hlediska výživového v současné době je cena bezpečkových potravin a často nemožnost stravování v provozovnách veřejného stravování. V nemocnicích a lázních bývá bezpečková strava poskytována, bohužel se objevují dietní chyby nebo jídlo není příliš pestré a chutné. Nejproblémovější oblastí je stravování dětí ve školách a školkách, kdy tato zařízení nebývají ochotná bezpečkovou stravu připravovat. Děti tak nemohou využít výhod státem dotovaného stravování a zajištění jejich stravování nadměrně zatěžuje zaměstnané rodiče. Dětem není poskytnuta ani od-

povídající finanční náhrada. Velkým problémem je vysoká cena bezlepkových potravin. Měsíční náklady na bezlepkové potraviny zvyšují náklady rodiny s celiakem o cca 3000,- Kč měsíčně na jednoho celiaka. Zdravotní pojišťovny na dietní stravování většinou nepřispívají, případně poměrně menší částkou (např. VZP přispívá pouze dětem 3.600,- Kč ročně). Dodržování bezlepkové diety se tak pro řadu rodin zejména v kombinaci s ekonomickými potížemi stává velmi obtížným.

1.3 Celiakie jako sociální problém

Celiakie, jako každé chronické onemocnění, vyčleňuje člověka trpícího tímto onemocněním z většinové populace. Protože pojem celiakie není příliš známý, bývá na celiaky pohlíženo jako na nemocné osoby trpící záhadnou neznámou chorobou. Děti mívají problémy s pocity, že jsou jiné než ostatní děti. Dospělí mohou mít problémy v zaměstnání. Nutnost dodržovat finančně náročnou dietu znevýhodňuje rodiny celiaků v řadě aktivit, na které nezbyvají finanční prostředky.

Zjednodušeně lze přístup k diagnóze a následně k životu s diagnózou celiakie rozdělit na:

- negativní přístup – celiakie je závažné, život zásadně omezující onemocnění;
- pozitivní přístup – léčba onemocnění je snadná, nejsou potřebné náročné operace, drahé léky, bezlepkovou dietu můžeme považovat za změnu stravovacího stylu ke zdravějšímu;
- pozitivně-negativní – dietu zvládám, ale někdy je to těžké.

Jsou také lidé, které zjištění, že mají trvale omezující nemoc, hluboce psychicky zasáhne. Objevují se negativní emoce vzdoru, nesouhlasu, smutku, zklamání (srov. KALVODOVÁ 2005). Někteří pacienti nedokáží diagnózu přijmout, vyrovnat se s ní – reagují popíráním nebo zlehčováním problému a dodržování diety se vyhýbají.

Informace o diagnóze celiakie a současně vyslovený požadavek náročného dietního režimu je pro nemocného do té míry závažný, že je potřebná všestranná podpora okolí nemocného. Celiaci tuto podporu často postrádají, a to jak u lékařů, tak ze strany státu. Celiakie je jediná choroba, na jejíž léčení stát téměř nepřispívá. (srov. BUŠINOVÁ, FRIC 2008: 483). Česká republika podporuje nemocné celiakii méně než řada jiných

evropských států. Pro srovnání lze uvést Slovensko, kde celiakům stát přispívá 70% ceny bezlepkových potravin, ve Finsku a Slovinsku celiaci dostávají příspěvek až 200 € měsíčně, v Itálii, ve Velké Británii a na Slovensku jsou bezlepkové potraviny k dostání na předpis v lékárnách (srov. REICHELOVÁ, 2006: 16).

Pokud ani rodina pacientovi nepomůže a onemocnění nadměrně zlehčuje nebo naopak nadměrně dramatizuje, mohou se objevit velké psychické potíže. Pacient se může cítit velmi osamělý, bez možnosti najít pomoc. Podle Bušinové a Friče se s nutností celoživotně dodržovat bezlepkovou dietu nevyrovnalo 46% pacientů (srov. BUŠINOVÁ, FRIČ 2008: 483).

U dětských pacientů může být přechod na bezlepkovou dietu problémový. Zejména v období pubescence, kdy se dospívající chtějí co nejvíce podobat svým vrstevníkům, je nutnost dodržovat dietu zatěžující. Na děti je často vyvíjen tlak z okolního prostředí – ze strany zdravých vrstevníků i ze strany nepoučeného příbuzenstva. Přehnané projevy lítosti nebo vnučování potravin obsahujících lepek vedou k pocitům frustrace a k touze po zakázaném pokrmu (srov. PHARMANEWS 2007).

Opora okolí je proto pro celiaky velice důležitá, pomáhá jim najít pozitivní postoj k nemoci i životu s onemocněním. Je potřebné získat pozitivní postoj – dietu dodržující celiak je zdravý člověk, který se bez obav může účastnit všech aktivit. Je výhodnější situaci otočit a nepřemýšlet o tom, co vše nesmí jíst, ale o tom, co vše jíst může. Není žádný důvod vyčleňovat se ze společnosti, neúčastnit se společenských aktivit. Vzhledem ke zvyšujícímu se počtu lidí se zdravotními problémy, ke zvyšujícímu se počtu alergiků na pšenici (v současné době je udáváno, že 20% populace je alergických na pšenici), bude spíše zcela zdravý člověk minoritou.

V Evropě existují patientská sdružení celiaků, která poskytují podporu svým členům. Zastřešujícím evropským sdružením je Asociace evropských společností celiaků (Association of European Coeliac Societies, AOECS) – nezisková organizace evropských sdružení celiaků založená v roce 1988. Rovněž jednotlivé evropské země mají svá sdružení celiaků. V některých zemích však tato sdružení nejsou aktivní nebo neexistují. Velice aktivní je italské sdružení celiaků Associazione Italiana Celiachia, německé sdružení Deutsche Zöliakie Gesellschaft, rakouská Österreichische Arbeitsgemeinschaft Zöliakie. U nás jsou to Kluby celiakie Brno, Poradenské centrum pro celiakii a bezlepkovou dietu (nejedná se o sdružení pacientů), Sdružení celiaků České republiky Praha, Společnost pro bezlepkovou dietu a další.

2. Neformální a informální vzdělávání pacientů s celiakií

Vzdělávání můžeme podle Skalkové (2007:67) rozdělit na:

- formální – v legislativně vymezených vzdělávacích institucích;
- neformální – nevede k ucelenému školskému vzdělání, realizuje se mimo formální vzdělávací systém, je zaměřeno na určité skupiny populace, organizují je různé instituce;
- informální – neorganizovaný, nesystematický, institucionálně nekoordinovaný proces získávání vědomostí z každodenních zkušeností.

Chápeme-li volný čas jako edukační prostředí, máme na mysli často tzv. edukaci neformální – zahrnuje záměrné mimoškolní edukační aktivity – zájmové kroužky, sebevzdělávací skupiny nebo vzdělávací kurzy. Tyto aktivity však mají dva předpoklady: zájem a pravidelnost. To přináší požadavek na vysokou motivaci a ochotu podrobit se pevné organizační struktuře spolu se závazkem k pravidelné účasti. U populace však klesá zájem o volnočasové aktivity spojené s pevnou organizovaností a pravidelnou účastí. Roste význam tzv. informální edukace – spontánního vzdělávání mimo výchovné instituce. Důležitými faktory informální edukace jsou komunikační partneři a prostředí, v němž člověk žije (srov. KAPLÁNEK skriptum: 9-10).

Jak zmiňuje Dočkalová (2007:1), podle pojetí Evropské komise i Rady Evropy se vzdělávací systém skládá ze třech navzájem propojených složek: formálního, neformálního a informálního vzdělávání. Podle Evropských institucí by se jednotlivé druhy vzdělávání měly vzájemně inspirovat a doplňovat. Tvořit životaschopný, rozvíjející se proces celoživotního učení motivujícího k osobnímu i profesnímu růstu.

Formální vzdělávání zahrnuje všechny školy od základních až po univerzity, včetně programů odborného a profesního výcviku. Neformální vzdělávání zahrnuje programy osobního a sociálního vzdělávání mladých lidí. Tyto programy slouží k rozvoji dovedností a kompetencí mimo rámec formálního kurikula. Informálním vzděláváním si jednatlivec osvojuje postoje, hodnoty, dovednosti a znalosti vlivem vzdělávacích zdrojů v okolí i každodenní zkušenosti (srov. DOČKALOVÁ 2007:1). Neformální vzdělávání je podle internetových stránek [www. mladezvakci.cz](http://www.mladezvakci.cz) součástí konceptu celoživotního učení.

Charakteristické rysy neformálního vzdělávání podle Lyžbické (2007:1):

- dobrovolnost, otevřenost (přístupnost všem bez ohledu na sociální postavení, dosažené vzdělání nebo získanou praxi);
- cíle vzdělávacího procesu jsou vždy naplánované;
- větší zaměření na průběh procesu učení než na konečný výstup;
- důležitost motivace a ochoty zapojit se;
- důležitost sdílení zkušeností, spolupráce ve skupině;
- partnerství mezi vedoucím projektu a jeho účastníky;
- flexibilita (adaptabilita na aktuální potřeby účastníků a prostředí).

Podle internetových stránek www.mladezvakci.cz je neformální vzdělávání jednou ze součástí celoživotního učení a jeho charakteristické rysy jsou:

- dobrovolnost;
- přístupnost každému (v ideálním případě);
- organizovaný proces se vzdělávacími cíli;
- zaměření na ty, kdo se učí, a s jejich aktivní účastí;
- zaměření na osvojování dovedností pro život a přípravu na aktivní občanství;
- zahrnuje jak individuální, tak skupinové učení s kolektivním přístupem;
- celostní a zaměřené na průběh procesu učení;
- založené na zkušenosti a činnosti, vychází z potřeb účastníků.

V případě vzdělávání pacientů s celiakií jde často o kombinaci dvou druhů vzdělávání: neformálního a informálního. Zpočátku, po stanovení diagnózy, pacienti navštěvují pravidelné schůzky různých sdružení celiaků a přednášky pořádané těmito sdruženími. Kombinují svoji pravidelnou účast s informálním vzděláváním, kdy si informace vyhledávají sami a sami se vzdělávají prostřednictvím literatury, kontaktu s dalšími pacienty a vyhledáváním informací na internetové síti. Trvalými členy sdružení zůstává jen část těchto pacientů.

Informovanost o onemocnění a léčbě celiakie je základní podmínkou správné léčby. Vzdělávání je u pacientů s celiakií nezbytnou součástí života. Formální vzdělávání pro tuto cílovou skupinu v podstatě neexistuje. Je nutno využít neformální i informální vzdělávání – dostupných zdrojů – přednášek patientských sdružení, tištěných materiálů, internetových zdrojů. Přednášky patientských sdružení jsou velmi přínosné zejména

v začátcích dodržování diety. Dalším přínosem patientských sdružení je možnost setkání s lidmi, kteří již mají zkušenosti s dodržováním diety.

2.1 Typy edukačních materiálů pro pacienty s celiakií

Tištěných výukových materiálů pro celiaky je dostupných poměrně malé množství. Při zadání klíčového slova bezlepková dieta do vyhledávače Národní knihovny České republiky, do Souborného katalogu ČR, se zobrazilo 47 odkazů. Při zadání klíčového slova celiakie se zobrazilo 59 odkazů, přičemž řada z nich se překrývala. Přehled typů těchto publikací a jejich početní zastoupení v databázích uvádí tab.2. Všechny odkazy jsou uvedeny v Příloze I.

Tabulka 2: Typy publikací s tematikou bezlepková dieta/celiakie v SK ČR

Typ odkazu	Klíčové slovo: bezlepková dieta č. odkazu v příloze (čísla uvedená v závorkách jsou totožné publikace)	Klíčové slovo: celiakie č. odkazu v příloze (čísla uvedená v závorkách jsou totožné publikace)	Celkem
kuchařka	1, 5, 12 (13, 18), 14, 15, 16, 17, 34, 39 (40), 41 (42), 45, 46 (47), 48, 49 (50, 51, 52, 54)		14
příručka	2, 7, 8 (9-11), 27 (28), 33, 55	3, 14	8
kombinace příručka a kuchařka	3 (4), 53	20	3
kombinace publikace lékařů a kuchařka	6, 20, 21, 22 (23-25), 29	17	6
vědecká publikace	19	1, 2 (Aj), 15 (Aj), 16 (Aj), 26, 27, 28, 29 (26-29 Aj), 31, 33, 34, 35, 36, 37 (34-37 Aj), 38 (39, 40, 41, 42), 43 (Aj), 47 (Nj), 48 (Aj), 49, 51 (Aj), 58 (Aj)	22 (16 x cizojazyčné)
katalog výrobců publikace lékařů	26, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 38	25	8 1
publikace sdružení	43 (44)	44, 66	3
letáček VZP		18	1
články různé		30 (Aj)	1 cizojazyčný
seznam testovaných potravin		54, 55, 56, 57, 65	5
CELKEM:			72

Celkově můžeme tedy konstatovat, že nejpočetnější byly vědecké publikace, které jsou většinou v cizím jazyce. Následují kuchařky, případně kuchařky kombinované

s publikacemi lékařů a příručkami. Tyto publikace jsou nejcennějším zdrojem informací v tištěné podobě pro celiaky-laiky. Osm publikací byly příručky, z toho polovina má starší datum vydání, jedná se o brožury z let 1964 až 1981, které vydal Krajský ústav národního zdraví. Nalezeno bylo také osm katalogů výrobců potravin. Tyto katalogy slouží k nabídce bezpečných potravin, neposkytují žádné informace o onemocnění. Tři publikace jsou publikacemi vydanými Sdružením celiaků České republiky. Tyto publikace obsahují stručné informace o onemocnění, rady pacientům. Byly sestaveny členy sdružení, kteří sami mají s bezpečkovou dietou zkušenosti. V databázi můžeme nalézt i výsledky výzkumu paní Ing. Gabrovské z Výzkumného ústavu potravinářského v Praze. Jedná se o seznamy potravin, které byly v ústavu testovány na obsah lepku.

Všechny dostupné zdroje o celiakii včetně těch, které jsou poskytovány Národní knihovnou České republiky můžeme rozdělit na:

- publikace lékařů – odborný popis onemocnění, stravovací doporučení, recepty;
- vědecké publikace – pro laiky obtížně srozumitelné;
- publikace patientských sdružení – odborné články lékařů, rady pacientů, recepty;
- informační materiály výrobců bezpečných výrobků, obchodní firmy – katalogy potravin vhodných pro bezpečkovou dietu;
- publikace pro děti – edukační materiál pro děti (publikace *Evička a Honzík dodržují bezpečkovou dietu*)
- kuchařky – stručný popis onemocnění, recepty;
- letáček Všeobecné zdravotní pojišťovny – obsahuje popis onemocnění, pokyny k dodržování diety;
- internetové zdroje – v současnosti velmi významný, aktuální zdroj, stále častěji používaný, jak dokládá tabulka 4.

Novou etapu vzdělávání představuje období vysoce industrializované společnosti konce 20. století – společnost postindustriální a informační. Nové informační a komunikační technologie výrazně ovlivňují ekonomický vývoj a přinášejí podstatné změny do světa práce. V rozvinutých zemích neustále přibývá lidí, kteří pracují s informacemi. Osvojení moderních informačních technologií je dnes stejně potřebné jako čtení, psaní, počítání (srov. SKALKOVÁ, 2007: 51). Můžeme konstatovat, že potřebné znalosti a dovednosti komunikačních technologií si již velmi dobře osvojily i docela malé děti, vzdělávání za použití informačních technologií je zcela zřejmým vývojem budoucnosti.

Nárůst používání informačních technologií během pěti let o 22,1% a nárůst vyhledávání informací o zdraví o 15,7% od roku 2005 do roku 2010 jasně ukazuje na budoucí trend neformálního vzdělávání. Na druhé straně pokles vyhledávání informací za účelem vzdělávání o 5% za rok svědčí pravděpodobně o nedostatku kvalitních vzdělávacích materiálů umístěných na internetové síti (srov.Tab.3).

Moderní technika na jedné straně usnadňuje přístup k poznatkům, otevírá cestu ke vzdělávání, přináší bohaté zdroje poznání. Nemůžeme ale přehlížet negativní jevy – pasivní trávení volného času, konzumní chování, předvádění násilných scén (srov. SKALKOVÁ, 2007: 57). Moderní technologie svojí nabídkou konzumních, zábavných aktivit vytlačují čtení kvalitních knih.

Tabulka 3: Využívání informačních a komunikačních technologií, vývoj 2005 až 2010

Údaje jsou uvedeny v procentech.	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Uživatelé osobního počítače	42,0	48,0	50,9	58,7	59,2	64,1
používají počítač doma	30,2	37,3	41,5	50,8	53,8	59,7
používají počítač každý nebo skoro každý den	22,4	27,5	31,0	34,4	37,5	41,3
Uživatelé internetu	32,1	41,0	45,0	54,0	55,9	61,8
používají internet doma	19,7	28,6	34,2	45,1	49,6	56,8
používají internet každý nebo skoro každý den	9,5	16,7	22,5	28,0	31,6	35,0
Komunikace prostřednictvím internetu						
posílání / přijímání elektronické pošty	27,0	34,5	38,7	47,6	50,7	55,3
telefonování přes internet	5,5	8,1	14,9	20,0	23,3	25,4
chatování	x	x	13,2	15,1	18,7	19,6
videohovory pomocí webové kamery	x	x	x	5,7	9,3	8,6
diskusní fórum	x	x	x	5,3	7,7	9,1
aktivní účast v sociálních sítích	x	x	x	x	5,2	9,3
Vyhledávání informací na internetu						
informace o zboží a službách	19,7	29,4	34,5	41,6	46,5	49,8
informace týkající se cestování a ubytování	12,3	20,5	23,1	23,9	25,0	24,9
informace o zdraví	3,5	9,3	9,9	13,1	18,7	19,2
čtení on-line zpráv, novin a časopisů	11,6	17,6	20,2	30,3	39,4	41,1
vyhledávání informací za účelem vzdělávání	x	x	16,1	23,1	24,1	19,1
hledání práce, poslání životopisu přes internet	2,4	4,0	3,5	4,4	7,3	7,2
Internet a zábava						
stahování počítačových programů	2,9	7,9	9,0	7,8	12,9	11,2
on-line hraní / stahování her	x	x	9,6	8,7	9,1	12,5
poslouchání rádia	x	x	x	10,8	13,7	16,4
sledování televize	x	x	x	6,2	12,0	14,2
přehrávání / stahování hudby	x	x	14,7	14,9	17,7	15,4
přehrávání / stahování filmů, videa	x	x	11,1	11,8	14,9	20,1
Internetové služby						
internetové bankovníctví	5,2	9,0	10,7	13,4	17,0	21,0
nakupování přes internet	5,5	11,7	15,3	21,0	22,0	25,4
prodej zboží (např. prostřednictvím aukcí)	0,5	4,7	x	x	3,9	7,9
využití internetu ve vztahu k veřejné správě	5,0	16,7	15,5	18,1	25,3	22,4

Zdroj: ČSÚ Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/9701-10-rok_2010-0302>. [cit. 2010-12-30]

Zabýváme-li se neformální a informální edukací, můžeme považovat všechny dostupné, fakticky správné publikace, které nám přinášejí potřebné informace, za informačně-edukační. Většina publikací zabývajících se celiakií a bezlepkovou dietou poskytovaných Národní knihovnou České republiky však nespĺňuje didaktické požadavky na výukové materiály. Je to samozřejmé, nebyly jako edukační koncipovány.

Po provedení zběžné analýzy obsahu a zaměření publikací poskytovaných Národní knihovnou ČR jsem se rozhodla příliš široký okruh zúžit a provést analýzu internetových stránek významných českých internetových zdrojů věnujících se celiakii a porovnat je s vybranými zdroji zahraničními. K tomuto řešení jsem přistoupila i proto, že v případě publikací poskytovaných Národní knihovnou ČR se jedná o velmi rozdílné druhy publikací, které by bylo obtížné analyzovat a stanovit pro ně společná kritéria hodnocení. Dalším důvodem k analýze internetových stránek pro celiaky byl fakt, že neformální vzdělávání přes internetovou síť je nejjednodušším a nejrychlejším způsobem, jak může celiak získat potřebné informace. Vzhledem k přechodu od čtení knih k využívání informačních technologií, můžeme považovat vzdělávání přes internet, zejména u relativně malé cílové skupiny (v Evropě cca 1% populace), kterou celiaci jsou, za nejvýznamnější zdroj neformálního vzdělávání.

Určitém úskalím internetu je však podle Mužíka obrovský rozsah a rozdílná informační hodnota vyhledaných textů (srov. MUŽÍK, 1998: 219). Pacient s celiakií proto při využívání informačních zdrojů z internetové sítě musí být velmi opatrný, aby nezískal zavádějící nebo zcela nesprávné informace, na základě kterých by nesprávně dodržoval dietu a mohl by si vážně poškodit zdraví.

3. Obecné požadavky na kvalitu výukových materiálů

Abychom mohli stanovit kritéria hodnocení edukačních internetových zdrojů pro celiaky, potřebujeme nejprve určit obecné požadavky na vzdělávání a kvalitu výukových materiálů. Takto určené požadavky můžeme zahrnout do kritérií hodnocení a sledovat, zda analyzované zdroje požadavky naplňují. Vzhledem k tomu, že většina provedených výzkumů se týkala výzkumu učebnic jako hlavního edukačního prostředku, budeme při tvorbě kritérií hodnocení vycházet z požadavků na kvalitu učebnic. Tyto požadavky skloubíme s požadavky kritérií kvality pro zdravotnické internetové zdroje a kritérii kvality elektronického publikování v medicíně.

„Učení má být samo o sobě odměnou, být *smysluplné* pro toho, kdo se učí.“ (KALHOUS A KOL., 2002: 28).

„Učíme se nikoli pro školu, ale pro život (Non scholae, sed vitae discimus) – zní stará antická teze, která se traduje sice až z antiky, ale potíže s jejím naplněním má i škola současná (možná, že dokonce větší).“ (MAŇÁK, ŠVEC, 2003: 91).

Podle OSN a Světové banky je vzdělávání základní lidskou potřebou. Poskytuje širokou škálu vědomostí, dovedností, postojů a hodnot, které nám slouží celý život. Zvyšují schopnost zapojit se do aktivit společnosti a přizpůsobovat se změnám. Vzdělávání je prostředkem pro uspokojování všech ostatních potřeb (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 121).

Ve vzdělávání neexistuje jediná správná, univerzální metoda. Každá má své výhody i nevýhody. V procesu učení si žáci osvojují nejen vědomosti, ale i dovednosti, návyky, postoje a rozvíjejí své schopnosti (srov. MAŇÁK, ŠVEC, 2003: 15). Jiné metody lze používat při osvojování vědomostí, jiné při rozvoji schopností, nebo zvládnutí dovedností, přičemž ob stojí pouze takový způsob výuky, kdy si edukanti prokazatelně osvojí potřebné informace, vědomosti, dovednosti a návyky (srov. MUŽÍK, 1998: 149,189). Důležité tedy není jen zapamatování prezentovaných informací, ale to, v jaké míře dochází k vytváření a zdokonalování dovedností žáků využívat textových informací při řešení problémů. Text proto musí být zpracován tak, aby mu žák rozuměl, a to i s ohledem na to, že podle průzkumů OECD čeští žáci prokazují při orientaci v textu a v postihování jeho smyslu značné nedostatky (srov. MAŇÁK, ŠVEC, 2003: 64-66). Samotné čtení však nezaručuje získávání znalostí (srov. PETTY, 2002: 248).

Schopnost učit se je komplexní proces ovlivněný fyziologickými prvky (kapacita mozku, výkonnost paměti), psychologickými prvky (postoje, emoce, vlastnosti osob-

nosti) i prvky sociálními. Učení, které vychází z motivace, emocí a schopností člověka, formuje trvalé změny v myšlení, chování a jednání člověka. Podmínkou konečného efektu je aktivní činnost žáků při výuce i po jejím skončení, s cílem aplikovat získané informace, vědomosti, dovednosti a návyky (srov. MUŽÍK, 1998: 13-18).

Během historie se vytvořili dvě koncepce – teorie materiálního vzdělávání a teorie formálního vzdělávání. V teorii materiálního vzdělávání byl kladen důraz na učební látku. Cílem bylo poskytnout žákům co největší množství látky. V určité době (na počátku 19. století) byl tento přístup přínosný, podporoval pronikání nových poznatků do vyučování. V 19. a 20. století byl materiální přístup ke vzdělávacím obsahům kritizován a označován pojmem encyklopedizmus. I dnes se setkáváme s hromaděním množství látky. Dochází k prostému přenášení vědeckých obsahů do vyučování bez náležitého didaktického zpracování učiva.

Trvalým úkolem v soudobé explozi informací je proto podle Skalkové (2007:59) řešení problematiky výběru učiva, stanovení klíčového obsahu. Je nezbytné řešit otázku množství poznatků ve vzdělávacím obsahu v souvislosti s rozvojem vědy a techniky. Je možné a nutné využít teorie formálního vzdělávání¹. Tato teorie vychází z předpokladu, že poznatky rychle zastarávají, rychle se zapomínají. Rychlý rozvoj způsobuje, že nevíme, které poznatky v budoucnosti budeme potřebovat. Cílem vzdělávání je proto rozvoj osobnosti žáka, jeho rozumových schopností, dovedností, etického cítění (srov. SKALKOVÁ, 2007: 40-41). Jedná se o tzv. dynamický přístup k řešení obsahu vzdělávání. Na rozdíl od statického přístupu, který předpokládal osvojení určité sumy poznatků, se kterými člověk vystačí po celý život, dynamický přístup předpokládá, že množství poznatků získaných ve škole nebude postačovat a žák musí být schopen samostatně nadále získávat nové poznání (srov. SKALKOVÁ, 2007: 75).

Významnou oblastí vzdělávání je učit vnímat žáky globální problémy lidstva. Úkolem vzdělávání je pomoci mladým generacím najít vlastní stanovisko k těmto problémům z demokratických a humanistických pozic. Novým obsahem vzdělávání se stávají praktická témata denního života – výchova ke zdravému životnímu stylu, prevence závislostí, sexuální výchova (srov. SKALKOVÁ, 2007: 58).

Významným trendem vzdělávání 21. století je jeho otevřenost. Vzdělávání neprobíhá pouze v prostorech škol, vzdělání můžeme získávat v oblastech mimoškolních.

¹ Teorie formálního vzdělávání v tomto případě znamená koncepci vytvořenou jako protiklad teorie materiálního vzdělávání. Nemáme zde na mysli formální vzdělávání v institucích.

Vzdělávat se je možné ve volném čase, v dobrovolných aktivitách (srov. SKALKOVÁ, 2007: 65).

3.1 Požadavky na výukové materiály

Pokud se zabýváme kvalitou výukových materiálů, měli bychom v první řadě vycházet ze základního požadavku – výukové materiály by měly odpovídat potřebám lidí v 21. století. Dle studie Americké asociace ředitelů škol (in KALHOUS A KOL., 2002: 28) mladí lidé budou potřebovat pro úspěšný život v budoucnosti tři skupiny dovedností – akademické (oborové), osobnostní a občanské. Kvalitní edukační materiály by měly být koncipovány tak, aby podporovaly osvojení těchto dovedností.

Co si představit pod pojmem akademické dovednosti? Ve studii se jedná zejména o způsob získávání informací. Nutné je využívat informační technologie, představují prostředek ke zkvalitnění vyučování, ale současně jsou i obsahem vzdělávání. Informace si však musíme být schopni vybírat, orientovat se v nich, dokázat je srovnávat. Důležitá bude schopnost provádět výzkum, interpretovat a aplikovat získaná data.

Mezi osobnostní dovednosti byla zařazena komunikace – ústní i písemná. Jasná komunikace je nepostradatelná na trhu práce s rostoucím podílem týmové práce. Další důležitou sociální dovedností je kritické myšlení, řešení problémů – umět myslet tvořivě, mimo „vyjeté“ koleje. Sebekázeň, odpovědné jednání, uplatňování etických standardů i schopnost stanovit si a hodnotit cíle jsou nepostradatelné pro úspěšné zapojení se do života. V současné době rychlých změn je nutná i pružnost a přizpůsobivost. Všechny společenské instituce by také měly pomáhat mladým lidem nalézt jejich vlastní cestu životem, pozitivní přístup k životu, schopnost radosti a úsilí o celoživotní růst.

K občanským dovednostem lze zařadit schopnost přijmout kulturní odlišnost – považovat odlišnost za obohacení, nikoli ohrožení. V současnosti je kladen důraz na práva a svobody jedinců v demokratické společnosti. Uplatňování těchto zásad však není možné bez stejného důrazu na zodpovědnost vůči společnosti. Potřebná je tedy schopnost přebírat zodpovědnost za své jednání (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 415).

Skalková považuje za klíčové dovednosti schopnost komunikace, kooperace, dovednost řešit problémy, zdůrazňuje význam samostatnosti a odpovědnosti (srov. SKALKOVÁ, 2007: 55).

Pokud chceme formulovat obecné požadavky na kvalitu výukových materiálů je nutné nejprve specifikovat pojem výukové materiály. Nejde jen o učebnice, ale o celý systém didaktických prostředků. Učebnice v současné době nepůsobí ve škole jako izolovaný prostředek. Uplatňuje se v systému dalších didaktických prostředků jako jsou moderní didaktická technika – diapozitivy, magnetické nahrávky, filmové smyčky, videozáznamy, počítačové programy, výukové pořady (srov. SKALKOVÁ, 2007: 103).

Na efektivnosti výuky se podílí volba cílů, obsahu, forem, metod a také vyučovací pomůcky, prostředky didaktické techniky a nové výukové technologie (srov. MUŽÍK, 1998: 189).

Protože však učebnice představuje významnou etapu didaktické transformace kulturních obsahů do školního vzdělávání a je základním prostředkem pro vzdělávání, setkáváme se s empirickými a teoretickými výzkumy v oblasti tvorby učebnic u nás již před druhou světovou válkou – výzkumy Příhody, Langra, Váni. Od konce 70. let se analýzám a výzkumu učebnic věnuje zvýšená pozornost ve všech vyspělých zemích – v České republice, Rakousku, Francii, Německu, skandinávských zemích i SSSR (srov. Skalková, 2007, 105). Ve Spojených státech považují práci na analýze učiva za svůj důležitý úkol odborná sdružení učitelů jako International Reading Association (IRA), National Council for the Social Studies (NCSS), National Council of Teachers of English (NCTE), National Council of Teachers of Mathematics (NCTM), National Science Teachers Association (NSTA) a další organizace, které vydávají časopisy a metodické materiály věnované didaktickému rozboru učiva (srov. PASCH A KOL., 2005: 79).

Knecht považuje výzkum učebnic u nás v současnosti za spíše pouze okrajovou záležitost. Otázkou hodnocení učebnic se u nás systematicky nezabývá žádná větší instituce. Výjimkou jsou tzv. schvalovací doložky Ministerstva školství a mládeže, kdy v rámci procesu udělování schvalovacích doložek, jsou učebnice hodnoceny. Udělování schvalovacích doložek má však své odpůrce, kteří systém státního dozoru kritizují (srov. KNECHT, 2007: 7). Výzkumy, které byly prováděny, se tedy týkaly většinou učebnic jako hlavního didaktického prostředku. Při hodnocení kvality edukačních materiálů je nutné vycházet právě z výzkumů učebnic, protože výzkumů ostatních edukačních materiálů není k dispozici dostatečné množství. Požadavky na kvalitu a didaktické zpracování učebnic lze aplikovat i na další didaktické prostředky – např. internetové zdroje.

Podle výzkumů Světové banky se jako faktor zkvalitňující vzdělávací výsledky často objevují právě učebnice – jejich dostupnost a kvalita (srov. SEGUIN, 1990, s.6 in Kalhous 2002: 143).

Úspěšnému dosažení vzdělávacích cílů někdy brání nevyhovující zpracování učebnic. Průcha ve svých analýzách učebnic z roku 1984 zjistil, že rozsah ani obtížnost výkladového textu v části učebnic nejsou regulovány didaktickými zásadami o přiměřenosti učiva (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 144).

Základním požadavkem před tvorbou edukačních materiálů je správně formulovat učební cíle. Formulace učebních cílů musí obsahovat: předmět – co má edukant ovládat a činnost – požadovanou schopnost – co má umět činit. (srov. MAŇÁK, ŠVEC, 2003, 38,40). Před edukanty je nutné postavit dosažitelné, přiměřeně náročné cíle, dodávající jistotu zvládnutí (srov. MUŽÍK, 1998: 32).

Cílem vzdělávání je podle Mikka vědomé osvojování znalostí a dovedností a rozvoj dovedností a kompetencí k učení a myšlení (srov. MIKK, 2007: 16 in Maňák, Knecht).

Cíle ve vzdělávání můžeme rozdělit na obecné, konkrétní a vyšší cíle. Obecné cíle nám ukazují směr, kterým se chceme dát. Nejsou ale dostatečně konkrétní, nepomohou zvolit správné učební činnosti nebo posoudit, zda dochází k osvojování poznatků.

Podle Pettyho (2002:304-313) je tedy nutné formulovat konkrétní cíle. Slova „znát“ nebo „rozumět“ nejsou pro formulaci konkrétních cílů vhodná. Tyto cíle mají popisovat schopnosti a dovednosti přímo pozorovatelné a kontrolovatelné. Konkrétní cíl musí snadno kontrolovatelnou formou stanovit, co přesně žák má být schopen udělat. Příkladem stanovení konkrétního cíle pro pacienta s celiakií může být: pacient by měl umět samostatně upéct chutný bezlepkový chléb (srov. PETTY, 2002: 304-313).

Nelze se však soustředit jen na učební výsledky. Vyššími cíli, které by neměly být zanedbávány, jsou například – rozvoj tvůrčího myšlení; naučit žáky logicky myslet, učit se; zvyšovat motivaci; podněcovat zájem, zvědavost; vzbuzovat radost; povzbuzovat lidského ducha; učit etickým postojům (srov. Tamtéž).

Při tvorbě učebnic vychází způsob výkladu učiva z didaktické koncepce autora. Byl opuštěn deduktivní postup výkladu, kdy vycházíme od obecné poučky k vysvětlení konkrétního jevu. V současné době je uplatňován princip aktivní práce studenta, aplikace osvojovaných poznatků a učebnice jsou zpracovávány tak, aby podněcovaly k přemýšlení, řešení problémů (srov. SKALKOVÁ, 2007, 103). Staudková naopak doporučuje, aby bylo v učebnicích využíváno prvků problémového a programového vyučování založeného na metodách induktivních (na prvním stupni) a deduktivních (na druhém stupni) (srov. STAUDKOVÁ in Maňák, Knecht, 2007: 48). Podle Pettyho (2002: 113) jsou žáci rádi aktivní, tvůrčí. Tvůrčí činnosti jsou zábavné, zvyšují pocit vlastní hodnoty. Tvůrčí práce rozvíjí v žácích schopnost přemýšlet tvůrčím způsobem,

zvyšuje motivaci, umožňuje osvojení dovedností. Tvořivost je často považována za něco, co se nelze naučit. Je však možné tuto dovednost zdokonalovat, podporovat u žáků její nalezení (srov. PETTY, 2002: 236-245).

Učebnice musí podle Skalkové (2007: 104-105) plnohodnotně plnit tyto základní funkce:

- poznávací a systemizační,
- upevňovací a kontrolní,
- motivační a sebevzdělávací,
- koordinační (zajišťuje koordinaci při využívání dalších navazujících didaktických prostředků),
- rozvíjející a výchovná,
- orientační.

Dalším základním požadavkem je uplatnění rozdílů v didaktickém pojetí učiva pro jednotlivé věkové kategorie.

Velmi aktuální je otázka výběru učiva v učebnicích. Co lze považovat za podstatné? (srov. SKALKOVÁ, 2007: 103-104). V době informační exploze není možné obrovské množství informací zpracovávat a zařazovat do výukových materiálů. Základním požadavkem je, aby učivem ve školách nebyly pouze informace, ale hlavně metody jejich získávání a zpracování (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 341). Nezbytné je vybrat se v přemíře informací, odlišit podstatné od nepodstatného a vybírat pouze ty údaje, které jsou funkční a zvládnutelné (srov. MAŇÁK, ŠVEC, 2003: 188). Využít princip didaktické redukce – výběr informací, které jsou pro výuku nejdůležitější. Není třeba propadat pocitu, že je nutné sdělit vše, co o tématu víme. Nutné je předat informace podstatné pro pochopení vysvětlovaného. Nová látka by měla být podávána velmi jednoduše, nechat žáky, aby k odpovědím dospěli sami (srov. PETTY, 2002: 125). Je možné využít princip vertikální redukce – zužování počtu témat nebo horizontální redukci, kdy dochází k vypouštění málo relevantních dílčích obsahů (srov. MUŽÍK, 1998: 110). Zjednodušování je však velmi obtížnou technikou, vyžaduje pečlivou přípravu (srov. PETTY, 2002: 125). Při redukci musíme postupovat obezřetně, aby nedošlo k nadměrné redukci až k „typickým případům“, kdy se ztrácí vyjádření všeobecného (srov. MUŽÍK, 1998: 110).

Také přílišná vědeckost obsahu učební látky může odrazovat od vzdělávání a komplikovat proces učení (srov. MUŽÍK, 1998: 108). Vyjadřování by mělo být jednoduché, neplýtvat cizími výrazy (srov. PETTY, 2002: 36). Definice jsou abstraktní vysvětlení

za pomoci abstraktních pojmů. Jestliže je vysvětlovaný pojem složitý, zdá se vysvětlení žákovi nejasné, nesmyslné (srov. PETTY, 2002: 129). Žák není schopen pochopit, o co se jedná, a dochází k pouhému zapamatování definice bez porozumění. Takto naučená definice se obvykle po krátkém čase z paměti zcela vytratí.

Kromě principu didaktické redukce proto využíváme i rozvíjení učební látky. Je nutné vysvětlit pojmy – které prvky k problému patří, jak jsou propojeny, jak se odlišují od příbuzných pojmů. Pak vytváříme vztahy mezi těmito pojmy. Pojmy a jejich vzájemné vztahy pomáhají vytvářet kognitivní mapy, v kterých jsou spojeny jednotlivé body (srov. MUŽÍK, 1998: 51). Pojmy slouží podobně jako turistické mapy – poskytují nadhled, orientaci, umožňují používat předchozí zkušenosti a znalosti, zařadit nové informace do širšího kontextu, rozpoznávat v nových informacích podobu dříve nastudovaných poznatků (srov. PASCH A KOL., 2005: 57). Informace se snáze uloží do paměti, jsou-li začleněny do široké sítě dosavadních poznatků (srov. PASCH A KOL., 2005: 170). Jestliže máme umět nové informace používat, je nutné znát souvislosti mezi dosavadními a novými znalostmi. Pak jsme schopni novou znalost aplikovat na podobnou situaci – znalosti jsou převoditelné. Žáci užívají dosavadní znalosti, aby pochopili novou učební látku. Vytváří si vlastní souvislosti mezi novými a dosavadními znalostmi (srov. PETTY, 2002: 232).

Učení je tedy závislé na tom, co už žák zná, dovede. Může s novou informací naložit následovně:

1. Starou informaci zapomenout, uložit si novou.
2. Nepřijmout novou informaci, uzavřít se vůči ní.
3. Přijmout novou informaci, upravit ji tak, aby odpovídala starému pojetí.
4. Starou zkušenost přizpůsobit nové informaci (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 53).

Pacienty s celiakií jsou body 2. a 3. často využívány. Jsou naprosto nevhodné, ale pacienti, kteří svoji nemoc popírají, využívají právě strategií uvedených v těchto dvou bodech. Edukační materiály určené pro tuto cílovou skupinu by proto měly být připraveny tak, aby podporovaly nahrazení staré informace novou.

Pro kvalitní edukační materiály je důležité i strukturování, kdy lze učební látku rozdělit podle různých kritérií – logiky věci (nadřazené a podřazené pojmy), stupně obtížnosti (od jednoduchého ke složitějšímu, od konkrétního k abstraktnímu) (srov. MUŽÍK, 1998: 49). Máme přirozenou potřebu objevit v informacích strukturu – rozdělit si informace do několika základních tematických celků. Máme potřebu organizovat

a strukturovat informace, kterým chceme porozumět a které si chceme zapamatovat (srov. PETTY, 2002: 10). Strukturování tak můžeme chápat jako rozdělení poznatků do snadno pochopitelných oddílů a jejich vzájemné propojení. Strukturování ukazuje co s čím, jak a proč souvisí. Napomáhá postupnému porozumění a osvojení učební látky (srov. MUŽÍK, 1998: 32).

Při strukturování lze využít praktické pokyny dle Mužíka(1998: 52):

- každý úsek představuje určitou dávku, kterou lze úspěšně zvládnout;
- každý úsek má svůj vlastní ústřední bod – pojednává o určitém dílčím tématu ve vztahu k celku;
- každý úsek je sám o sobě rozčleněn, vychází z ústředních pojmů a souvislostí a pojednává o tématu, které je samo do sebe uzavřené;
- neřadit témata jednoduše jedno za druhým, ale řadit je vývojově, zvolit takovou strukturu, která je propojuje;
- každý úsek má v sobě mít jeden nebo více zorných úhlů na dané téma a navozovat motivaci.

Závěrem této kapitoly můžeme shrnout základní požadavky na edukační materiály dle výše uvedených poznatků:

- edukační materiály by měly přispívat k rozvoji dovedností – získávání informací; komunikačních; prezentačních; týmové práce; kritického myšlení; řešení problémů; sebekázně; odpovědného jednání; pružnosti; přizpůsobivosti; schopnosti přijmout odlišnost;
- měly by být – přiměřené – uplatněn princip didaktické redukce;
 - jednoduché – bez přílišného používání vědeckých nebo cizích výrazů; bez nadměrně zjednodušeného obsahu;
 - strukturované – vztahy mezi pojmy; souvislosti mezi starými a novými obsahy;
 - dělené podle různých kritérií;
- měly by mít definovány cíle;
- měly by podporovat aktivitu, tvůrčí myšlení; osvojení dovedností, návyků; motivaci, zájem, zvědavost, radost z nově poznatého; nahrazení starého obsahu novým.

Podle Mikka (2007:16 in Maňák, Knecht) by učebnice měly splňovat následující požadavky:

- obsah učebnice vybírán s ohledem na cíle vzdělávání, věcně správný;

- srozumitelnost – nesrozumitelné učebnice odrazují žáky;
- dobře strukturované;
- obsahovat možnosti rozvíjení myšlení žáků – problémové úlohy, otázky s otevřenou odpovědí, atd.;
- zajímavost – základní předpoklad k motivaci k učení;
- obsahovat ilustrace – otázkou však je, kolik ilustrací je optimální počet;
- obsahovat otázky, problémové úlohy, testy.

Samozřejmostí je uplatnění základních didaktických zásad:

- vědeckost – obsah učiva odpovídá nejnovějším vědeckým poznatkům;
 - vědecký obsah je vhodně didakticky upraven;
 - při výuce jsou užívány nejnovější metody;
- uvědomělost, aktivita – žáci by měli vědět, proč se obsah učí; jaký má jednotlivý obsah význam; měli by být podněcováni k aktivitě;
- cílevědomost – stanovení cílů – cíle by měly vést ze zvýšení kompetencí žáků;
- soustavnost – logický, ucelený systém osvojení poznatků; nové poznatky musí vycházet z předcházejících;
- postupnost – učební látka musí být probírána od nejjednodušší ke složitější;
- trvalost – poznatky by měly být osvojeny trvale – opakování, prověřování, motivace k zájmu;
- názornost – použití názorných materiálů;
- přiměřenost – věku, schopnostem, znalostem;
- spojení s praxí – poznatky získávány z praxe, ověřování teorie v praxi, užití poznatků v praxi (dle portálu Infogram).

Podle Staudkové musí učebnice, resp. edukační materiál vyhovovat především uživatelům. Postupy by měly vést na sebe navazujícím sledem kroků, který povede k pochopení pozice dané informace v hierarchii potřebných informací (srov. STAUDKOVÁ, 2007: 48-49 in Maňák, Knecht).

Na základě průzkumu provedeného Průchou byly zjištěny názory učitelů na optimalizaci učebnic. Z těchto faktorů lze vycházet při stanovení požadavků na výukové materiály (srov. Tab. 4).

Tabulka 4: Názory učitelů na optimalizaci učebnic
(dle Průcha, 1985, 95 in Skalková, 2007: 106)

Pořadí důležitosti	Faktor optimalizace učebnice
1	zvýšení motivace žáků k učení, např. zařazením otázek a úkolů blízkých životní praxi
2	snížení celkového množství učiva v učebnicích
3	zvýšení srozumitelnosti textu učebnice
4	zvýšení proporce názorného materiálu
5	začlenění testů do učebnic, jimiž by učitelé (případně žáci sami) mohli hodnotit osvojení učiva
6	zvýšení zajímavosti a přitažlivosti učiva
7	snížení počtu odborných pojmů a termínů
8	odlišení základního (povinného) a rozšiřujícího (nepovinného) učiva
9	zvýšení počtu otázek, úkolů a cvičení
10	jiné způsoby (např. zařazení učiva k opakování za kratší období než jeden rok)

3.2 Zásady zvláště vhodné pro publikace pro pacienty s celiakií

Po stanovení diagnózy celiakie prochází pacient těžkým obdobím, kdy nemá mnoho informací o nemoci, novém druhu stravování ani o vhodných potravinách. Všechny tyto informace si musí samostatně zajistit.

Pacient se setkává se situací, která je pro něho nová a s níž si neví rady. Pokouší se aktualizovat svoje dřívější zkušenosti, poznatky a schopnosti. Každá nová situace je však neopakovatelná, vyžaduje aktivní a tvůrčí přístup. Je nutné, aby se pacient v situaci zorientoval, zjistil, jakými vědomostmi a dovednostmi již disponuje, uvědomil si, co potřebuje k tomu, aby situaci zvládl. Je potřeba, aby se podíval na situaci z pozitivního zorného úhlu, zaujal pozitivní stanovisko. Pacient musí cítit potřebu vyrovnat se se situací, být motivován k řešení (srov. MAŇÁK, ŠVEC, 2003:92). V tom všem mu může pomoci jiný pacient s celiakií, který má již dostatek zkušeností nebo sdružení celiaků.

Informace může pacient získat ústní formou – například lékař mu poradí kontakty na sdružení pacientů, prodejny s dietními potravinami – zde může získat také poměrně velké množství informací. Důležitá však je kvalita informací.

Další možností je navštívit knihovnu, knihkupectví. Zde je výběr převážně kuchařek spojených i s popisem onemocnění a praktickými radami. Problémem u tištěných materiálů je rychlé zastarávání informací. Neustále probíhají nové výzkumy onemocnění, na jejichž základě se mění například doporučený obsah lepku v dietních potravinách, označení potravin, apod.

Nejnovější informace může celiak získat na internetové síti. Zde musí být opatrný, aby nezískal zkreslující nebo zcela nesprávné informace. Internetové stránky jsou velmi dobře použitelné při tvorbě nových znalostí, jistým omezením může být použitelnost této formy při tvorbě dovedností a návyků (srov. MUŽÍK, 1998: 126).

Důležitost získání správných informací spočívá v tom, že nesprávné informace mohou pacienta závažně zdravotně poškodit a na jejich základě dochází ke vzniku tzv. miskoncepcí – nesprávných významů, které jsou velmi pevně zakořeněné a bývá obtížné je vyvrátit a přesvědčit pacienta, že jeho představa je mylná (srov. PASCH A KOL., 2005: 168). Proces, kterým se snažíme změnit dosavadní nesprávné představy, je značně obtížný a často vede k přechodnému zmatku, bývá často prožíván jako nepříjemný. Lidé neradi opouštějí i mylné názory, které jim poskytují pocit jistoty (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 54). Změna pro ně představuje určité ohrožení.

Další komplikací v případě získání nesprávných informací mohou být takzvané prekoncepce – dosavadní pojetí. Prekoncepty zobecňují minulou zkušenost a vztahují ji k současnosti. Tímto způsobem interpretujeme současnost za pomoci minulých zážitků a predikujeme i budoucnost. Prekoncepty jsou nutnou podmínkou učení, ale zároveň představují překážku. Změna prekonceptů, redefinice pojmů je dlouhodobější záležitostí, která probíhá individuálním tempem. Pokud edukaci provádí členové sdružení celiaků, je potřebná trpělivost školitelů i aktivita pacienta (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 54). Samotné získání informací nestačí, pacienti je musí správně pochopit a musí být schopni je použít (srov. PASCH A KOL., 2005: 169).

Nově diagnostikovaný pacient musí získat celou řadu informací, naučit se novým dovednostech. V literatuře je za dovednost považována připravenost k činnosti, která je u těchto pacientů jednou ze základních podmínek dodržování dietních opatření. Nezáleží ani tak na počtu opakování a cvičení dovednostem, jako spíše na jejich pochopení (srov. MAŇÁK, ŠVEC, 2003: 92).

Pro nově diagnostikované pacienty s celiakií je velmi důležité získání jistoty, že novou situaci zvládnou. Při zvládání nové situace, která představuje problém, vybočuje z navyklého rámce, je možné využít strategie řešení problému dle Zeliny:

D = definuj problém

I = informuj se

T = tvoř řešení

O = ohodnot' řešení

R = realizuj řešení (srov. MAŇÁK, ŠVEC, 2003: 118).

Podobné jsou fáze řešení problému podle Maňáka a Švece (2003: 116):

1. Identifikace problému.
2. Analýza problémové situace – odlišení známých a dosud neznámých informací.
3. Vytváření domněnek, návrhy řešení.
4. Vlastní řešení problému.
5. Návrat k dřívějším fázím v případě neúspěchu řešení.

Pokud vycházíme ze strategie DITOR, po definování problému – nutnosti změny celého životního stylu, následuje získávání informací. Informace můžeme definovat jako sumu faktů, které nelze ignorovat a bez jejichž znalosti nemůžeme existovat. Jedná se tedy o základní fakta. Po získání informací musíme získat také vědomosti – osvojené, v paměti uložené informace, které jsou nezbytné pro výkon určité činnosti. Získáme-li informace a osvojíme-li si vědomosti, můžeme přejít k získávání dovedností – ty je možné definovat jako dispozice prakticky aplikovat informace a vědomosti. Výsledkem celého procesu je získání návyků – automatizovaných dovedností (srov. MUŽÍK, 1998: 25). Pro zajištění dietního režimu celiaků je zásadní celý komplex informací, vědomostí, dovedností i návyků.

Aby byla možná realizace zavedení zvláštního systému stravování pacientů s celiakií, je zvláště důležitá motivace. Motivace vytváří stav připravenosti přijmout informaci do paměti, uvolňuje energii nutnou pro úsilí vedoucí ke změně (umožňuje překonávat obtíže). Motivace se vytváří nadějí na dosažení pozitivních cílů – více vědět, znát, stát se kompetentnějším, váženějším pro druhé, mít úspěch při překonávání náročné životní situace, posílení sebedůvěry prostřednictvím úspěchu apod. (srov. MUŽÍK, 1998: 32). Velmi motivující jsou situace, které jsou spojeny s osobnostními cíli – být akceptován, přijímán druhými, vystupovat jako ten, kdo zvládá situaci (KALHOUS A KOL., 2002: 371). Často ke zvýšení motivace pomáhá autosugesce typu: „Co zvládli jiní, zvládnou také.“ „Jde to den ode dne lépe.“ Motivace by měla být především kladná, podporovat kladné motivy – povzbuzovat zájem o získání poznatků, vidět v celé situaci výzvu k tomu, co vše mohou dokázat (srov. MUŽÍK, 1998: 10).

Pro posílení pozitivní motivace je důležité:

1. definovat dosažitelné, oceňované perspektivní cíle dodávající jistotu zvládnutí,
2. například ve sdružení celiaků se snažit vytvořit kooperativní prostředí,
3. výhodné je zařazení kladných příkladů – odvolávat se pozitivní zkušenosti jiných pacientů (srov. MUŽÍK, 1998: 32, 56).

Posilování motivace je velmi důležité i proto, že často lidé ví, že by měli něco udělat, ale neudělají to (srov. MUŽÍK, 1998: 95). V případě, že celiak zůstane nečinný, může mít takový postoj dokonce i fatální následky.

Zvyšovat motivaci u pacientů s celiakií je možné i systémem zvyšování motivace podle Pettyho (2002: 42-48, 113):

1. Věci, které se naučím, se mi hodí – je podstatné zdůraznit, k čemu jsou nově nabyté vědomosti dobré, vysvětlit smysl edukace.
2. Při učení mívám dobré výsledky, úspěch mi zvyšuje sebevědomí. Je v lidské přirozenosti, že nás baví věci, které se nám daří. Pokud se nám podaří uvařit vynikající bezlepkové jídlo, vaření bezlepkových jídel nás začne bavit a už nutnost vařit bezlepkově nepocítujeme jako tak velký problém. Sebedůvěra dodává vytrvalost, odhodlání, které jsou základem úspěchu. Nic nemá takový úspěch jako úspěch. Zadávané úkoly by měly být zvládnutelné a závažné zároveň. V případě pacientů s celiakií může být takovým úkolem upečení chutného bezlepkového chleba. Úkol je to zvládnutelný, pokud nejprve získám vhodný postup, není však úplně snadný a tento fakt zvyšuje dobrý pocit z podařeného díla.
3. Snaha kvůli ostatním – když budu vše zvládat, znát řadu informací o onemocnění, vyvolá to příznivou reakci okolí.
4. Nepříjemné důsledky – když se nic nenaučím, bude to pro mne mít nepříjemné důsledky.
5. Probouzení zájmu – dozvím se nové, zajímavé věci, které nezná každý.
6. Osobní rozměr – jakákoliv informace bude zajímavější, když ji předložíme z pohledu jedince, jehož ovlivňuje.
7. Tvůrčí rozměr – lidé jsou rádi aktivní, tvůrčí. Máme příležitost naučit se něco neobvyklého, vytvořit něco, co každý neumí.

Abychom mohli potřebám pacientů s celiakií porozumět, musíme vědět, jaké obavy a úzkosti je trápí, co je motivuje k činnosti. Řešení problémů je možné pouze tehdy, budeme-li tyto problémy znát (srov. PETTY, 2002: 37). Pokud tvůrcem edukačních materiálů je celiak, dovede si snadno tyto obavy představit. Pozor je třeba dát na subjektivní vidění věci. Výhodná je tedy kombinace pohledů více pacientů s pohledy běžné populace. Důležité je zjistit, jaké jsou postoje a očekávání pacientů (srov. PETTY, 2002: 37). Výhodou je provádění různých průzkumů i ve formě vložení anket do internetových stránek. Pro základní orientaci takové ankety postačují. Pokud bychom chtěli získat přesnější údaje, je nutné provést řádný výzkum.

Do edukačních materiálů je vhodné zařadit kladení otázek, testů. Kladení otázek je vynikající cestou, jak dovést pacienty k pochopení problematiky. Osvědčují se otázky typu „ Co by se stalo, kdyby...“. Například při učení postupu, jak upéct bezlepkový chléb: Co by stalo, kdybych nechal těsto nejprve vykynout a pak tvaroval chléb? Co by se stalo, kdybych mouku s obsahem bramborového škrobu zalil vařící vodou? Co by stalo, kdybych použil příliš mnoho vody? (srov. PETTY, 2002: 130).

Na internetových stránkách můžeme s výhodou využít dichotomické testové úlohy – předkládány jsou dvě alternativy odpovědi. Nevýhodou dichotomických testů je uhodnutí odpovědi bez patřičných znalostí (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 54). Nicméně v situaci, kdy se pacient sám vzdělává prostřednictvím internetu, je i pročení testu a zkoušení správných odpovědí přínosné.

Velmi vhodným edukačním materiálem pro celiaky je také materiál s demonstrováním dovedností. Napodobování je totiž nejpřirozenějším způsobem učení. Nestačí však postup pouze předvést, ale také vysvětlit, jaký byl postup a proč byl tento postup efektivní (srov. PETTY, 2002: 133-138).

Dalším vhodným materiálem, například pro internetové stránky, mohou být diskuse. Jsou přínosné v případě, že se potřebujeme seznámit s názory, zkušenostmi ostatních celiaků. Je možné bez rozpaků požádat o radu, vyjasnit si problémy (srov. PETTY, 2002: 165, 181). Diskuze by však měla být pouze pro přihlášené uživatele nebo moderovaná, případně usměrňovaná, aby byla přínosná a nevytvářela prostředí pro urážky a osobní napadání.

Z dovedností specifikovaných Americkou asociací ředitelů škol je vhodné podporovat zejména:

- sebekázeň, odpovědné jednání, schopnost stanovit si a hodnotit cíle;
- pružnost a přizpůsobivost – celiaci bývají často vystavováni situacím, kdy se musí pružně přizpůsobit situaci, najít pro sebe nejvhodnější řešení;
- pozitivní přístup k životu, schopnost radosti;
- schopnost přijmout odlišnost – odlišnost stravování může být zejména pro děti a dospívající obtížná, i když v současné době, kdy řada lidí je zastáncem různě alternativních stylů stravování, není zase tak neobvyklá;
- schopnost přebírat odpovědnost za vlastní jednání – klíčová dovednost pro celiaky – svůj zdravotní stav sami přímo ovlivňují (srov. KALHOUS A KOL., 2002: 415-417).

4. Hodnotící kritéria

V této kapitole bych se chtěla věnovat problematice hodnotících kritérií, jejichž výběr a sestavení je potřebné proto, abych mohla provést hodnocení internetových stránek. Při tvorbě kritérií zkombinuji hodnotící kritéria dle Sikorové s kritérii pro hodnocení webových zdrojů. Domnívám se, že tato kombinace přesto, že kritéria dle Sikorové jsou kritérii pro hodnocení učebnic, zajistí v kritériích, která vytvořím, vhodnou kombinaci obsahu pedagogicko-didaktických kritérií a obsahu kritérií potřebných pro hodnocení webových zdrojů.

4.1 Typy kritérií pro tištěných materiálů

V předchozích kapitolách jsem se zabývala určením ideálních vlastností výukových materiálů. Evaluace výukových materiálů představuje posouzení shody mezi vlastnostmi posuzovaných materiálů a vlastnostmi ideálními (srov. MIKK, 2007: 19 in Maňák, Knecht).

Pro posouzení vlastností výukových materiálů jsou potřebná hodnotící kritéria. Jak konstatuje Sikorová, seznamy hodnotících kritérií, tzv. rastry, jsou typické pro německé spolkové země. Základní otázkou při sestavování rastrů je problém kritérií, která určují kvalitní výukové materiály. Kritéria představují vlastnosti ideálních výukových materiálů. Při tvorbě rastru můžeme postupovat tak, že určité charakteristiky seskupíme do omezeného počtu kategorií – ke každé kategorii je přidělen omezený počet kritérií. Problém je však v tom, která kritéria jsou nejdůležitější. Žádný vyčerpávající seznam kritérií nebyl formulován (srov. SIKOROVÁ, 2007:31-32 in Maňák, Knecht).

Podle výsledků výzkumu zabývajícího se ověřováním důležitosti kritérií z pohledu učitelů základních a středních škol sestavila Sikorová rastr hodnocení učebnic – viz. tabulka 5. Cílem výzkumu bylo zjistit, která kritéria (vlastnosti učebnic, jejich charakteristiky) považují učitelé za významná při hodnocení učebnic. Na základě výzkumu byly sestaveny kategorie kritérií seskupené do shluků. Pořadí důležitosti je sestupné od I. kategorie ke kategorii V:

- I. kategorie – přehlednost, přiměřená obtížnost a rozsah, odborná správnost;
- II. kategorie – motivační charakteristiky, řízení učení, obrazový materiál;

- III. kategorie – shoda s kurikulárními dokumenty, cena, ergonomické a typografické vlastnosti;
- IV. kategorie – doplňkové texty a materiály, hodnoty a postoje, diferenciacce učiva a úloh;
- V. zpracování učiva.

(srov. SIKOROVÁ, 2007:31-32 in Maňák, Knecht).

Sikorová zdůrazňuje, že při hodnocení je důležité brát v úvahu přehlednost, přiměřenou obtížnost – obsah musí být na úrovni chápání edukantů, zadání musí být srozumitelné a musí odpovídat možnostem edukantů (věkovým, vzdělanostním). Zásadním požadavkem je také odborná správnost (srov. SIKOROVÁ, 2007:34 in Maňák, Knecht).

Požadavek přiměřenosti může být u internetových stránek pro celiaky velice problematickým, vzhledem k tomu, že stránky využívají velmi různé skupiny lidí. Návštěvníci se liší věkově, vzděláním i sociálním postavením. Jediné, co je pro návštěvníky těchto stránek společné, je zájem dozvědět se něco o celiakii a bezlepkové dietě.

Tabulka 5: Seznam hodnotících kritérií podle Sikorové (SIKOROVÁ, 2007: 35-38 in Maňák, Knecht)

KRITÉRIA	BODY		
I. KATEGORIE: PŘEHLEDNOST	MAX.12		
1. Má učebnice přehlednou strukturu? Navazují na sebe logicky kapitoly a témata, je učebnice dobře rozčleněná?	ano	část.	ne
	6	3	0
2. Je vnitřní struktura textů v učebnici přehledná? (např. jsou pojmy řazeny v logické posloupnosti, navazují na sebe věty apod.)	ano	část.	ne
	6	3	0
II. KATEGORIE: PŘIMĚŘENÁ OBTÍŽNOST A ROZSAH UČIVA	MAX. 12		
1. Jsou zadání úloh a cvičení a formulace otázek v učebnici jasné a srozumitelné?	ano	část.	ne
	5	2,5	0
2. Jsou výklad a vysvětlování v učebnici pro žáky srozumitelné a snadno pochopitelné?	ano	část.	ne
	4	2	0
3. Je výběr a počet pojmů v učebnici přiměřený úrovni chápání žáků?	ano	část.	ne
	3	1,5	0
III. KATEGORIE: ODBORNÁ SPRÁVNOST	MAX. 12		
1. Obsahuje učivo v učebnici odborně správné poznatky?	ano	x	ne
	6	x	0
2. Odpovídají poznatky v učebnici současnému stavu vědy, kultury a společenské praxe?	ano	x	ne
	6	x	0
IV. KATEGORIE: MOTIVAČNÍ CHARAKTERISTIKY	MAX. 10		
1. Je učivo v učebnici vztažené k praxi ? (příklady, situace ze života, význam poznatků a dovedností pro praxi apod.)	ano	část.	ne
	4	2	0

2. Jsou výběr učiva v učebnici a úlohy a otázky pro žáky zajímavé?	ano 3	část. 1,5	ne 0
3. Jsou v učebnici užívány grafické prostředky k řízení pozornosti ? (grafické odlišení různých typů učiva, přehledné členění textu, zdůraznění klíčových pojmů a definic aj.)	ano 3	část. 1,5	ne 0
V. KATEGORIE: ŘÍZENÍ UČENÍ	MAX. 10		
1. Vyžadují úlohy také řešení problémů, objevování, tvořivou činnost apod. ne jen reprodukci učiva?	ano 3	část. 1,5	ne 0
2. Vedou texty v učebnici k uvažování, kritickému myšlení, hodnocení apod.?	ano 3	část. 1,5	ne 0
3. Poskytuje učebnice dostatek možností k procvičování, upevňování a opakování učiva?	ano 2	část. 1	ne 0
4. Obsahují texty a úlohy podněty k samostatné práci a skupinové činnosti žáků?	ano 2	část. 1	ne 0
VI. KATEGORIE : OBRAZOVÝ MATERIÁL	MAX. 10		
1. Jsou ilustrace, tabulky, schémata, mapky a grafy v učebnici jasné a smysluplné?	ano 4	část. 2	ne 0
2. Obsahuje učebnice dostatek obrazového materiálu, který pomáhá žákům porozumět učivu? (objasňuje text, ilustruje text, nahrazuje výklad názornější formou apod.)	ano 3	část. 1,5	ne 0
3. Obsahuje učebnice dostatek obrazového materiálu, který je pro žáky přitažlivý?	ano 3	část. 1,5	ne 0
VII. KATEGORIE: SHODA S KURIKULÁRNÍMI DOKUMENTY	MAX. 8		
1. Je výběr učiva v učebnici v souladu s kurikulárními dokumenty? (učební plán, osnovy, vzdělávací program apod.)	ano 5	část. 2,5	ne 0
2. Jsou cíle výuky v zásadě dosažitelné prostřednictvím studia textů a vypracováním učebních úloh prezentovaných v učebnici?	ano 3	část. 1,5	ne 0
VIII. KATEGORIE: CENA (DOSTUPNOST UČEBNICE)	MAX. 8		
1. Je cena učebnice přiměřená? (vzhledem k cenám jiných učebnic na trhu)	ano 5	část. 2,5	ne 0
2. Je cena doplňkových materiálů k učebnici dostupná? (např. pracovního sešitu, příručky pro učitele, kazet, počítačových programů atd.)	ano 3	část. 1,5	ne 0
IX. KATEGORIE: ERGONOMICKÉ A TYPOGRAFICKÉ VLASTNOSTI	MAX. 8		
1. Jsou druh a velikost písma v učebnici přiměřené?	ano 5	část. 2,5	ne 0
2. Je vazba učebnice trvalá a odolná a papír kvalitní?	ano 3	část. 1,5	ne 0
X. KATEGORIE: DOPLŇKOVÉ TEXTY A MATERIÁLY	MAX. 6		
1. Jsou k dispozici doplňující didaktické prostředky vztahující se k učebnici?	ano 2	x x	ne 0
2. Vydalo nakladatelství také pracovní sešit pro žáky k dané učebnici?	ano 2	x x	ne 0
3. Je k dispozici příručka pro učitele k dané učebnici?	ano 2	x x	ne 0
XI. KATEGORIE: DIFERENCIACE UČIVA A ÚLOH	MAX. 6		
1. Obsahuje učebnice rozšiřující učivo a úlohy pro nadané žáky?	ano 3	část. 1,5	ne 0

2. Obsahuje učebnice odlišné úlohy z hlediska obtížnosti ? (pro průměrné i podprůměrné žáky)	ano 3	část. 1,5	ne 0
XII. KATEGORIE: HODNOTY A POSTOJE			MAX. 6
1. Obsahuje učebnice odkazy na společenská pravidla, mravní normy? (slušné chování, principy humanismu, tolerance, tradice, právní normy apod.)	ano 3	část. 1,5	ne 0
2. Prezентuje učebnice menšiny, rasy, náboženské skupiny, národnosti a pohlaví bez stereotypů a předsudků?	ano 3	část. 1,5	ne 0
XIII. KATEGORIE: ZPRACOVÁNÍ UČIVA			MAX. 4
1. Je odborný obsah v učebnici prezentován také ve vztahu k jiným oborům?	ano 1	část. 0,5	ne 0
2. Je učivo v učebnic soustředěné kolem několika základních témat? (tzn. spíše málo vybraných témat do hloubky než mnoho poznatků povrchně)	ano 1	část. 0,5	ne 0
3. Jsou některé poznatky v učebnici prezentované z několika úhlů pohledu, různých perspektiv?	ano 1	část. 0,5	ne 0
4. Je v učebnici vysvětleno, proč je nutné se učit určité poznatky a dovednosti?	ano 1	část. 0,5	ne 0

4.2 Typy kritérií pro hodnocení internetových zdrojů

Pro zpracování této diplomové práce jsem se rozhodla kombinovat edukační kritéria dle Sikorové s kritérii pro hodnocení webových zdrojů.

Využiji kritéria vypracovaná Komisí evropského společenství – EC Quality Criteria for Health Related Websites, kritéria vypracovaná německou společností pro medicínskou informatiku, biometrii a epidemiologii (Deutsche Gesellschaft für Medizinische Informatik, Biometrie und Epidemiologie – GMDS) – Qualitätskriterienkatalog für Elektronische Publikationen in der Medizin a kritéria RANKMED se seznamem parametrů sestavená pro hodnocení zdravotnických webových stránek Ústavem lékařské informatiky a Fakultou biomedicínského inženýrství ČVUT Praha.

4.2.1 EC Quality Criteria

V roce 2002 vydala Komise evropského společenství Kritéria kvality pro zdravotnické internetové stránky. Podle Komise patří internetové stránky se zdravotnickým obsahem v současnosti k nejvíce navštěvovaným stránkám Internetu. Podle kvalifikovaných odhadů existuje více než 100.000 stránek nabízejících informace na téma zdraví. Vzhledem ke skutečnosti, že se evropští občané velmi zajímají o zdravotní témata, podpořila Evropská rada v roce 2000 iniciativu v rámci eEuropa 2002 – vývoj základních kvalitativních kritérií pro internetové stránky s obsahem informací o zdraví. Na základě tohoto

rozhodnutí se konala během roku 2001 řada zasedání, kterých se účastnilo množství důležitých mezinárodních organizací. Prvního zasedání konajícího se od 7. do 8. června 2001 se zúčastnilo více než šedesát účastníků ze všech členských států, Norska, Švýcarska a Spojených států. Zúčastnili se delegáti hospodářských, medicínských, pacientských svazů, delegáti vlád členských států. Cílem bylo dohodnout se na jednoduchých kvalitativních kritériích, na základě kterých by členské státy, veřejné a soukromé organizace, mohly vyvinout kvalitativní iniciativy týkající se internetových stránek se zdravotnickým obsahem – aby evropští občané měli k dispozici kvalitní, dostupné, relevantní zdravotní informace a byla zajištěna ochrana spotřebitelů. Tato kritéria by měla současně být zavedena do platné právní soustavy Evropského společenství.

Výsledkem zasedání bylo určení hlavních kritérií kvality. Tato kritéria mohou sloužit jako výchozí bod pro rozšíření této iniciativy v Evropské unii.

Cíle pro vypracování kritérií byly definovány takto:

- kvalitativní kritéria by měla vycházet z pohledu provozovatelů stránek a také z pohledu uživatelů stránek – výsledkem je dokument, který informuje provozovatele, jaká důležitá kvalitativní kritéria dodržovat a zároveň informuje uživatele, co má od dobrých internetových stránek očekávat;
- kritéria by měla platit pro pasivní informativní stránky, ale i pro servisní, informační služby;
- kritéria by měla respektovat platné právní předpisy Evropské unie a aktuální technické standardy (srov. Komise Evropského společenství, 2002: 3-4).

V tabulce 6 je uveden výsledek práce Komise evropského společenství, Kritéria kvality pro zdravotnické internetové stránky.

Tabulka 6 Kvalitativní kritéria pro internetové stránky vztahující se ke zdraví

OBLAST ZAMĚŘENÍ KRITÉRIÍ	SPECIFIKACE
TRANSPARENTNOST A POCTIVOST - účel a cíl obsahu jasně definován; - pokud jsou poskytovány informace nebo rady ke konkrétním zdravotnímu stavu a doporučovány nějaké produkty, musí být uvedeno, zda jsou nějak používány finanční prostředky od výrobců produktů, například zda se jedná o elektronický obchod.	1. transparentnost poskytovatelů stránek – včetně jména, adresy a e-mailové adresy osoby nebo organizace odpovědné za stránky (článek 5 a 6 Směrnice 2000/31 EG k elektronickému obchodu) 2. transparentnost účelu a cíle stránek 3. jasně definovaná cílová skupina (další detaily k účelu, různé cílové skupiny mohou být definovány na různých úrovních) transparentnost všech zdrojů financování stránek (sponzoři, zadavatelé reklamy, dobročinné příspěvky)
AUTORSTVÍ - pokud jsou zásadně ke generování obsahu užívány akreditované medicínské zdroje, musí být přesně uvedeny;	1. jasné uvedení všech zdrojů uvedených informací a datum zveřejnění zdroje 2. jména a reference všech soukromých/institučních poskytovatelů, kteří na stránkách uveřejňují informace,

<ul style="list-style-type: none"> - pokud jde o skupinu poskytovatelů obsahu (lékaři, novináři, zprávy o zkušenostech, atd.) musí být přesně uvedeno, o jakou kategorii obsahu se jedná; - pokud jsou poskytovány rady, musí provozovatel stránek uvést, že internetové poradenství nenahrazuje v žádném případě konzultaci u lékaře. 	včetně datumu referencí
MLČENLIVOST A OCHRANA DAT	1. způsob a systém zabezpečení mlčenlivosti a ochrany dat při zpracování osobních dat, včetně pro uživatele neviditelných zpracování dat – musí být definován jasně a v souladu se Zákonem na ochranu dat v EU (Směrnice 95/46/EG a 2002/58/EG)
<p>AKTUALIZACE INFORMACÍ</p> <ul style="list-style-type: none"> - pokud jsou udávány speciální ke zdraví vztahující se data, musí být správnost obsahu pravidelně přezkoumávána. 	1. srozumitelná a pravidelná aktualizace stránek, přičemž datum aktualizace je zřetelně uvedeno na každé straně, respektive na každém článku; pravidelné prověřování správnosti informací
<p>ODPOVĚDNOST</p> <ul style="list-style-type: none"> - pokud jsou na internetových stránkách poskytovány medicínské rady, musí být všemi prostředky zajištěno, aby poradce byl kvalifikovaný. 	<p>1. uživatelská zpětná vazba a odpovídající odpovědnost (uvedení pověřenců pro zajištění kvality pro každé stránky)</p> <p>2. odpovědné partnerství – musí být učiněno vše proto, aby bylo zajištěno, že partneři nebo provozovatelé dalších internetových stránek, na které vedou odkazy budou důvěryhodnými osobami a organizacemi, které dbají na používání odpovídajících postupů</p> <p>3. redakční postup – jasné údaje, jaké postupy jsou používány k výběru obsahu</p>
<p>DOSTUPNOST – SJEDNÁNÍ NÁPRAVY</p> <ul style="list-style-type: none"> - pokud je oslokována určitá cílová skupina (např. děti) musí být informace přizpůsobeny avizované cílové skupině; - k lepšímu vyhledávání zdravotních údajů mohou být využívána metadata – takový systém spolu se spojením s kvalitativními kritérii usnadňuje vyhledávačům hledání podle klíčových slov zadaných kvalitativních kritérii; - pokud možno by měly být využívány mezinárodní a evropské standardy, které zajišťují a usnadňují mezinárodní přístup ke službám. 	1. dodržování směrnic ke sjednání nápravy dostupnosti – všeobecně k hledání, prohledávání, čtení a užívání

Zdroj: EC Quality Criteria Dostupné z WWW:

<http://ec.europa.eu/information_society/europe/ehealth/doc/communication_acte_de_fin.pdf> [cit. 2011-02-15]

4.2.2 GMDS – Qualitätskriterien

Katalog kritérií kvality pro elektronické publikace v medicíně (GMDS) je výsledkem zkušeností s elektronickými médii pracovní skupiny CBT Německé společnosti pro medicínskou informatiku, biometrii a epidemiologii. Motivem pro sestavení katalogu bylo zjištění, že tzv. nová média mají řadu podstatných nedostatků. Kritéria nebyla stanovena jako konečná, měla sloužit spíše k tomu, aby byla jakýmsi ukazatelem směru, kterým by se měly ubírat internetové stránky se zdravotnickým obsahem. Využití konkrétních kritérií závisí také na konkrétní publikaci, pro kterou jsou kritéria vybírána.

Kritéria byla formulována pro použití v medicíně, jsou platná i pro jiné obory. Katalog neobsahuje žádné pokyny k rozhodnutí, zda elektronická publikace je vhodná pro medicínské vzdělávání, školení pacientů, apod. Katalog je rozdělen do několika základních oblastí: obsah, použitá metoda (technika), kódování informací, prezentace, ergonomie a design, dialog a didaktika (srov. SCHULTZ A KOL. 1999:1-2).

Vytvoření elektronických publikací (dále jen EPM) na vysoké kvalitativní úrovni vyžaduje kompetence: v oblasti obsahu, v oblasti technické, v oblasti designu, v oblasti pedagogických dovedností (srov. SCHULTZ A KOL. 1999:3).

Definice elektronických publikací v medicíně dle Schultz a kol. (1999:2-3):

- tématem elektronických publikací v medicíně je praktické teoretické vědění vztahující se k zdravotnictví a zdravotnické vědě;
- cílovou skupinou jsou v první řadě pracovníci činní ve zdravotnictví nebo studující;
- publikace s medicínským obsahem připravené pro laiky a pacienty;
- EPM slouží k získávání, prohloubení, opakování, samostudiu a rešerším praktických a teoretických vědomostí;
- „publikace“ znamená, že EPM je veřejně k dispozici, to ale nemusí znamenat, že se jedná o komerční produkt, publikační kanály jsou nepodstatné (www, CD-ROM).

Z výše uvedené definice elektronických publikací v medicíně jasně vyplývá, že internetové stránky pro celiaky mezi elektronické publikace v medicíně patří, a je tedy možné využít tato kritéria pro jejich hodnocení. Kritéria jsou však značně rozsáhlá a velmi podrobně zpracovaná. Další jejich nevýhodou je i rok uveřejnění – 1999. Některé požadavky mohou tedy být zastaralé. Část kritérií viz. Příloha III.

4.2.3 Kritéria RANKMED

Ústav lékařské informatiky 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Fakulta biomedicínského inženýrství ČVUT Praha provozují národní zdravotnický registr obsahující hodnocení kvality internetových stránek zdravotnických zařízení a institucí. Při vytváření systému kritérií hodnocení stránek vycházeli autoři z kritérií vytvořených na základně mezinárodně platných standardů MedCIRCLE, HONcode Principles, EC Quality Criteria for Health Related Websites a eHealth Code of Ethics (srov. RANKMED).

Propracovaný a přehledný systém RANKMED zohledňuje část požadavků ze seznamu kritérií uvedených v předchozích kapitolách. Na rozdíl od kritérií uvedených v kapitole 4.2.2, které se také zabývají technickou stránkou internetových stránek a designem, je systém jednoduchý, metodicky zpracovaný a je tedy možné ho s výhodou využít i pro hodnocení internetových stránek pro celiaky.

Jednotlivá kritéria byla rozdělena do pěti oblastí:

- prezentace – rychlost načtení, velikost stránky, pokrytí obrazovky, informativnost, informační plocha, chyby grafiky, velikost písma;
- navigace – rozsah odkazů, zvýraznění odkazů, struktura menu, zpětné odkazy, počet kroků, mapa stránek, navigační panel, jednotný vzhled;
- funkce – cizojazyčná verze, verze pro tisk, vyhledávání, alternativní texty, metadata, bezchybnost html;
- věrohodnost – identifikace nových informací, datum, neaktivní odkazy;
- komunikace – odpověď webmastera, odpověď ředitele (srov. RANKMED).

5. Hodnocení vybraných edukačních materiálů

5.1 Výběr hodnocených internetových stránek

Výběr edukačních materiálů byl proveden na základě základních kritérií – odborné správnosti a snadné dostupnosti. Předpokládám, že zdroje provozované sdruženími celiaků, dále pak zdroj vedený zkušenou autorkou spolupracující s lékaři, významné zdroje zahraniční – německého a rakouského sdružení celiaků a zdroj provozovaný jedním z největších výrobců bezpečkových potravin, budou vyhovovat požadavkům odborné správnosti. Zároveň se jedná o snadno dostupné internetové zdroje, které se umísťují na předních místech výsledků vyhledávání ve významných vyhledávačích.

Původním záměrem bylo posuzovat české internetové stránky provozované:

- Sdružením celiaků České republiky: www.celiac.cz;
- Společností pro bezpečkovou dietu: www.celiak.cz;
- Poradenským centrem pro bezpečkovou dietu a celiakii:
www.bezlepkovadieta.cz.

Bohužel stránky Sdružení celiaků České republiky – www.celiac.cz bylo nutno cíleně vyhledávat, nebyly nalezeny ve vyhledávači Seznam.cz na prvních pěti stranách. Ve vyhledávači Google byly nalezeny až na čtvrté straně s následujícím textem:

Dějiny celiakie

31. říjen 2004 ... Celiakii dětí a dospělých popsal poprvé antický lékař Galén v druhé polovině 2.století n.l. Je známý jako Aretaeus z Cappadoiky a jeho spisy ... www.celiac.cz/default.aspx?article=47.

Na základě těchto zjištění byly stránky Sdružení celiaků České republiky z posuzování vyřazeny, protože nevyhovují kritériu snadné dostupnosti.

Ze zahraničních zdrojů byly vybrány stránky:

- Rakouské asociace pro celiakii (rakouské sdružení celiaků):
www.zoeliakie.or.at;
- Německé společnosti celiaků: www.dzg-online.de;
- italského výrobce bezpečkových potravin firmy Schär: www.schaer.com.

Poslední jmenované stránky byly vybrány z několika důvodů. Při vypracování bakalářské práce jsem vycházela z některých informací uvedených na internetových stránkách této firmy, stránky mají i sekci pro odborníky Coeliac Disease Resource Centre.

Dalším důvodem pro výběr bylo zjištění, že na každém výrobku této firmy pro celiaky je umístěn odkaz právě na tyto stránky.

5.2 Návrh kritérií pro hodnocení

Na základě prostudování kritérií dle Sikorové, kritérií EC Quality, kritérií GMDS a systému kritérií RANKMED jsem se rozhodla navrhnout tři skupiny kritérií. Posuzování podle první skupiny kritérií bude vycházet ze systému RANKMED – budou hodnoceny vlastnosti webových stránek – funkčnost, rychlost načítání, apod. Tato skupina kritérií zkombinuje požadavky kritérií EC Quality a kritérií GMDS zaměřené spíše na vlastnosti stránek – technické vlastnosti, obsah a strukturu stránek. (viz. Tab. 7).

Druhá skupina bude vycházet z kritérií EC Quality, podle nichž kritérií budou posuzovány stránky z hlediska důvěryhodnosti informací (viz. Tab. 8).

Třetí skupina pak využije kritéria dle Sikorové ve zkrácené verzi. Tato skupina zahrnuje kritéria posuzující stránky z pohledu edukačního (viz. Tab. 9).

Tabulka 7: Návrh kritérií I. skupiny - technické vlastnosti, obsah, struktura

Parametr	Důvod zařazení parametru	Pořadí 1. = nejlepší hodnota	Hodnocení
1. Rychlost načtení domovské stránky (nejnižší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o půl bodu méně)	Dlouhé načítání uživatele zdržuje, zejména pokud využívá připojení dial-up (pomalejší typ připojení).	5. 4. 3. 2. 1.	0 0,5 1 1,5 2
2. Velikost stránky a objektů (nejnižší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o půl bodu méně)	Je součástí rychlosti načtení, kterou může provozovatel přímo ovlivnit.	5. 4. 3. 2. 1.	0 0,5 1 1,5 2
3. Pokrytí obrazovky	Uživatel si nemusí uvědomit, že obrazovka pokračuje, případně nemá důležité informace na první pohled.		0 - přesah menu i textu 1 - přesah pouze textu (přesahovat mohou jen informace jako design by, copyright apod.,) 2 – bez přesahu
4. Informativnost domovské stránky	Bezobsažné obrázky zabírají místo pro informace a zpomalují načtení.		0 – ilustrativní foto, reklama 2 – logo
5. Informační plocha (výška a šířka v pixelech)	Široké rámce zabírají plochu pro informace, takže je nutno zbytečně více stránkovat.	5. 4. 3. 2. 1.	0 0,5 1 1,5 2

Parametr	Důvod zařazení parametru	Pořadí 1. = nejlepší hodnota	Hodnocení
6. Velikost písma (hodnota písma v pixelech)	Velmi malé písmo sice umožňuje zápis více informací, je však problémem pro uživatele se slabším zrakem.	5. 4. 3. 2. 1.	0 0,5 1 1,5 2
7. Rozsah odkazů - celkový počet odkazů (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o půl bodu méně)	Více položek menu zrychluje volbu a zároveň zamezuje úvahám, co je v navazujícím podmenu vůbec obsaženo.	5. 4. 3. 2. 1.	0 0,5 1 1,5 2
8. Zvýraznění odkazů	Návštěvník stránek by neměl přemýšlet o tom, co je vlastně odkaz.		Položky menu nejasně vyznačené = 0 Jasně značení = 2
9. Menu - struktura Nejdůležitější položky na začátku, při větším množství kategorizované.	Nejdůležitější položky by měly být na začátku a při větším množství i kategorizované. Jejich názvy pak dostatečně návodné, aby bylo jasné co obsahují.		podprůměrné=0, průměrné =1, nadprůměrné=2
10. Zpětné odkazy na domovskou stránku	Měla by být k dispozici možnost návratu na úvodní stránku (úvod, hlavní strana, home, „domeček“....).		Nepřítomnost=0 Přítomnost=2
11. Počet kroků – počet kliknutí k nalezení kontaktu (nejnižší počet = nejlepší hodnota)	Vyjadřuje rychlost dostupnosti důležitých informací, která souvisí s promyšleností struktury webu.	5. 4. 3. 2. 1.	0 0,5 1 1,5 2
12. Mapa stránek	Prohlédnutí stromové struktury webu je často nejrychlejší orientací při hledání tématu, zejména u méně promyšlené skladby menu.		Nepřítomnost=0 Přítomnost= 2
13. Navigační panel	Trvalá kontrola úrovně, na které se návštěvník nachází je významnou pomocí při orientaci na stránkách a jejich efektivním procházení.		Nepřítomnost=0 Přítomnost= 2
14. Jednotný vzhled	Uživatel by neměl být nucen se při pohybu na stránkách adaptovat na různý grafický vzhled a rozmístění ovládacích prvků. Výjimkou jsou navazující samostatné webové stránky, například některých pracovišť či rozsáhlejší prezentace zaměřené na jedno téma.		Nepřítomnost=0 Přítomnost= 2
15. Cizojazyčná verze	Přítomnost cizojazyčné verze podporuje a usnadňuje mezinárodní přístup k informacím.		Nepřítomnost=0 Přítomnost= 2
16. Verze pro tisk	Kvalitní stránky umožňují tisk obsahu ve vhodné formě nebo odkazují na tisknutelnou verzi, popř. na stránku ve formátu PDF.		Nepřítomnost=0 Přítomnost= 2

Parametr	Důvod zařazení parametru	Pořadí 1.= nejlepší hodnota	Hodnocení
17. Vyhledávání Do vyhledávacího pole bylo vyzkoušeno zapsání následujících informací: A) Sousloví „obsah lepku“ B) Sousloví „bezlepkové potraviny“	Vyhledávače jsou nyní již zabudovávány standardně, rozdílná však je jejich kvalita a úspěšnost vyhledávání.		Nevyhledá nebo chybí vyhledávač=0 Vyhledá správně pouze A nebo B =1, Vyhledá správně obě sousloví =2
18. Metadata - počet správně vyplněných položek. (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů)	Popis důležitých informací v html kódu webových stránek, jenž usnadní jejich „viditelnost“ pro vyhledávací roboty.	5. 4. 3. 2. 1.	0 0,5 1 1,5 2
19. Bezchybnost html – počet chyb (nejnižší hodnota = nejvíce bodů)	Důsledkem nestandardního zápisu html jsou např. problémy při využití různých prohlížečů.	5. 4. 3. 2. 1.	0 0,5 1 1,5 2
20. Identifikace aktualit	Pravidelné zprávy pro uživatele jsou známkou aktivity tvůrců stránek. Neuvedení data u zpráv znemožňuje ověření jejich aktuality.		Nepřítomnost novinek nebo chybějící data u jednotlivých novinek = 0 Novinky uvedené jsou starší 14 dnů = 1 Novinky aktuální = 2
21. Info o poskytování příspěvků na bezlepkovou dietu	Významná informace pro pacienty s celiakií.		Nepřítomnost=0 Přítomnost= 2
22. Info o dalších sdruženích celiaků	Užitečná základní informace.		Nepřítomnost=0 Přítomnost= 2
23. Info o možnostech bezlepkového stravování	Užitečná základní informace.		Nepřítomnost=0 Přítomnost= 2

Tabulka 8: Návrh kritérií II. skupiny - důvěryhodnost internetových stránek

Parametr	Upřesnění	Počet možných bodů		
		Ano	Ne	Částečně
I. Transparentnost	1. uvedení poskytovatelé stránek - jméno, adresa, e-mailové adresy odpovědné osoby nebo organizace	2	0	1
	2. transparentnost účelu a cíle stránek	2	0	1
	3. transparentnost zdrojů financování	2	0	1
II. Autorství	1. jasné uvedení všech zdrojů uvedených informací	2	0	1
	2. jména poskytovatelů, kteří na stránkách uveřejňují informace	2	0	1
	3. stránky obsahují upozornění, že nenahrazují konzultaci u lékaře	2	0	1
III. Odpovědnost	1. uvedení osoby odpovědné za kvalitu informací	2	0	1
	2. jasné údaje, jaké postupy jsou používány k výběru obsahu	2	0	1
	3. kvalifikovaní autoři	2	0	1

Tabulka 9: Návrh kritérií III. skupiny - edukační vlastnosti stránek

Parametr	Upřesnění	Počet možných bodů		
		Ano	Ne	Částečně
I. Přehlednost	1. přehledná, logická struktura	2	0	1
	2. přehledná vnitřní struktura textů	2	0	1
II. Přiměřená obtížnost	1. jasný, srozumitelný text	2	0	1
	2. výběr pojmů na přiměřené úrovni bez nadměrného počtu vědeckých výrazů	2	0	1
III. Odborná správnost	1. odborně správné poznatky	2	0	1
	2. poznatky odpovídají stavu současného poznání	2	0	1
IV. Motivační charakteristiky	1. obsah vztažený k praxi (příklady ze života, význam poznatků pro praxi)	2	0	1
	2. zajímavý obsah	2	0	1
	3. pozitivně směřovaná motivace	2	0	1
	4. podpora sebedůvěry			
	5. osobní rozměr			
V. Řízení učení	1. podněty k samostatné, tvůrčí práci	2	0	1
	2. testy k ověření znalostí	2	0	1
	3. demonstrování dovedností			
	4. diskuze			
VI. Stanovení cílů	1. cíle jsou jasně stanoveny	2	0	1
	2. cíle jsou dosažitelné	2	0	1
VII. Obrazový materiál	1. smysluplné ilustrace	2	0	1
	2. dostatek přitažlivého obrazového materiálu, který pomáhá porozumět obsahu	2	0	1
VIII. Doplnkové materiály	1. k dispozici doplňující didaktické materiály	2	0	1
IX. Diferenciace obsahu	1. diferencovaný obsah pro různé skupiny uživatelů	2	0	1
X. Zpracování obsahu	1. obsah soustředěn kolem několika základních témat (tzn. málo vybraných témat do hloubky)	2	0	1
	2. vysvětlení, proč je nutné naučit se znát poznatky uvedené v obsahu	2	0	1

6. Metodika

Nejprve byly vybrány internetové stránky k posouzení. Při výběru jsem vycházela ze zkušeností získaných při vypracování bakalářské práce a záměrně jsem vybrala stránky fungující, důvěryhodné, provozované sdruženími celiaků nebo jinými odborníky. Na internetové síti je možné nalézt mnoho odkazů – například při zadání klíčového slova celiakie bylo nalezeno vyhledávačem Google 98.000 odkazů. Odkazy mají různou úroveň a nemělo by smysl posuzovat stránky bez edukačního obsahu a stránky zcela nevhovující kritériím důvěryhodnosti. Také posuzování příliš velkého množství stránek bylo časově velmi náročné. Zaměřila jsem se tedy na významné zdroje v České republice, v Rakousku, Německu a Itálii. Byly vybrány stránky, které se umísťují na prvních stranách vyhledávačů. Výběr stránek, které mohou vyhledávací roboti snadno nalézt, zaručuje snadnou dostupnost informací.

Vybrány byly:

- stránky Společnosti pro bezlepkovou dietu: www.celiak.cz;
- Poradenského centra pro bezlepkovou dietu a celiakii: www.bezlepkovadieta.cz;
- Rakouské asociace pro celiakii: www.zoeliakie.or.at;
- Německé společnosti celiaků: www.dzg-online.de;
- italské firmy Schär: www.schar.com.

Po provedení výběru byly posuzovány stránky z hlediska kritérií I. skupiny – vlastností internetových stránek – technické vlastnosti, obsah, struktura stránek. Tato kritéria a metodika hodnocení byla vytvořena podle kritérií RANKMED. Některá kritéria RANKMED musela být vypuštěna nebo upravena. Například RANKMEDem navrhovaná kritéria Chyby grafiky, Neaktivní odkazy nebylo možné podle postupu uvedeného v metodice RANKMED provést z důvodů nefungujícího v metodice zpracovaného postupu. Rychlost používaného internetového připojení na počítači, kde bylo prováděno hodnocení je uvedeno v příloze číslo 4.

Postup práce a metody – upraveno dle RANKMED²:

1. Rychlost načtení domovské stránky

Měření rychlosti načtení bylo provedeno třikrát prostřednictvím:

<http://tools.pingdom.com/>. Nástroj na uvedené webové stránce umožňuje posoudit dobu načítání konkrétní stránky v sekundách z hlediska všech objektů, které jsou v ní obsaženy (total object, Images, CSS, (X)HTML, scripts). Zaznamenány byly 3 hodnoty načítání v sekundách. Na základě naměřených hodnot bylo určeno pořadí jednotlivých stránek a přiděleny body dle pořadí (nejnižší hodnota – nejkratší doba načítání = nejvíce bodů, další vždy o bod méně).

2. Velikost stránky

Použitím nástroje umístěného na <http://tools.pingdom.com/> jsem zjistila velikost jednotlivých objektů. Zaznamenávána byla vždy velikost: total object, X(HTML) a Images v jednotkách kB. Zaznamenány byly 3 hodnoty v kB: A) Total object, B) (x)-html, C) Images. Bylo určeno pořadí jednotlivých stránek a přiděleny body dle pořadí (nejnižší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně).

3. Pokrytí obrazovky

Abych mohla provést posouzení pokrytí obrazovky, musela jsem nejprve nastavit rozlišení monitoru na 1024 x 768 pixelů (nejčastěji používané rozlišení). Byl hodnocen přesah vertikální i horizontální u úvodní stránky – bylo zjišťováno, zda přesahuje menu, text.

4. Informativnost domovské stránky

Byla prohlédnuta domovská stránka a zjištěno, zda domovská stránka obsahuje ilustrativní fotografie nebo reklamu.

5. Informační plocha

Pro hodnocení bylo nutno nainstalovat doplněk pro prohlížeč Mozilla Firefox „MeasureIt 0.3.8“, který umožňuje změřit informační plochu www stránky (<http://www.kevinfreitas.net/extensions/measureit>). Změřeny byly: celková plocha úvodní stránky (1 obrazovka bez rolování) a část plochy s informacemi dané stránky (tedy mimo menu, hlavičky a všeobecných informačních panelů). U celkové plochy a části plochy s informacemi byly zaznamenány vždy dvě hodnoty – výška a šířka v pixelech. Ty byly vynásobeny pro získání obsahu plochy a byl vypočten podíl plochy pro informace a podíl plochy celkové. Ten pak byl vyjádřen v procentech. Bylo určeno

² srov. Rankmed Dostupné z WWW: <<http://www.rankmed.cz/page.aspx?id=20>> [Citováno: 1.2.2011.]

pořadí jednotlivých stránek a přiděleny body dle pořadí (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně).

6. Velikost písma

Velikost písma byla měřena nainstalovaným doplňkem prohlížeče Mozilla Firefox „MeasureIt“. Zaznamenána byla velikost písma v jednotkách pixel. Bylo určeno pořadí jednotlivých stránek a přiděleny body dle pořadí (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně).

7. Počet odkazů na domovské stránce

Pomocí nástroje umístěného na <http://tools.pingdom.com/> byl zjištěn počet všech položek menu a další odkazy, které přesměrují na další příp. jinou stránku. Byl zaznamenán celkový počet odkazů a pak určeno pořadí jednotlivých stránek a přiděleny body dle pořadí (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně).

8. Zvýraznění odkazů

Byla prohlédnuta úvodní stránka a posouzeno, zda položky menu úvodní stránky mají jasné vyznačení (rámeček, podtržení, jiné grafické zvýraznění).

9. Menu - struktura

Bylo prohlédnuto menu a posouzeno, zda je vhodně strukturované, návodné a zda je vhodná hierarchie položek (nejdůležitější položky na začátku).

10. Zpětné odkazy na domovskou stránku

Byly prohlédnuty stránky a ověřena přítomnost/ nepřítomnost zpětného odkazu na domovskou stránku.

11. Počet kroků

Byly prohlédnuty stránky a ověřeno, kolik kroků (počet kliknutí) je potřeba k získání kontaktu. Podle počtu kliknutí bylo určeno pořadí jednotlivých stránek a přiděleny body dle pořadí (nejnižší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně).

12. Mapa stránek

Byly prohlédnuty stránky a ověřena přítomnost/ nepřítomnost mapy stránek.

13. Navigační panel

Byla ověřena přítomnost/nepřítomnost navigačního panelu stránek.

14. Jednotný vzhled

Stránky byly prohlédnuty a ověřeno, zda je přítomen jednotný vzhled.

15. Cizojazyčná verze

Byly prohlédnuty stránky a zjištěno, zda se na stránkách vyskytuje cizojazyčná verze stránek.

16. Verze pro tisk

Byly prohlédnuty stránky a zjištěno, zda je na stránkách umístěna možnost tisknout pomocí verze pro tisk, která umožňuje tisk ve vhodné formě (není pak nutno tisknout celý obsah stránky).

17. Vyhledávání

Byla posouzena funkčnost vyhledávacího pole umístěného na stránkách. Funkčnost byla ověřena na dvou úkolech. V případě, že stránky obsahovaly vyhledávací pole, byly do vyhledávacího pole zapsány následující slovní spojení: A) sousloví „obsah lepku“ B) sousloví „bezlepkové potraviny“ a zjištěno, zda jsou výrazy správně vyhledány bez zbytečně velkého množství ke slovním spojení nevtahujícím se odkazům.

18. Metadata

Na posuzované domovské stránce byl umístěn kurzor a kliknutím na pravé tlačítko se otevřel informační panel, kde bylo vybráno „Zobrazit informace o stránce“. Ověřovala jsem, zda jsou správně vyplněna metadata: author, keyword, description (mají vyplněný obsah). Byl zaznamenán počet správně vyplněných položek, určeno pořadí jednotlivých stránek a přiděleny body dle pořadí (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně).

19. Bezchybnost html

Prostřednictvím nástroje umístěného na internetové stránce <http://seo-servis.cz/source-zdrojovy-kod/> byla ověřena správnost a velikost HTML kódu webové stránky. Byl zaznamenán počet chyb a velikost HTML kódu v jednotkách kB. Pak bylo vypočteno, kolik chyb připadá na jeden kb. Bylo určeno pořadí jednotlivých stránek a přiděleny body dle pořadí (nejnižší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně).

20. Identifikace aktualit

Byly prohlédnuty stránky a zjištěno, zda hodnocené stránky obsahují novinky/aktuality, a jestli jsou novinky aktuální.

21. Info o poskytování příspěvků na bezlepkovou dietu

Byly prohlédnuty stránky a ověřeno, zda se na stránkách vyskytuje informace o finančních příspěvcích na bezlepkovou dietu poskytovaných státem.

22. Info o dalších sdruženích celiaků

Stránky byly prohlédnuty a bylo ověřeno, zda stránky obsahují informace o dalších sdruženích celiaků - kontakty nebo odkazy na tyto společnosti.

23. Informace o možnostech bezpečného stravování

Byly prohlédnuty stránky a zjištěno, zda stránky obsahují informace o možnostech bezpečného stravování mimo domov (restaurace, školní jídelny, apod.).

Po posouzení stránek z hlediska I. skupiny kritérií bylo provedeno posouzení důvěryhodnosti stránek. Po překladu z německého jazyka a úpravě byly použity kritéria vycházející ze seznamu kritérií EC Quality Criteria. Do kritérií byly zařazeny tři parametry: Transparentnost, Autorství, Odpovědnost. Všechny hodnocené stránky byly podrobně prohlédnuty a vyhledány údaje potřebné k hodnocení dle příslušných kritérií. Hodnocení bylo rozděleno jednoduše na možnosti Ano, Ne, Částečně. Ano získalo 2 body, Ne 0 bodů a Částečně 1 bod. U této skupiny byla stanovena váha 2,66 z důvodu menšího počtu hodnocených kritérií. U kritérií skupiny I. a skupiny II. bylo možné u každé skupiny získat maximálně 46 bodů. U skupiny II. pouze 18. Tato skupina je však zásadní a proto bylo bude získaný počet bodů násoben 2,66.

Pro posouzení dle kritérií III. skupiny byla vypracována tabulka, kdy systém kritérií vycházel ze systému hodnocení dle Sikorové. Do hodnocení bylo zařazeno 11 parametrů – přehlednost, přiměřená obtížnost, odborná správnost, motivační charakteristiky, řízení učení, stanovení cílů, obrazový materiál, doplňkové materiály, diferenciacie obsahu a zpracování obsahu. U každého parametru byla stanovena upřesnění. Například parametr Přehlednost byl upřesněn body: přehledná a logická struktura, přehledná vnitřní struktura textů. Také pro hodnocení dle parametrů kritérií této skupiny bylo nutno stránky podrobně prohlédnout a posoudit obsah podle požadavků jednotlivých kritérií. Opět bylo hodnocení rozděleno jednoduše na možnosti Ano, Ne, Částečně. Ano získalo 2 body, Ne 0 bodů a Částečně 1 bod (viz. Tab. 9).

Po provedení hodnocení všech vybraných stránek byly sestaveny pro každou skupinu kritérií tabulky s uvedením hodnot jednotlivých kritérií, hodnocením a celkovým získaným počtem bodů.

7. Výsledky

7.2.1 Analýza zdrojů dle zpracovaných kritérií

Analýza stránek dle kritérií I. skupiny - vlastnosti internetových stránek: technické vlastnosti, obsah, struktura stránek

Prvním kritériem k posouzení byla rychlost načítání domovské stránky. Nejrychleji byly načteny stránky rakouského sdružení Asociace pro celiakii, které se načetly již za 0,8 sekundy. Bylo to zřejmě dáno malým rozměrem stránek a nízkým obsahem obrázků a dalších aplikací (např. flash), které prodlužují načítání. Nejdelší bylo načítání stránek firmy Schär. Při prvním testování nebylo možné rychlost vůbec změřit, načítání trvalo déle než 23 sekund a test byl přerušeno. Při druhém testování byly stránky načteny za 11,6 sekundy. Zdržení bylo způsobeno velkou pestrostí stránek, které obsahují řadu obrázků, včetně pohyblivých.

Druhým hodnoceným kritériem byla velikost stránky. Nejlepšího výsledku dosáhly opět stránky rakouského sdružení Asociace pro celiakii. Otázkou však je, zda se skutečně jedná o nejlepší výsledek. Z hlediska rychlosti načítání je nesporné, že malé stránky se rychle načtou. Z hlediska obsahu mohou být takové stránky nedostatečné. Obsah je součástí posuzování kritérií III. skupiny. Největší stránky měla firma Schär. Design stránek je přizpůsoben jejich základnímu účelu – propagaci zboží. Z marketingových důvodů jsou obrázky a další zajímavé aplikace potřebné, i když jejich nadměrné používání může vést k přesycení uživatele.

Dalším kritériem bylo pokrytí obrazovky. Shodně všechny hodnocené stránky měly přesahující pouze text. Pokrytí obrazovky je poměrně komplikované pro tvůrce stránek. Vzhledem k různým používaným druhům obrazovek může být obtížné stanovit optimální pokrytí. Obsah se pak různým uživatelům zobrazuje různě a je nutné nepříjemné posouvání posuvníky.

Informativnost domovské stránky byla dalším hodnoceným kritériem. Tímto kritériem bylo posuzováno, zda je na domovské stránce umístěno jen logo nebo stránka obsahuje další obrázky a reklamy. Jen logo bylo umístěno pouze na stránkách rakouského sdružení Asociace pro celiakii. Na všech ostatních stránkách byly další obrázky. Na stránkách celiak.cz, bezlepkovadieta.cz, schaer.com byly také reklamy. Na stránkách

celiak.cz bylo pouze několik malých reklam. Stránky bezlepkovadieta.cz jsou pravděpodobně financovány i z příjmu z reklam, na stránkách je řada reklam. Jak už jsem zmiňovala, stránky firmy Schär jsou v podstatě stránkami sloužícími k propagaci vyráběného zboží. To však nevylučuje možnost získat i na těchto stránkách kvalitní informace. Vzhled všech stránek se přizpůsobuje trendu barevnosti, zajímavého designu. Výjimkou jsou jen stránky rakouské Asociace pro celiakii, které naplňují přísný požadavek umístění pouze loga. Z hlediska kritéria informativnost domovské stránky ilustrativní obrázky zabírají místo pro informace a zpomalují načtení stránky. Je tedy potřebné najít vhodný kompromis mezi zajímavým designem a nutností používat malý počet obrázků. Z tohoto pohledu se zdají být optimálními stránky dzg-online.de, které vypadají zajímavě, ale nejsou přeplněné obrázky a reklamami.

Informační plocha byla posuzována tak, že byl vypočten poměr mezi plochou pro informace a plochou celkovou na domovské stránce. Bohužel u stránek dzg-online.de a schaeer.com nebylo možné získat rozměr plochy pro informace na domovské stránce, protože tato stránka obsahuje pouze odkazy na další strany. Nejlepšího výsledku dosáhly stránky celiak.cz, kde plocha pro informace činila 50% z celkové plochy.

Dalším důležitým kritériem je velikost písma. Malé písmo je výhodné pro tvůrce stránek, umožňuje zápis velkého množství informací na malé ploše. Internetové stránky jsou ale při použití příliš malého písma špatně čitelné. Na internetu je optimální velikost písma často diskutovaným tématem. Nejlepšího výsledku, písma velikosti 14 dosáhla opět rakouská Asociace pro celiakii. Písmo této velikosti se poměrně dobře čte. Při hodnocení bylo zjištěno, že důležitým faktorem je i barva pozadí písma. Pokud je pozadí vhodně zvoleno, může být i menší písmo dobře čitelné. Nejmenší písmo užívají tvůrci stránek schaeer.com. Použité písmo ve velikosti 10 je skutečně malé. Byl použit i šedý odstín písma, který sice zajišťuje, že písmo nepůsobí tak ostře jako černé písmo, ale čitelnost se ještě zhoršuje.

Rozsah odkazů byl hodnocen tak, že byl vypočten celkový počet odkazů z domovské stránky na další obsah. Nejvyšší počet odkazů měly stránky bezlepkovadieta.cz – 89. Firma Schär měla na stránce 59 odkazů, navíc byly vloženy pohyblivé lišty s proměnlivým počtem odkazů. V kritériu bylo stanoveno, že vyšší počet odkazů usnadňuje orientaci. Problematický však může být i příliš vysoký počet neuspořádaných odkazů.

Zvýraznění odkazů bylo na všech stránkách jasně značeno, při testování nebyly žádné problémy s orientací na hodnocených stránkách.

Posuzování struktury menu bylo poměrně obtížné. Všechna menu byla logicky řazena, rozdělena do kategorií. Příjemně působilo menu stránek celiak.cz, kdy bylo umístěno menu v horní části obrazovky a rozdělení do kategorií vpravo, barevně rozlišené. Z toho důvodu se umístily v této kategorii stránky na první místě z hodnocených internetových stránek. Menu stránek zoeliakie.or.at nepůsobilo z hlediska designu příliš zajímavě. Menu ostatních stránek bylo standardní, funkční.

Zpětné odkazy na domovskou stránku byly řešeny obvykle možností kliknutí na logo, možností kliknutí na ikonu Home nebo kombinací obou variant. Návrat na domovskou stránku nebyl problémem u žádné z hodnocených stránek.

Při hodnocení počtu kroků k získání informace jsem zvolila získání informace, která je umístěna na všech hodnocených stránkách – kontakt. Nalézt kontakt nebylo problematické, u všech hodnocených stránek stačil pouze jeden krok.

Mapa stránek byla umístěna na třech z pěti hodnocených stránek. Pokud na stránkách byla umístěna mapa, zjednodušovala vyhledávání informací. Zejména u rozsáhlejších stránek s komplikovaným menu velmi urychlovala komplexní orientaci na stránkách. Mapu obsahovaly stránky bezlepkovadieta.cz, dzg-online.de a schaeer.com.

Navigační panel byl přítomen u všech hodnocených stránek. V případě stránek zoeliakie.or.at byl navigační panel spojen s menu. Tato varianta sice zajišťovala orientaci na stránkách, ale graficky se nejevila jako příliš vhodná. Ostatní stránky měly navigační lištu umístěnou vodorovně v horní části stránek. Tento způsob zajištění orientace se jevil jako vhodnější.

Jednotný vzhled by měl být v současné době běžným standardem internetových stránek. Také všechny hodnocené stránky měly jednotný vzhled. Jednotný vzhled je výhodnější pro uživatele, ale i pro tvůrce webu, kdy je možné užít jedné šablony pro všechny podstránky internetových stránek.

Plnohodnotná cizojazyčná verze stránek byla přítomná jen u stránek firmy Schär. Tato firma nabízí plnohodnotné stránky v angličtině, němčině, italštině, francouzštině, španělštině, holandštině. Dále pak je na stránkách schaeer.com umístěna mezinárodní verze v dalších 19 jazycích. Tato verze je však jen stručná, nabízí brožury, časopis Yourlife, katalogy. K dispozici je i speciální plnohodnotná americká verze. Stránky celiak.cz, dzg-online.de nabízejí stručné zkrácené verze v angličtině. Stránky celiak.cz navíc i v italštině. Bohužel tyto zkrácené verze přes jejich přínos například pro turisty cestující do země původu stránek, nelze považovat za plnohodnotné cizojazyčné verze stránek.

Verze pro tisk je přítomná jen u dvou z hodnocených stránek a to: bezlepkovadieta.cz a schaer.com. Výhodou přítomnosti verze pro tisk je snadný tisk informací obsahu bez nutnosti tisknout celou stranu včetně rámců.

Pole pro vyhledávání je na stránkách celiak.cz umístěno v pravé dolní části úvodní stránky. Drobnou nevýhodou tohoto umístění bylo, že pole nebylo hned viditelné, musela jsem ho hledat. Při zadání klíčového slova obsah lepku vyhledávač našel 9 odkazů na toto klíčové slovo na stránkách. Při zadání klíčového slova bezlepkové potraviny bylo nalezeno 26 výsledků. Stránky bezlepkovadieta.cz mají umístěno pole pro vyhledávání v pravé horní části. Umístění pole je na obvyklém místě, kde bývají vyhledávací pole obvykle umístěná, nebylo ho nutné hledat. Při zadání klíčového slova obsah lepku vyhledávač našel 666 odkazů na toto klíčové slovo na stránkách. Při zadání klíčového slova bezlepkové potraviny bylo nalezeno 1206 výsledků. Nalezeno tedy bylo příliš mnoho odkazů. Výhodou bylo, že vyhledávač nejprve ukazuje nalezené kategorie a pak vyhledávání v článcích. To vyhledané odkazy zúží a například u slova bezlepkové potraviny nebyl problém najít v kategoriích vhodné potraviny pro bezlepkovou dietu. Na stránkách zoeliakie.or.at nebyl vyhledávač nalezen. Stránky dzg-online.de mají vyhledávač umístěn v horní části stránky vlevo – pod pojmem Suche – klasické vyhledávací pole na úvodní stránce není, objeví se teprve po kliknutí na slovo Suche. Po zadání klíčového slova Glutengehalt byly nalezeny tři odkazy, které plně vyhovovaly a obsahovaly potřebné informace. Rovněž vyhledávání klíčového pojmu glutenfreie Lebensmittel bylo v pořádku. Vyhledávač našel 6 odkazů, v nalezených odkazech byly potřebné informace. Na stránkách schaer.com nebyl vyhledávač nalezen.

Dalším posuzovaným kritériem byla metadata. Metadata jsou součástí optimalizace stránek pro vyhledávací roboty, kdy důležitým faktorem je vyplnění klíčových slov. Metadata byla vyplněna u čtyř hodnocených stránek – bezlepkovadieta.cz, zoeliakie.or.at, dzg-online.de a schaer.com. Stránky bezlepkovadieta.cz a schaer.com měly vyplněny všechny tři požadované položky (autor, popis – description, klíčová slova – keywords). Stránky zoeliakie.or.at měly vyplněný popis, klíčová slova, autor chyběl. U stránek dzg-online.de byl vyplněn jen autor.

Dále byla provedena analýza zdrojového kódu a změřena bezchybnost jednotlivých stránek. Byl získán údaj o velikosti zdrojového kódu a počtu chyb na zadané domovské stránce. Velikost zdrojového kódu byla vydělena počtem chyb, aby bylo možné provést srovnání. Nejvíce chyb měly stránky zoeliakie.or.at, které obsahovaly 16 chyb na 7 kb

zdrojového kódů. Nejlepšího výsledku dosáhly stránky schaer.com, které obsahovaly 0 chyb na 55 kb zdrojového kódu.

Aktuality by měly být nedílnou součástí informačních stránek. Svědčí o aktivitě tvůrců stránek a o tom, že by informace měly být aktuální. Stránky celiak.cz aktuality obsahují, na domovské stránce je záložka s názvem novinky. Aktuality jsou označeny datem a jsou aktuální, tj. dle stanovení podmínek aktuálnosti – nejsou starší 14 dní. Stránky bezlepkovadieta.cz novinky obsahují, chybějí však data u některých novinek. Stránky zoeliakie.or.at obsahují odkaz na aktuality, aktuality jsou označeny datem. Poslední aktualita však je ze dne 17.11.2010. Stránka dzg-online.de má umístěné aktuality přímo na domovské stránce. Všechny aktuality jsou řádně označeny datumem. Poslední aktualita je ze dne 01.03.2011. Stránky schaer.com mají umístěny aktuality na domovské stránce, záložka News & Events. Aktuality jsou označené datumem, poslední aktualita je z 29.12.2010. Je k dispozici i kalendář událostí. V kalendáři je poslední událost ze dne 29.1.2011. Také je možné požádat o zasílání Newsletteru nebo je možné si stáhnout časopis Yourlife.

Finanční příspěvky na bezlepkovou dietu jsou vzhledem k již zmiňované finanční náročnosti bezlepkové diety významnou informací z pohledu celiaků. Na stránkách celiak.cz a bezlepkovadieta.cz byla tato informace přítomna. Na stránkách zoeliakie.or.at nalezena nebyla. Důvodem může být i odlišný přístup jednotlivých států k příspěvkům na tuto dietu, kdy například na Slovensku získávají celiaci potraviny na předpis v lékárnách. Přesto by informace o příspěvku, ať je realizován jakoukoliv formou měla být součástí edukačních stránek pro celiaky. Rovněž stránky schaer.com informaci neobsahují. Stránky dzg-online.de se zmiňují o možnosti získat příspěvek a popisují postup vedoucí k jeho získání.

Informace o dalších sdruženích celiaků u nás i v cizině byla přítomná u všech stránek s výjimkou bezlepkovadieta.cz.

Další významnou informací je informace o možnostech stravování celiaků mimo domov. Tuto informaci nabízely všechny stránky s výjimkou zoeliakie.or.at. Chybějící informace na těchto stránkách je zřejmě způsobena jiným přístupem rakouského sdružení, které tyto informace poskytuje svým členům formou tištěného manuálu.

Analýza dle kritérií II. a III. skupiny – české zdroje

Prvními analyzovanými českými stránkami byly stránky Společnosti pro bezlepkovou dietu o.s. se sídlem v Praze. Stránky jsou umístěné na adrese: **www.celiak.cz**.

Transparentnost stránek byla prvním posuzovaným parametrem kritérií II. skupiny, která jsou zaměřena na důvěryhodnost internetových stránek. Na stránkách jsou uvedena jména, telefonní čísla, adresa organizace, kontaktní osoby i s e-mailovými adresami. Je tedy plně splněn bod 1 parametru I.

Transparentnost účelu a cíle stránek lze posoudit ze stanov společnosti, které jsou umístěny na stránkách v plném znění:

1. Základním posláním společnosti je sdružovat lidi s nesnášenlivostí lepku a pomáhat jim. Tomuto cíli je podřízena veškerá činnost.
2. Společnost působí k žádoucí výměně zkušeností mezi jednotlivci a snaží se zabezpečovat svým členům nezbytný informační servis.
3. Společnost zastupuje lidi s nesnášenlivostí lepku ve styku s tuzemskými i zahraničními subjekty jako jejich reprezentant.
4. Organizuje a zajišťuje přímou realizaci projektů na podporu lidí s nesnášenlivostí lepku, organizuje a realizuje výchovně vzdělávací aktivity a osvětovou činnost.
5. Spolupracuje se subjekty, jejichž činnost souvisí s posláním společnosti. Zejména jde o jiné organizace zdravotně postižených a nadřízenými orgány. Zvláštní pozornost věnuje spolupráci s odborníky, zejména lékaři a dietními sestrami (zdroj: Stanovy Společnosti pro bezlepkovou dietu o.s.).

Dalším hodnoceným bodem je transparentnost zdrojů financování. Tento bod je poněkud obtížné posuzovat bez možnosti prozkoumání finančních výkazů. Stanovy však uvádějí způsob financování společnosti v Článku VIII – Hospodaření, bod 1:

1. Prostředky společnosti tvoří zejména dotace, dobrovolné příspěvky, sponsoring, dary, které mohou být poskytovány fyzickými i právnickými osobami z tuzemska i zahraničí, členské příspěvky, účastnické úhrady konkrétních akcí event. výnosy z vlastní činnosti (zdroj: Stanovy Společnosti pro bezlepkovou dietu o.s.).

Parametr II. se týká informací o uvedení zdrojů, jmen poskytovatelů a uvedení upozornění, že stránky nenahrazují konzultaci u lékaře. Zdroje ani jména poskytovatelů

nejdou u jednotlivých informací uvedena. Upozornění, že stránky nenahrazují konzultaci u lékaře, nebylo nalezeno.

Parametr III. Odpovědnost nebyl naplněn. Osoba odpovědná za kvalitu informací na stránkách není uvedena. Postupy používané k výběru obsahu také nejsou uvedeny. Vzhledem k chybějícím autorů není možné posoudit, zda jsou autoři kvalifikováni.

Z hlediska edukačních vlastností stránek byl jako první posouzen parametr přehlednost. Stránky jsou přehledně uspořádány, přehlednost zvyšuje i umístění rozdělení do kategorií v barevně provedeném rámečku na stránkách vpravo. Vnitřní struktura textů je přehledná. Texty nejsou příliš dlouhé, obsahují podstatné informace.

Přiměřenou obtížnost je složité posuzovat. Pokud chceme určit přiměřenou obtížnost, musíme určit, pro koho by měl být text přiměřeně obtížný. Můžeme konstatovat, že text je jasný, srozumitelný. Výběr pojmů je na přiměřené úrovni, nejsou nadměrně používány vědecké výrazy. Domnívám se, že text je přiměřený a pochopitelný i pro uživatele s nižším vzděláním. Není vhodný pro děti, pro tuto cílovou skupinu by nebyl srozumitelný.

Odborná správnost je velmi důležitým parametrem edukačních stránek, zejména stránek určených pro edukaci pacientů. V textu stránek celiak.cz byly nalezeny v podstatě odborně správné poznatky. Nalezeny však byly poznatky, které úplně neodpovídají stavu současného poznání. Například v části věnované diagnostice je uvedeno, že celiakii lze diagnostikovat z krve stanovením protilátek ke tkáňové transglutamináze (tTGA), endomysiu (EmA) a gliadinu (AGA). Dříve byly zejména u praktických lékařů pro stanovení diagnózy prováděny jen testy na stanovení protilátek proti gliadinu. V současné době je však samotné stanovení protilátek proti gliadinu nedostatečné, neposkytuje dostatečně spolehlivé výsledky. Je tedy potřebné zmínit, že musí být testovány i protilátky proti transglutamináze a endomysiu. Dalším problematickou oblastí je používání testů pro provádění rychlé diagnostiky, které jsou zmíněny rovněž na stránce věnované diagnostice. Tyto testy například Německá společnost celiaků ve své tiskové zprávě z 13.09.2010 *Schnelltests für Zöliakie bieten keine Sicherheit* nedoporučuje používat pro jejich falešně negativní nebo pozitivní výsledky. Upozornění na falešně pozitivní test je uvedeno i na stránkách celiak.cz v sekci Testy Biocard. V sekci Diagnostika se však uvádí: „K předběžnému stanovení protilátek se stále více začínají uplatňovat rychlé testy na celiakii Biocard.“ Genetické vyšetření uváděné v sekci Diagnostika je nedostatečně popsáno. Je uvedena jen věta Genetické vyšetření. Z toho je možné odvodit, že pro stanovení diagnózy celiakie se provádí genetické vyšetření. Ve skuteč-

nosti tomu tak není, pro stanovení diagnózy je postačující provedení testů na protilátky a biopsie střevní sliznice. Genetické vyšetření je finančně náročné, běžně se neprovádí. Navíc nestanoví diagnózu celiakie, ale pouze potvrdí, že vyšetřovaný jedinec má geny, které mohou být předpokladem ke vzniku celiakie. Přítomnost těchto genů však nestanoví, že pacient musí celiakií onemocnět nebo že celiakii má. Pouze má předpoklady k onemocnění. Další problém byl nalezen v sekci Alergie na lepek. Zde je uvedeno, že na rozdíl od celiakie je u alergiků na lepek nepatrné množství v některých případech tolerováno. S takovým tvrzením by bylo lépe být opatrnější, protože někteří alergici na lepek mohou reagovat prudkou, život ohrožující reakcí i na minimální množství lepku. Problém byl nalezen i v sekci Mýty o celiakii. V této sekci je správně uvedeno, že pokud pacient má negativní krevní testy, neznamená to, že nemá celiakii. Krevní testy jsou spolehlivé z cca 95-98%. Chybí další důvod negativních testů a to forma potenciální celiakie, kdy má pacient genetickou predispozici a zvýšený počet intraepitelárních lymfocytů ve střevě. Pro tuto skupinu je doporučeno běžné stravování s opakováním testů. Z hlediska správnosti informací je poněkud problematická i tabulka Slovníček ingrediencí. Je zmiňován například rajský protlak, který je uveden jako bezlepkový. Tato informace je ale nesprávná, protože vždy záleží na složení výrobku. Článek Éčka a popis složení výrobku neodpovídá současným poznatkům. Již v roce 2005 bylo stanoveno, že alergeny, mezi které lepek patří, musí být vyznačeny na obalu výrobku. Pokud toto výrobce dodrží, není skutečně nutné zkoumat údaje o přídatných látkách a aditivech.

Motivační charakteristiky – byl nalezen obsah vztažený k praxi – příklady ze života. Obsah stránek je pro celiaky zajímavý a z hlediska motivace je zejména článek *Jak přežít bezlepkovou dietu* pozitivně orientován a podporuje pozitivní motivaci. Pojetí stránek podporuje sebedůvěru a dodává pocit, že problém je zvládnutelný.

Z parametru řízení učení byly splněny dva body – stránky obsahují diskuzi přehledně rozdělenou do témat a můžeme konstatovat, že návody a rady potřebné pro vaření bezlepkových pokrmů jsou podněty k samostatné práci. Testy ověřující znalosti ani demonstrování dovedností na stránkách nebyly nalezeny.

Stanovení cílů je v pořádku. Cíle jsou jasně stanoveny ve Stanovách a i na domovské stránce: „Na těchto stránkách se dozvíte všechno důležité, co potřebujete k životu bez lepku – co jíst, kde nakoupit, jak uvařit a napéct, jak se stravovat u nás a v cizině... Můžete se podělit o své zkušenosti, zapojit se do diskuze, doporučit svojí oblíbenou prodejnu či restauraci...“. Cíle jsou dosažitelné.

Obrazový materiál se na stránkách v podstatě nevyskytuje. Není tedy možné jakkoliv obrazový materiál hodnotit. Také doplňkové edukační materiály nejsou na stránkách nabízeny. Obsah stránek není diferencován pro různé skupiny uživatelů.

Zpracování obsahu je dostatečné, obsah je soustředěn do základních témat. Je vysvětleno, proč je důležité dietu dodržovat – zabránění projevů onemocnění. Z toho vyplývá, proč je nutné naučit se znát poznatky uvedené v obsahu.

Dalšími analyzovanými stránkami byly stránky **www.bezlepkovadieta.cz** provozované Poradenským centrem pro celiakii a bezlepkovou dietu, o.s. Poradenské centrum provozuje paní Ing. Bušinová. Odbornými garanty činnosti jsou podle informací uvedených na stránkách lékaři, psychologové, výzkumní pracovníci a specialisté na výrobu surovin a potravin. Nejdříve byly stránky posouzeny dle kritérií II. skupiny – důvěryhodnost.

Prvním posuzovaným parametrem byla transparentnost. Na stránkách je uveden poskytovatel – jméno, adresa, e-mailové i telefonní spojení. Transparentnost účelu a cíle stránek – na stránkách je uvedeno, že: „Občanské sdružení Poradenské centrum pro celiakii a bezlepkovou dietu bylo založeno s cílem zlepšit informovanost pacientů a laické a odborné veřejnosti o onemocnění s názvem celiakální sprue.“ Z množství reklam usuzují, že účelem stránek je i poskytování reklamního prostoru výrobcům bezlepkových potravin, provozovatelům hotelů a dalším. Požadavek transparentnosti účelu a cíle je splněn. Pokud jde o transparentnost zdrojů financování bohužel financování stránek není transparentní, nikde není uvedeno, jak je provoz stránek financován. Bylo pouze nalezeno několik zmínek o problémech s financováním provozu. Lze usoudit, že částečně je provoz hrazen z výtěžku reklam umístěných na stránkách.

Dále bylo posuzováno autorství. Při hodnocení nebylo možné posoudit všechny články, protože stránky jich obsahují velké množství. Stránky jsou koncipovány podobně jako noviny, obsahují velké množství různých článků. Byla tedy proveden námtkovový výběr. Při námtkovovém výběru bylo zjištěno, že většinu článků píše paní Ing. Bušinová. Můžeme tedy konstatovat, že jména poskytovatelů, kteří na stránkách uveřejňují informace, v podstatě uvedena jsou. Zdroje informací uvedeny nejsou, alespoň ne v klasické podobě citací. Stránky neobsahují upozornění, že nenahrazují konzultaci u lékaře.

Z hlediska odpovědnosti – uvedení osoby odpovědné za kvalitu informací – není přímo uvedeno, kdo je odpovědný za kvalitu informací, ale můžeme vyvodit, že je to paní Ing. Bušinová, která stránky provozuje. Dalším kritériem je uvedení jasných údajů,

jaké postupy jsou používány k výběru obsahu. Toto kritérium není splněno. Kvalifikovanost autorů je obtížné posuzovat. Budu-li vycházet z toho, že autorem příspěvků je pouze paní Ing. Bušinová, je možné kritérium kvalifikování autoři považovat za splněné. Účastnila jsem se několika akcí pořádaných paní Ing. Bušinovou a vím, že skutečně spolupracuje s odborníky gastroenterology, psychology a dalšími, je tedy možné ji považovat za kvalifikovaného autora.

Posuzování podle kritérií II. skupiny – prvním parametrem je přehlednost. Musím konstatovat, že kritéria tohoto parametru splněna nejsou. Struktura není přehledná, vyhledávání konkrétních informací je poměrně časově náročné. Ani vnitřní strukturu textů není možné považovat za přehlednou. Kritéria dalšího parametru, přiměřené obtížnosti, jsou naplněna jen z části. Některé texty jsou poměrně náročné, pojmy mohou být pro uživatele s nižším vzděláním než je vysokoškolské příliš náročné. Z hlediska odborné správnosti nelze celé stránky kvalifikovaně posoudit. Protože paní Ing. Bušinová publikuje, pořádá pravidelná školení o bezlepkové dietě, lze usoudit, že stránky obsahují odborně správné poznatky. Vzhledem k množství článků by bylo velmi náročné projít všechny články a posuzovat odbornou správnost. Situaci navíc komplikuje fakt, že na stránkách jsou příspěvky například z roku 2004. Ve starších příspěvcích již nemusí poznatky odpovídat stavu současného poznání a mohou být tedy i nesprávné.

Z hlediska parametru Motivační charakteristiky mohu konstatovat, že obsah je vztažen k praxi, na stránkách se vyskytuje řada příkladů ze života. Obsah je bezesporu zajímavý. Bohužel jsem se na stránkách nesečkala s pozitivně směřovanou motivací, spíše naopak. Příspěvky se často zabývají negativními stránkami celiakie, některé příspěvky působí negativně, depresivně. Rovněž podporu sebedůvěry jsem ze strany poskytovatele stránek nenašla. Je možné najít podporu spíše v příspěvcích čtenářů, kteří nemoc i dietu dobře zvládají. Osobní rozměr na stránkách můžeme najít.

Podněty k samostatné, tvůrčí práci na stránkách jsou, rovněž demonstrování dovedností najdeme především v sekci Kuchařka. Zde jsou obrázky zdařilých kuchařských výtvorů z bezlepkové mouky, které podněcují k samostatné tvorbě. Diskuze je přítomna na stránkách v několika podobách. Je možné se přihlásit do Chatu nebo je možné prakticky téměř ke každému příspěvku vložit komentář. Testy k ověření znalostí nebyly nalezeny.

Z hlediska stanovení cílů je stanoven cíl: Zlepšit informovanost. Tento cíl je jasně stanoven, je dosažitelný, i když poněkud obtížně měřitelný.

Obrazový materiál je na stránkách přítomen ve velkém množství, používány jsou ilustrační fotografie. V sekci kuchařka jsou obrázky smysluplné. Rovněž v sekci Bezlepkové výrobky můžeme považovat obrázky za smysluplné. Některé obrázky jsou nadbytečné, pouze zdržují načítání stránek.

Doplňující didaktické materiály jsou k dispozici. Paní Ing. Bušinová nabízí Informační DVD o celiakii a bezlepkové dietě, dvě kuchařky, které publikovala, leporelo pro děti s celiakií, Program hodnocení růstu dítěte.

Obsah stránek bezlepkovadieta.cz není diferencován pro různé skupiny uživatelů, jsou však zřízeny zvláštní stránky pro děti. Bohužel položky menu stránek pro děti odkazují na stránky bezlepkovadieta.cz, které nejsou pro děti vhodné.

Zpracování obsahu – obsah není soustředěn kolem základních témat, stránky obsahují velké množství informací. Vysvětlení, proč je nutné naučit se znát poznatky uvedené v obsahu pouze vyplývá z textů, není samostatně uvedeno.

Analýza dle kritérií II. a III. skupiny – zahraniční zdroje

Po posouzení stránek bezlepkovadieta.cz jsem posuzovala stránky zoeliakie.or.at. Tyto stránky provozuje Asociace celiaků Rakouska, která, jak je uvedeno na stránkách, od roku 1981 zastupuje zájmy celiaků v Rakousku.

Opět jsem nejprve posuzovala důvěryhodnost stránek dle kritérií II. skupiny. První bod I. parametru byl v pořádku. Na stránkách jsou uvedeni poskytovatelé, jména, adresy, telefony i e-mailové adresy. Cílem Asociace je předání co největšího množství informací celiakům. Poskytuje tedy svým členům řadu publikací: příručku, brožury s lékařskými informacemi, dětské publikace. Tyto publikace poskytuje svým členům zdarma. Členové však musí hradit roční příspěvek ve výši 45,- EUR a jednorázový poplatek ve výši 15,- EUR. Účelem stránek je poskytnout informace o existenci Asociace a možnosti stát se jejím členem. Z tohoto důvodu je na stránkách poměrně málo informací o celiakii a bezlepkové dietě. Většina informací je přístupná pouze po přihlášení. Cíle a účel stránek je jednoznačně transparentní. Pokud jde o transparentnost zdrojů financování, nelze určit. Na stránkách nebyla o financování nalezena žádná informace. Vzhledem k tomu, že se na stránkách nevyskytují reklamy, lze se domnívat, že stránky jsou financovány z příspěvků členů.

Dalším posuzovaným parametrem je autorství. Bohužel kritéria parametrů nebyla splněna. Zdroje nejsou uvedeny, jména poskytovatelů jsou uvedena jen u některých příspěvků. Informace, že stránky nenahrazují konzultaci u lékaře, nebyla nalezena.

Parametr odpovědnost – na stránkách byla nalezena osoba odpovědná za kvalitu informací, včetně adresy a e-mailového kontaktu. Jasně údaje, jaké postupy jsou používány k výběru obsahu, uvedeny nejsou. Kvalifikovanost autorů nelze posoudit, protože nejsou u příspěvků uvedeni. Můžeme se jen domnívat, že autoři jsou kvalifikovaní, asociace má poradní lékařský sbor, jehož členem je Univ.-Prof. Dipl.-Ing. Dr. Harald Vogelsang, vedoucí oddělení celiakie Oddělení klinické gastroenterologie a hepatologie Vídeňské všeobecné nemocnice.

Kritéria II. skupiny (Edukační vlastnosti) bylo nutné posuzovat jen ze základních informací uvedených na stránkách. První parametr (Přehlednost) je splněn, stránky jsou jednoduché, přehledné, logicky uspořádané. Vnitřní struktura textu je srozumitelná. Také obtížnost textu je přiměřená, text je srozumitelný i pro uživatele s nižším vzděláním. Přiměřená obtížnost vychází z toho, že na stránkách jsou pouze základní informace. Poznatky uvedené na stránkách jsou odborně správné, odpovídají stavu současného poznání. Obsah je vztažen k praxi, můžeme najít praktické rady. Obsah je zajímavý, ale slouží jen pro získání základních informací. Další informace obsahují nabízené doplňkové materiály. Motivace je směřována pozitivně. Podpora sebedůvěry, podpora, že dietu je možné dobře zvládat, byla nalezena. Osobní rozměr je obtížné při tak malém množství informací nalézt. Rovněž parametr Řízení učení nelze kvalifikovaně posoudit, informací je příliš málo. Podněty k samostatné práci, testy, demonstrování dovedností ani diskuze nebyly nalezeny. Cíl je jasně stanoven, je splnitelný – předání co největšího množství informací celiakům. Stránky samotné však nebyly pro tento cíl koncipovány, je nutné stát se členem asociace. Obrazový materiál se v podstatě na stránkách nevyskytuje. Asociace nabízí řadu doplňkových materiálů, např. manuál pro celiaky, který má 600 stran. Obsah není diferencován pro různé skupiny uživatelů, ani to není v tomto pojetí stránek potřeba. Asociace vydala i publikaci o celiakii pro děti. Obsah je soustředěn kolem několika základních témat, nejsou však vysvětlena do hloubky. Vysvětlení, proč je nutné znát poznatky obsahu se samostatně nevyskytuje, pouze opět vyplývá z obsahu.

Druhými analyzovanými zahraničními stránkami byly stránky Německé společnosti celiaků (dále jen DZG) umístěné na adrese: www.dzg-online.de. Německá společnost

celiaků byla založena v roce 1974 rodiči nemocných dětí s celiakií. V současnosti má společnost 35.000 členů. Je členem Asociace evropských společností celiaků.

Po posouzení technických vlastností, obsahu a struktury byla využita kritéria II. skupiny a posuzována důvěryhodnost stránek. Pro posouzení kritérií parametru I. (Transparentnost) byly na stránkách cíleně vyhledány odpovědi. Bod 1 vyžaduje uvedení poskytovatelů stránek, jména, adresy, e-mailové adresy. Bylo zjištěno, že jsou uvedeni poskytovatelé stránek, resp. poskytovatelem je Německá společnost celiaků. Jsou uvedeny kontaktní údaje na radu společnosti, výbor společnosti a jednotlivé pro společnost aktivně pracující členy. Kontaktní údaje jsou poskytnuty formou plného jména, e-mailové adresy. U každého člena je i fotografie. Pro splnění bodu 2 je nutná transparentnost účelu a cíle stránek. Toto kritérium bylo splněno. Je uvedeno, že cílem je pomoc a podpora celiaků v každodenním životě a smysluplná léčba onemocnění. Účelem stránek je poskytování informací o celiakii, dietě, Německé společnosti pro bezlepkovou dietu, kontaktech na další sdružení, výrobce, apod. Bod 3 stanovuje transparentnost zdrojů financování. Pokud budeme vycházet z informací zveřejněných na stránkách DZG, je financování transparentní. Společnost na svých stránkách uvádí roční výši příspěvků členů a informaci, že činnost je z 90% financována z příspěvků členů. Tento způsob financování je zvolen proto, aby byla zajištěna nezávislost. Společnost se také podílí na výzkumných projektech, bude tedy částečně financována z grantů. Na stránkách uvádí také různé možnosti, jakým způsobem je možné poskytnout dar na podporu činnosti.

Parametr II. Autorství vyžaduje v bodě 1. jasné uvedení všech zdrojů uvedených informací. Tento bod byl splněn částečně. U tiskových zpráv a různých článků jsou zdroje uvedeny. Příspěvky obsahující závažné, vědecké informace obsahují zdroj použité literatury. U běžných informací uvedených na stránkách zdroje uvedeny nejsou. Bod 2 – uvedení poskytovatelů, kteří na stránkách uveřejňují informace, splněn není. U jednotlivých textů není uveden autor textu. Pravděpodobně se jedná o týmovou práci redakce. Bod 3 – upozornění, že stránky nenahrazují konzultaci u lékaře – nebylo nalezeno. V některých člancích se objevuje upozornění, že je potřeba vyhledat lékaře, ale upozornění, které by se vztahovalo k celým stránkám a zobrazovalo se na každé straně, není.

Třetí parametr se zabýval odpovědností. Bod č.1 – uvedení osoby odpovědné za kvalitu informací byl splněn. Je uvedeno, že odpovědnost nese provozovatel – Německá společnost celiaků, je i uvedena konkrétní osoba odpovědná za redakční obsah, včetně kontaktu. Postupy užívané k výběru obsahu (bod 2) nejsou uvedeny. Bod 3 nelze

u všech příspěvků posoudit, protože nejsou uvedeni autoři jednotlivých příspěvků. Je možné předpokládat, že autoři jsou kvalifikovaní, členkou týmu je lékařka, společnost má i rozsáhlý kvalitní poradní sbor složený z odborníků, ale vzhledem k chybějícím údajům o autorství, nelze objektivně posoudit všechny příspěvky.

Další částí analýzy je analýza podle kritérií III. skupiny, posouzení stránek z edu-kačních hledisek. V prvním parametru bylo zkoumáno, zda stránky mají přehlednou logickou strukturu. Struktura stránek je přehledná a logická. Stránky obsahují mapu stránek, z té je nejvýhodnější a nejprehlednější přístup na jednotlivé strany. Výjimkou je domovská stránka, ta nepůsobí přehledně. Obsahuje velké množství různých informací a obrázků, orientace na stránce je obtížná. Také menu na domovské stránce nemá ideální podobu. Ostatní stránky obsahují menu umístěné vlevo, obsah je lépe strukturován, logicky uspořádán. Vnitřní struktura textu je přehledná. Během posuzování stránek došlo k přeměně stromové struktury stránek a k 25.02.2010 byla změněna i domovská stránka. Domovská stránka po změně působí již přehledně.

Druhý parametr zkoumá přiměřenou obtížnost. V tomto případě je nutné rozdělit informace obsažené na stránkách na dvě části. Jednou částí jsou informace o potravinách. Text těchto informací je jasný, srozumitelný, poměrně jednoduchý. Druhou částí jsou informace o onemocnění. Poskytovatel rozdělil tyto informace na sekci pro pacienty a sekci pro lékaře. Sekce pro pacienty je přizpůsobená potřebám pacientů, předpokládá však jisté medicínské znalosti nebo alespoň středoškolské vzdělání – medicínské pojmy nejsou vysvětleny. Pro pacienty s nižším vzděláním nejsou stránky vhodné. Vzhledem k tomu, že DZG poskytuje kompletní služby včetně osobního nebo telefonického poradenství, mohou se takoví pacienti objednat na osobní schůzku, kde lze přizpůsobit informace jejich potřebám. Pro různé věkové skupiny nejsou stránky přizpůsobené, bylo by to zřejmě poměrně obtížné. Společnost však vytvořila i speciální stránky pro mládež. Tyto stránky se ale týkají spíše využití volného času mládeže, zabývají se pravidly pro cestování s celiakií, apod. Základní informace o dietě a onemocnění jsou uvedeny pouze na mateřských stránkách DZG. Mateřské stránky nejsou pro mládež vhodné, obsahují velké množství informací, pro tuto cílovou skupinu poměrně obtížných.

Třetí parametr zkoumá odbornou správnost informací, a to, zda informace odpovídají současnému stavu poznání. Můžeme konstatovat, že základní informace uvedené na stránkách jsou odborně v pořádku. Při prohlídce nejdůležitějších informací nebyly nalezeny žádné chybné zdravotní informace. Chyby byly nalezeny pouze v počtu členů, kdy

na stránce Tiskové zprávy – zpráva Kurzportrait: Deutsche Zöliakie-Gesellschaft (DZG) je uveden počet členů – okolo 32.000, na stránce DZG je uveden počet členů více než 35.000 a v anglické verzi je uveden počet členů více než 38.000. Parametr však zkoumá odbornou správnost, chyby podobného typu nejsou zkoumány. Poznatky odpovídají stavu současného poznání.

Motivační charakteristiky tvoří obsah čtvrtého parametru. Bod 1 tohoto parametru je naplněn jen částečně, lze najít i několik článků s příběhy ze života v sekci DZG-Themendienst. Bod 2 (zajímavý obsah) je splněn, obsah stránek je zajímavý, poskytuje potřebné informace o onemocnění, bezpečkových potravinách i dietních opatřeních. Další bod parametru pozitivně směřovaná motivace je splněn, především v člancích sekce DZG-Themendienst. Ostatní sekce slouží jen prostému podávání informací, podpora motivace se zde v podstatě neobjevuje. Podpora sebedůvěry se nevyskytuje. Osobní rozměr nebyl také nalezen.

Parametr V. (Řízení učení) nebyl splněn. Na stránkách se neobjevují žádné podněty k samostatné tvůrčí práci, testy, demonstrování dovedností ani diskuze. Recepty na bezpečkové pokrmy jsou pouze v textové podobě ve formátu pdf.

Parametr VI. (Stanovení cílů) byl splněn. Na rozdíl od první verze domovské stránky, kdy informace o cílech sdružení byly uvedeny přímo na této stránce, byly po úpravě struktury přesunuty do sekce DZG. Cíle jsou jasně stanoveny, jsou dosažitelné. Jedná se však o cíle společnosti a účel stránek. Nejsou stanoveny konkrétní cíle pro uživatele stránek, i když z obsahu stránek by bylo možné dovodit, že cílem je informovaný celiak. Zda na základě uveřejněných informací získá celiak také dovednosti, např. bude umět upéct chutný bezpečkový chléb, je sporné.

Další parametr (Obrazový materiál) nebyl splněn. Na domovské stránce se vyskytovaly ilustrační obrázky, na dalších stránkách jen jeden ilustrační obrázek. Pokud vycházíme z kritérií pro technické vlastnosti, obsah, strukturu stránek, je z hlediska načítání méně obrázků výhodnější. Také užívání nadměrného množství obrázků třísť pozornost uživatele. V sekci Bezpečkové potraviny – recepty by však obrázky, které by byly smysluplné pomáhaly porozumět obsahu a tudíž byly přínosné.

Parametr Doplnkové materiály byl splněn. Společnost nabízí členům obsáhlý informační balíček. Součástí balíčku jsou: informační materiály, seznamy restaurací, kde se lze bezpečkově stravovat, seznamy bezpečkových potravin, rozsáhlá sbírka receptů, apod. Společnost poskytuje také doplnkové služby – telefonické poradenství, síť poraden (195 aktivních kontaktních osob), vlastní časopis.

Diferenciace obsahu pro různé skupiny uživatelů byla naplněna jen částečně. Stránky nejsou diferencované pro různé uživatelské skupiny. Pouze popis onemocnění je rozdělen na sekci pro pacienty a sekci pro lékaře. Dále, jak jsem již uvedla výše, byly vytvořeny podstránky pro mládež. Obsah těchto podstránek je přizpůsoben potřebám mládeže.

Zpracování obsahu je vyhovující, obsah je soustředěn na základní témata, která jsou dostatečně vysvětlena. Vysvětlení, proč je nutné naučit se znát poznatky uvedené v obsahu, pouze vyplývá z obsahu textu – například je vysvětleno, proč je nutné dodržovat přísnou bezlepkovou dietu (regenerace střeva).

Posledními posuzovanými stránkami byly komerční stránky firmy Schär, které obsahují řadu informací o celiakii a bezlepkové dietě. Firma Schär provozuje i odborný portál pro odborníky – Coeliac Disease Resource Centre.

Z hlediska transparentnosti stránek byl v podstatě splněn první bod. Je uveden poskytovatel stránek, resp. organizace i s poštovní adresou, je možno organizaci kontaktovat pomocí formuláře, ale nejsou uvedeny konkrétní osoby, ani spojení na tyto osoby. Jsou uvedena bezplatná telefonní čísla, na které je možné volat své připomínky, atd. Posláním uvedeným na stránkách firmy je: „Vyvíjet řešení pro lidi odkázané na bezlepkovou dietu.“ V podstatě je účelem stránek marketingová podpora vyráběného zboží a značky Schär. Účel je tedy transparentní. Zdroje financování nejsou na stránkách uvedeny, můžeme však konstatovat, že se jedná o firemní stránky financované firmou Schär. Zdroje všech uvedených informací nejsou uvedeny. Rovněž jména konkrétních osob, které uveřejňují na stránkách informace, nejsou uvedena. Jedná se zřejmě o týmovou práci pracovníků redakce firmy Schär. Na stránkách můžeme také nalézt časopis Yourlife, kde jsem také bohužel autory nenalezla (konkrétně v čísle 11/2010). Lepší je situace v sekci Professional, dostupné po přihlášení, kde jsou autoři u vědeckých studií uvedeni, u běžných článků nikoli. Také upozornění, že stránky nenahrazují konzultaci u lékaře, nebylo nalezeno. Také parametr Odpovědnost nebyl splněn. Osoba odpovědná za kvalitu informací není uvedena. Postupy používané k výběru obsahu rovněž nejsou uvedeny. Uveden je pouze článek vztahující se k autorským právům a k ochraně dat uživatelů. Kvalifikovanost autorů nelze posoudit. Je pravděpodobné, že autoři jsou kvalifikovaní, ale to je pouze domněnka.

Přesto, že se jedná o komerční stránky, obsahují řadu užitečných informací pro celiaky a je tedy možné stránky posoudit i z pedagogicko-didaktického hlediska. Posuzovala jsem pouze části, které neslouží k propagaci výrobků. Část věnovaná přímé propa-

gaci výrobků je jasně oddělena. Například v návodu, jak upéct bezlepkový chléb není skrytá reklama v seznamu ingrediencí, je uvedeno pouze „bezlepková mouka“, nikoliv „mouka Schär“. Stránky jsou přehledně a logicky upořádány. Vnitřní struktura je přehledná, text je jasný, srozumitelný. Náročnější je text v glosáři, kde jsou vysvětleny vědecké pojmy. Vědecké pojmy se vyskytují v textu poměrně často, je-li ale cílem vysvětlit podstatu onemocnění, je obtížné se vědeckým pojmům vyhnout. Náročnější pojmy jsou vysvětleny buď přímo v textu nebo v Glosáři. Poznátky jsou odborně správné, odpovídají stavu současného poznání. Obsah je vztažen k praxi, na stránkách se vyskytuje řada praktických rad i příklady ze života. Obsah je velmi zajímavý, dotýká se všech oblastí života celiaků. Motivace je směřována pozitivně, styl článků podporuje sebedůvěru, obsahuje i osobní rozměr – příběhy spokojených celiaků. Podněty k samostatné, tvůrčí práci jsou na stránkách přítomny například ve virtuální kuchyni Schär. Zde jsou i prezentovány dovednosti – například pečení bezlepkového chleba v deseti krocích i s uvedením fotografií. Schär nabízí také členství v klubu, další recepty jsou velmi pěknou formou prezentovány v oblasti přístupné po registraci. Test k ověření znalostí je na stránkách volně dostupný. Jedná se o tzv. dichotomický test, kdy je možná volba ze třech možností. Můžeme si také vybrat, zda chceme otestovat své znalosti v oblasti obilnin, zeleniny, ryb, masa a vajec nebo nápojů, dále sladkostí, mléčných výrobků, koření, omáček a dalších.

Getreide						
?	Fertigprodukte (z.B. Kartoffelpüree)	☒	☐	☐	☐	☐
?	Weizen	☒	☐	☐	☐	☐
?	Kartoffeln	☒	☐	☐	☐	☐
?	Mais	☒	☐	☐	☐	☐
?	Kartoffelchips	☒	☐	☐	☐	☐
?	Hafer	☒	☐	☐	☐	☐

Obrázek 1 Ukázka testu ze stránek www.schaer.com

Diskuze je v sekci pro přihlášené uživatele. V registraci je nutné vyplnit všechny údaje, například i jméno a poštovní adresu. Firma Schär je využívá pro své marketingové aktivity. To je jistou nevýhodou registrace. Na druhé straně, pokud jsou diskuze provozovány bez registrace, často dochází k tomu, že se diskuze mění v arénu, kde nejsou respektována žádná pravidla. Samozřejmě je možné se přihlásit pod falešnou identitou, ale pokud takto přihlášený uživatel provozuje například v diskuzi neetické chování, dává registrace firmě Schär možnost zamezit přístupu takovému uživateli.

Cíle jsou jasně stanoveny – v sekci Rund um Zöliakie & Diät je uvedeno, že na těchto stránkách nalezneme detailní informace o celiakii. Cíl je dosažitelný a je skutečně dosažen, na stránkách opravdu můžeme najít detailní informace o celiakii.

Obrazového materiálu je na stránkách velké až nadměrné množství, v analýze technických vlastností, obsahu a struktury stránek bylo ostatně zjištěno, že právě toto pojetí zpomaluje načítání stránek. Některé obrázky jsou smysluplné – například výživová pyramida nebo obrázky sloužící k prezentování dovedností, část jsou jen ilustrační obrázky.

Doplňkové materiály firma Schär nabízí, celiaci si mohou objednat tzv. uvítací balíček, kde naleznou vzorky výrobků, ale také publikace firmy Schär, kde jsou v tiskové podobě uvedeny informace o celiakii a bezlepkové dietě. V balíčku je také časopis Yourlife, který kombinuje zajímavé informace o celiakii a reklamní obsah.

Obsah stránek není diferencován pro různé skupiny uživatelů, provozovatel však také provozuje stránky určené dětem na adrese: <http://www.123milly.com/>.

Obsah je soustředěn kolem základních témat, která jsou dostatečně vysvětlena. Vysvětlení, proč je nutné naučit se znát poznatky obsahu, se přímo na stránkách nevyskytuje, vyplývá jen (podobně jako je tomu u ostatních hodnocených stránek), z informací uvedených na stránkách.

7.2.2 Vyhodnocení získaných dat

Pro vyhodnocení získaných dat byl využit program Excel, data byla sestavena do tabulek. Byl proveden součet získaných bodů a srovnání jednotlivých posuzovaných stránek.

Kritéria I. skupiny - technické vlastnosti, obsah, struktura stránek - české internetové stránky

Tabulka 10: Technické vlastnosti, obsah, struktura posuzovaných stránek – stránky: www.celiak.cz a www.bezlepkovadieta.cz

Parametr	www.celiak.cz	Hodnota	Body	www.bezlepkovadieta.cz	Hodnota	Body
1.Rychlost načtení domovské stránky v sekundách (nejnižší hodnota = nejvíce bodů , další vždy o půl bodu méně)	Hodnota 1:	3,3		Hodnota 1:	2,4	
	Hodnota 2:	2,8		Hodnota 2:	2,4	
	Hodnota 3:	2,8		Hodnota 3:	2,4	
	Pořadí: 3. Průměr:	2,97	1	Pořadí: 2. Průměr:	2,4	1,5
	Opakovaný test 2.3.2011, pořadí: 2.	3,36		Opakovaný test 2.3.2011, pořadí: 3.	4,2	
2. Velikost stránky (nejnižší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o půl bodu méně)	Pořadí: 3. Hodnota A:	288,5	1	Pořadí: 4. Hodnota A:	484,5	0,5
	Pořadí: 2. Hodnota B:	8,1	1,5	Pořadí: 4. Hodnota B:	52,1	0,5
	Pořadí: 4. Hodnota C:	256	0,5	Pořadí: 3. Hodnota C:	236,3	1
3.Pokrytí obrazovky	Přesah pouze textu:	ano	1	Přesah pouze textu:	ano	1
4. Informativnost domovské stránky	Ilustrativní foto, reklama:	ano	0	Ilustrativní foto, reklama:	ano	0
5.Informační plocha	v.x š.	436800		v.x š.	556320	
	v.x š.	217674		v.x š.	137750	
	poměr celkové plochy a plochy pro info Pořadí: 1.	50%	2	poměr celkové plochy a plochy pro info Pořadí: 3.	25%	1
6. Velikost písma	Hodnota písma v pixelech:	12	1,5	Hodnota písma v pixelech:	12	1,5
7. Rozsah odkazů (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o půl bodu méně)	Celkový počet odkazů: Pořadí: 3.	33	1	Celkový počet odkazů: Pořadí: 1.	89	2

Parametr	www.celiak.cz	Hodnota	Body	www.bezlepkovadieta.cz	Hodnota	Body
8. Zvýraznění odkazů (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o půl bodu méně)	Jasně značení:	ano	2	Jasně značení:	ano	2
9. Menu - struktura: Nejdůležitější položky na začátku, při větším množství kategorizované.	Nadprůměrné:	ano	2	Podprůměrné:	ano	0
10. Zpětné odkazy na domovskou stránku	Přítomnost:	ano	2	Přítomnost:	ano	2
11. Počet kroků ke kontaktu (nejnižší = nejlepší)	Počet kliknutí k nalezení informace:	1	2	Počet kliknutí k nalezení informace:	1	2
12. Mapa stránek	Nepřítomná:	ano	2	Přítomná:	ano	2
13. Navigační panel	Přítomen:	ano	2	Přítomen:	ano	2
14. Jednotný vzhled	Přítomen:	ano	2	Přítomen:	ano	2
15. Cizojazyčná verze (plnohodnotná cizojazyčná verze stránek)	Nepřítomna:	ano	0	Nepřítomna:	ano	0
16. Verze pro tisk	Nepřítomna:	ano	0	Přítomna:	ano	2
17. Vyhledávání Do vyhledávacího pole bylo zadáno: A) Sousloví „obsah lepku“, B) Sousloví „bezlepkové potraviny“	Vyhledá správně obě sousloví:	ano	2	Vyhledá správně pouze A nebo B:	ano	1
18. Metadata author, keyword, decription mají vyplněný obsah (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů)	Počet správně vyplněných položek: Pořadí: 5.	0	0	Počet správně vyplněných položek: Pořadí: 1.	3	2
19. Bezchybnost html na kB (nejnižší hodnota = nejvíce bodů)	Počet chyb: 2/8 kb Pořadí: 3.	0,25	1	Počet chyb: 34/39 kb Pořadí: 4.	0,87	0,5
20. Identifikace aktualit:	Aktuální novinky:	ano	2	Nepřítomnost novinek, chybějící data:	ano (data)	0
21. Finanční příspěvky na bezlepkovou dietu (jasně stanovený aktuální postup získání)	Nepřítomnost:	ano	0	Nepřítomnost:	ano	0
22. Info o dalších sdruženích celiaků	Přítomnost:	ano	2	Nepřítomnost:	ano	0
23. Info o možnostech bezlepkového stravování mimo domov	Přítomnost:	ano	2	Přítomnost:	ano	2
CELKEM POČET BODŮ:	www.celiak.cz		32,5	www.bezlepkovadieta.cz		28,5

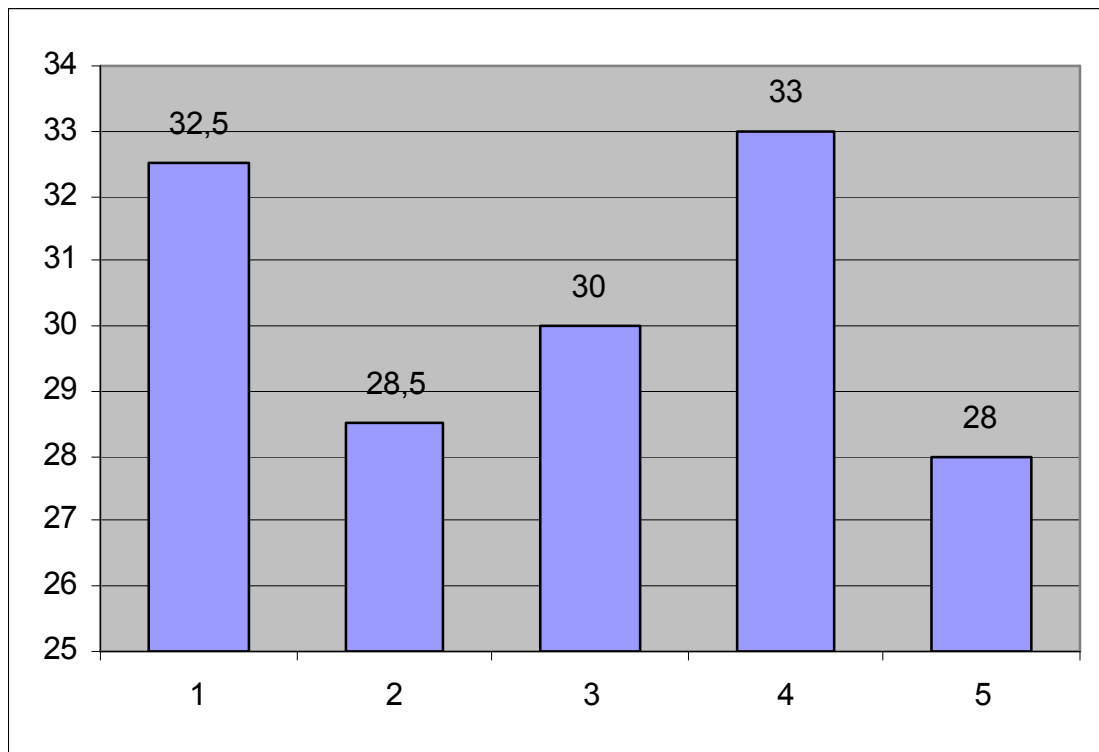
Kritéria I. skupiny - technické vlastnosti, obsah, struktura stránek - zahraniční internetové stránky

Tabulka 11: Technické vlastnosti, obsah, struktura posuzovaných stránek – stránky: www.zoeliakie.or.at, www.dzg-online.de a www.schaer.com

Parametr	www.zoeliakie.or.at	Hodnota	Body	www.dzg-online.de	Hodnota	Body	www.schaer.com	Hodnota	Body
1. Rychlost načtení domovské stránky v sekundách (nejnižší hodnota = nejvíce bodů , další vždy o půl bodu méně)	Hodnota 1:	0,8		Hodnota 1:	3,3		Hodnota 1:	nelze	
	Hodnota 2:	0,8		Hodnota 2:	3,3		Hodnota 2:	nelze	
	Hodnota 3:	0,8		Hodnota 3:	3,3		Hodnota 3:	nelze	
	Pořadí: 1. Průměr:	0,8	2	Pořadí: 4. Průměr:	3,3	0,5	Pořadí: 5. Průměr:	nelze	0
	Opakovaný test 2.3.2011, pořadí: 1.	0,5		Opakovaný test 2.3.2011, pořadí: 3.	4,2		Opakovaný test 2.3.2011, pořadí: 4.	11,6	
2. Velikost stránky (nejnižší hodnota = nejvíce bodů , další vždy o půl bodu méně)	Pořadí: 1. Hodnota A:	40,7	2	Pořadí: 2. Hodnota A:	275,3	1,5	Pořadí: 5. Hodnota A:	530,4	0
	Pořadí: 1. Hodnota B:	7	2	Pořadí: 3. Hodnota B:	10,6	1	Pořadí: 5. Hodnota B:	54,7	0
	Pořadí: 1. Hodnota C:	26,9	2	Pořadí: 2. Hodnota C:	10,5	1,5	Pořadí: 5. Hodnota C:	343,6	0
3. Pokrytí obrazovky	Přesah pouze textu:	ano	1	Přesah pouze textu:	ano	1	Přesah pouze textu:	ano	1
4. Informativnost domovské stránky	Jen logo:	ano	2	Ilustrativní foto, reklama:	ano	0	Ilustrativní foto, reklama:	ano	0
5. Informační plocha	v.x š.	560899		v.x š.	543616		v.x š.	557128	
	v.x š.	254220		v.x š.	0		v.x š.	0	
	poměr celkové plochy a plochy pro info (Pořadí: 2.)	45%	1,5	poměr celkové plochy a plochy pro info (přítomny jen odkazy) Pořadí: 5.	0%	0	poměr celkové plochy a plochy pro info (přítomny jen odkazy) Pořadí: 5.	0%	0
6. Velikost písma	Hodnota písma v pixelech:	14	2	Hodnota písma v pixelech:	12	0,5	Hodnota písma v pixelech:	10	1
7. Rozsah odkazů (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně)	Celkový počet odkazů: Pořadí: 5.	6	0	Celkový počet odkazů: Pořadí: 4.	26	2	Celkový počet odkazů: 59 Pořadí: 2.	59	1,5
8. Zvýraznění odkazů (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů, další vždy o bod méně)	Jasně značení:	ano	2	Jasně značení:	ano	2	Jasně značení:	ano	2
9. Menu - struktura: Nejdůležitější položky na začátku, při větším množství kategorizované.	Průměrné:	ano	1	Průměrné:	ano	1	Průměrné:	ano	1

Parametr	www.zoeliakie.or.at	Hodnota	Body	www.dzg-online.de	Hodnota	Body	www.schaer.com	Hodnota	Body
10. Zpětné odkazy na domovskou stránku	Přítomnost:	ano	2	Přítomnost:	ano	2	Nepřítomnost:	ano	0
11. Počet kroků ke kontaktu (nejnižší = nejlepší)	Počet kliknutí k nalezení informace:	1	2	Počet kliknutí k nalezení informace:	1	2	Počet kliknutí k nalezení informace:	1	2
12. Mapa stránek	Nepřítomná:	ano	0	Přítomná:	ano	2	Přítomná:	ano	2
13. Navigační panel	Přítomen:	ano	2	Přítomen:	ano	2	Přítomen:	ano	2
14. Jednotný vzhled	Přítomen:	ano	2	Přítomen:	ano	2	Přítomen:	ano	2
15. Cizojazyčná verze (plnohodnotná cizojazyčná verze stránek)	Nepřítomna:	ano	0	Nepřítomna:	ano	0	Přítomna:	ano	2
16. Verze pro tisk	Nepřítomna:	ano	0	Nepřítomna:	ano	0	Přítomna:	ano	2
17. Vyhledávání Do vyhledávacího pole bylo zadáno: A) Sousloví „glutengehalt“, B) Sousloví „glutenfreie lebensmittel“	Nevyhledá nebo chybí vyhledávač:	ano	0	Vyhledá správně obě sousloví:	ano	2	Nevyhledá nebo chybí vyhledávač:	ano	0
18. Metadata: author, keyword, description mají vyplněný obsah (nejvyšší hodnota = nejvíce bodů)	Počet správně vyplněných položek: Pořadí: 2.	2	1,5	Počet správně vyplněných položek: Pořadí: 3.	1	1	Počet správně vyplněných položek: Pořadí: 1.	3	2
19. Bezchybnost html na kB (nejnižší hodnota = nejvíce bodů)	Počet chyb: 16/7 kb Pořadí: 5.	2,29	0	Počet chyb: 2/10 kb Pořadí: 2.	0,2	1,5	Počet chyb: 0/55 kb Pořadí: 1.	0	2
20. Identifikace aktualit:	Novinky starší než 14 dní:	ano	1	Aktuální novinky:	ano	2	Novinky starší než 14 dní:	ano	1
21. Příspěvky na bezlepkovou dietu	Nepřítomnost:	ano	0	Přítomnost:	ano	2	Nepřítomnost:	ano	0
22. Info o dalších sdruženích celiaků	Přítomnost:	ano	2	Přítomnost:	ano	2	Přítomnost:	ano	2
23. Info o možnostech bezlepkového stravování	Nepřítomnost:	ano	0	Přítomnost:	ano	2	Přítomnost:	ano	2
CELKEM POČET BODŮ:	zoeliakie.or.at		30	www.dzg-online.de		33	www.schaer.com		28

Graf 1 Celkový počet získaných bodů dle kritérií I. skupiny

celiak.cz

bezlepkovadieta.cz

zoeliakie.or.at

dzg-online.de

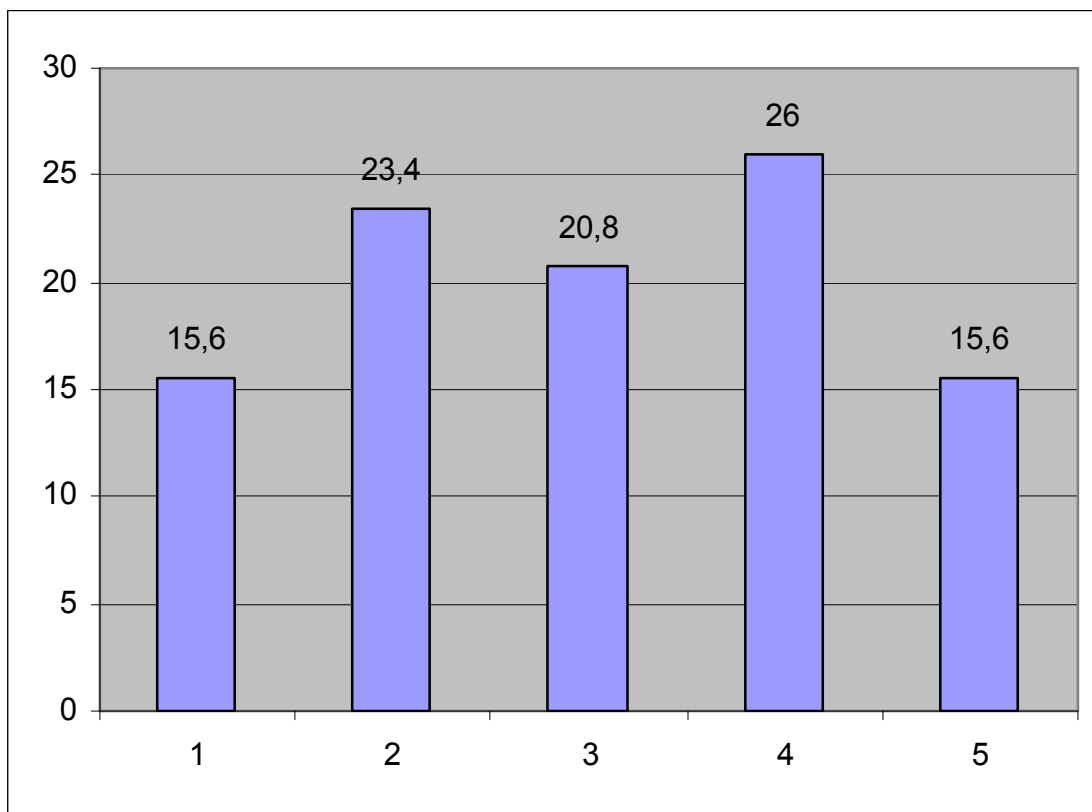
schaer.com

Kritéria II. skupiny - důvěryhodnost stránek

Tabulka 12: Důvěryhodnost stránek – stránky: celiak.cz, bezlepkovadieta.cz, zoeliakie.or.at, dzg-online, schaer.com

Parametr	Upřesnění	www.celiak.cz			www.bezlepkovadieta.cz			www.zoeliakie.or.at			www.dzg-online.de			www.schaer.com		
		Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně
I. Transparentnost	1. uvedení poskytovatelé stránek - jméno, adresa, e-mailové adresy odpovědné osoby nebo organizace	2			2			2			2			2		
	2. transparentnost účelu a cíle stránek	2			2			2			2			2		
	3. transparentnost zdrojů financování	2				0			0		2			2		
II. Autorství	1. jasné uvedení všech zdrojů uvedených informací		0			0			0			1			0	
	2. jména poskytovatelů, kteří na stránkách uveřejňují informace		0		2				1		0				0	
	3. stránky obsahují upozornění, že nenahrazují konzultaci u lékaře		0			0			0		0				0	
III. Odpovědnost	1. uvedení osoby odpovědné za kvalitu informací		0				1	2			2				0	
	2. jasné údaje, jaké postupy jsou používány k výběru obsahu		0			0			0		0				0	
	3. kvalifikovaní autoři		0		2				0			1			0	
Součet:		6	0	0	8	0	1	6	0	2	8	0	2	6	0	0
CELKEM POČET BODŮ:		celiak.cz: 6			bezlepkovadieta.cz: 9			zoeliakie.or.at: 8			dzg-online.de: 10			schaer.com: 6		

Graf 2 Celkový počet získaných bodů dle kritérií II. skupiny po navýšení váhy

celiak.cz

bezlepkovadieta.cz

zoeliakie.or.at

dzg-online.de

schaer.com

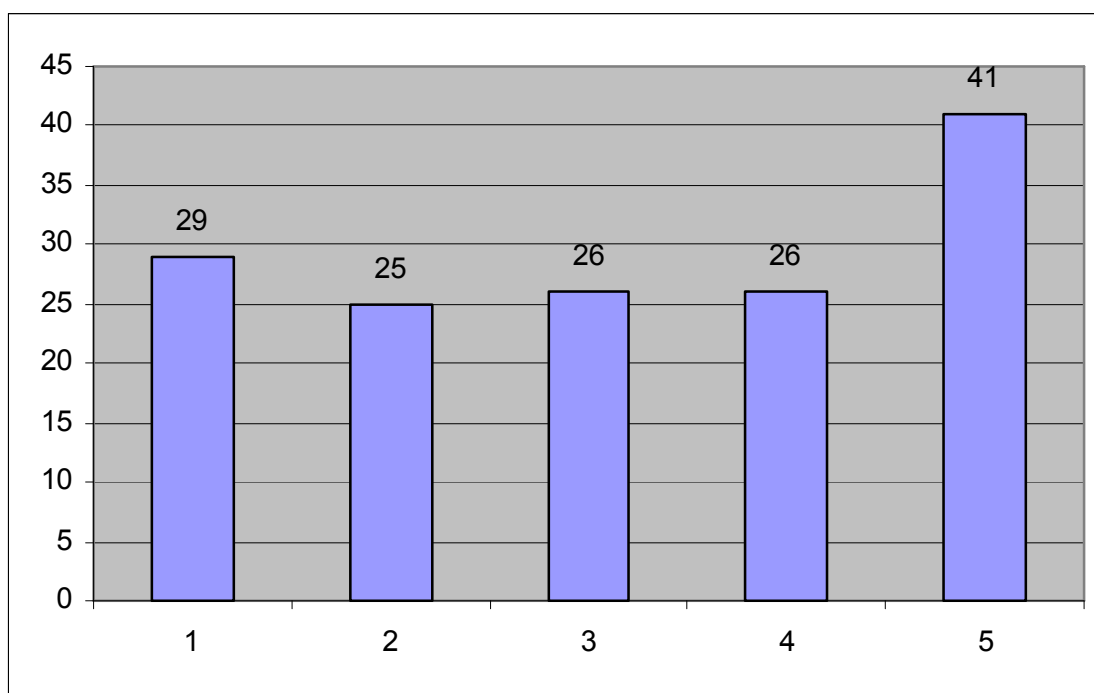
Kritéria III. skupiny – edukační vlastnosti stránek

Tabulka 13: Edukační vlastnosti stránek – stránky: celiak.cz, bezlepkovadieta.cz, zoeliakie.or.at, dzg-online, schaer.com

Parametr	Upřesnění	www.celiak.cz			www.bezlepkovadieta.cz			www.zoeliakie.or.at			www.dzg-online.de			www.schaer.com		
		Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně
I. Přehlednost	1.přehledná, logická struktura	2				0		2			2			2		
	2. přehledná vnitřní struktura textů	2				0		2			2			2		
II. Přiměřená obtížnost	1. jasný, srozumitelný text	2					1	2			2			2		
	2. výběr pojmů na přiměřené úrovni bez nadměrného počtu vědeckých výrazů	2					1	2				1				1
III. Odborná správnost	1. odborně správné poznatky		0				1	2			2			2		
	2. poznatky odpovídají stavu současného poznání			1			1	2			2			2		
IV. Motivační charakteristiky	1. obsah vztažený k praxi (příklady ze života, význam poznatků pro praxi)	2			2					1			1	2		
	2. zajímavý obsah	2			2					1	2			2		
	3. pozitivně směřovaná motivace	2				0		2			2			2		
	4. podpora sebedůvěry	2				0		2				0		2		
	5. osobní rozměr	2			2				0			0		2		
V. Řízení učení	1. podněty k samostatné, tvůrčí práci			1	2				0			0		2		
	2. testy k ověření znalostí		0			0			0			0		2		
	3. demonstrování dovedností		0		2				0			0		2		
	4. diskuze	2			2				0			0		2		

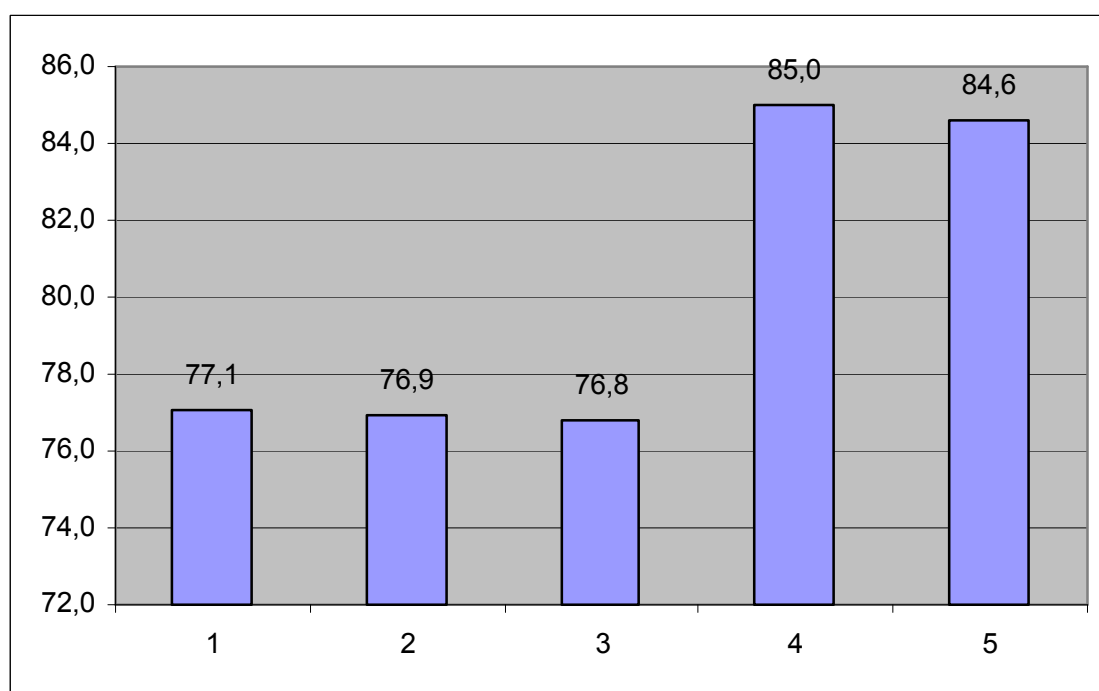
Parametr	Upřesnění	www.celiak.cz			www.bezlepkovadieta.cz			www.zoeliakie.or.at			www.dzg-online.de			www.schaer.com		
		Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně	Ano	Ne	Částečně
VI. Stanovení cílů	1. cíle jsou jasně stanoveny	2			2			2			2			2		
	2. cíle jsou dosažitelné	2			2			2			2			2		
VII. Obrazový materiál	1. smysluplné ilustrace		0				1		0			0				1
	2. dostatek přitažlivého obrazového materiálu, který pomáhá porozumět obsahu		0				1		0			0				1
VIII. Doplnkové materiály	1. k dispozici doplňující didaktické materiály		0		2			2			2			2		
IX. Diferenciace obsahu	1. diferencovaný obsah pro různé skupiny uživatelů		0			0			0			1				1
X. Zpracování obsahu	1. obsah soustředěn kolem několika základních témat (tzn. málo vybraných témat do hloubky)	2				0				1	2			2		
	2. vysvětlení, proč je nutné naučit se znát poznatky uvedené v obsahu			1			1			1			1			1
Celkový součet:		26	0	3	18	0	7	22	0	4	22	0	4	36	0	5
CELKEM POČET BODŮ:		celiak.cz: 29			bezlepkovadieta.cz: 25			zoeliakie.or.at: 26			dzg-online.de: 26			schaer.com: 41		

Graf 3 Celkový počet získaných bodů dle kritérií III. skupiny

celiak.cz bezlepkovadieta.cz zoeliakie.or.at dzg-online.de schauer.com

Graf 4 Celkový počet všech získaných bodů

celiak.cz bezlepkovadieta.cz zoeliakie.or.at dzg-online.de schauer.com

Po vyhodnocení získaných dat můžeme konstatovat, že rozdíl mezi zahraničními a českými internetovými stránkami je pouze v dostatku finančních prostředků vyčleněných na provoz zahraničních stránek. Dostatek finančních prostředků umožňuje zapojit do provozování internetových stránek více pracovníků a zajistit tak kvalitní moderní provedení stránek. Z hlediska kvality obsahu informací není mezi českými a zahraničními stránkami velký rozdíl. Závaznější výhradu je možné mít pouze ke stránkám www.celiak.cz, kde byly zjištěny závažné chyby ve Slovníčku ingrediencí. Všechny posuzované stránky s výjimkou stránek rakouské Asociace celiaků lze po úpravě použít pro edukaci pacientů s celiakií. Rakouské stránky nebyly pro edukaci vytvořeny, jejich cílem je pouze informovat o existenci asociace.

Z hlediska kritérií I. skupiny (Technické vlastnosti, obsah, struktura) posuzovaných stránek nejvíce bodů získaly stránky Německé společnosti celiaků. Tyto stránky jsou jednoduše, přehledně uspořádané. Neobsahují velké množství obrázků ani různých pohyblivých aplikací, které zpomalují načítání. Největší výhodou stránek je přehlednost a snadná orientace.

Také ve vyhodnocení kritérií II. skupiny (Důvěryhodnost) získaly nejvíce bodů stránky Německé společnosti celiaků. Tyto stránky splnily všechna kritéria parametru Transparentnost. Částečně pak byly splněny požadavky parametrů Autorství a Odpovědnost. S naplněním kritérií této skupiny měly potíže všechny hodnocené stránky. Není splněna nutnost uveřejňovat autory a osoby odpovědné za kvalitu informací. Tato opomenutí snižují důvěryhodnost stránek z hlediska kvality informací. Dodržování všech kritérií II. skupiny není obtížné, nevyžaduje finanční prostředky ani není potřeba věnovat úpravě mnoho času. Zavedení však výrazně zvýší důvěryhodnost stránek.

Při hodnocení dle kritérií III. skupiny (Edukační vlastnosti stránek) nejvíce bodů získaly stránky italské společnosti Schär. Tyto stránky jsou velmi zajímavé, obsahují nejvíce edukačních charakteristik. Nevýhodou je nadměrná pestrost a velké množství obrázků zhoršující přehlednost stránek. Informace jsou podány kvalitně, zajímavou formou v dostačujícím rozsahu. Firma vytvořila i zajímavé stránky pro děti. Reklamní obsah je vhodně oddělen.

Můžeme tedy konstatovat, že existují kvalitní informační internetové zdroje pro celiaky. Při použití internetových zdrojů k edukaci by bylo vhodné více využít nástrojů vycházejících z didaktiky, aby byla edukace pacientů rychlejší, zajímavější a umožnila

získání souboru potřebných informací, vědomostí, dovedností a návyků. Dále je potřebné odstranit chyby závažnějšího charakteru, které by mohly poškodit zdraví celiaků.

7.2.3 Porovnání kvality jednotlivých zdrojů

Jednotlivé posuzované stránky je poměrně obtížné srovnávat. Každé ze stránek mají trochu jiný účel, i když všem stránkám je společná snaha informovat celiaky a usnadnit jim každodenní život.

První hodnocené stránky www.celiak.cz jsou stránkami společnosti lidí, kteří dobrovolně, ve svém volném čase pracují ve prospěch pacientů s celiakií. Zdrojem financování jsou příspěvky členů, sponzorské dary, příspěvky výrobců potravin. Společnost pořádá pravidelné akce pro celiaky, spolupracuje se zahraničními sdruženími. Na svých stránkách informuje pacienty s celiakií stručnou, přehlednou formou o pravidlech stravování, onemocnění, možnostech rekreace, apod. Společnost se snaží například formou petic ovlivnit zákonodárství ve prospěch pacientů s celiakií.

Druhými hodnocenými stránkami byly stránky www.bezlepkovadieta.cz. Tyto stránky provozuje paní Ing. Bušinová, která své stránky pojala zcela odlišnou formou – žurnalistickou formou podobnou tištěným novinám. Paní Ing. Bušinová připravuje pro celiaky různá zajímavá setkání, často publikuje, vystupuje v médiích a snaží se upozornit na problémy spojené s celiakií a bezlepkovou dietou.

Po českých stránkách byly posuzované rakouské stránky Asociace pro celiakii www.zoeliakie.or.at. Tyto stránky byly koncipovány spíše jako stránky upozorňující na existenci asociace a možnost členství. Na stránkách jsou pouze zcela základní informace, další jsou přístupné po přihlášení nebo v tištěných materiálech pro členy. Můžeme konstatovat, že tyto stránky svým uzamčeným přístupem spíše nevyhovují kritériu snadné dostupnosti a pro edukaci nejsou příliš vhodné. I přesto byly do posuzování zahrnuty.

Dalšími posuzovanými stránkami byla stránky www.dzg-online.de Německé společnosti celiaků. Tyto stránky jsou velice dobře, profesionálně zpracovány. Je zřejmé, že na jejich tvorbě pracuje tým odborníků. Kvalita stránek je dána patrně velkou členskou základnou, která umožňuje využívat pro činnost společnosti velké finanční prostředky. Stránky jsou koncipovány jako kvalitní informační stránky, edukační charakteristiky jsou přítomny v nižší míře.

Posledními posuzovanými stránkami byly komerční stránky firmy Schär. Firma Schär je velkým nadnárodním výrobcem bezpečných potravin, která byla založena již v roce 1922. Firma Schär spolupracuje s lékaři, nutričními terapeuty a dalšími odborníky. Na stránkách je opět, stejně jako v případě stránek Německé společnosti celiaků, znát dostatek finančních prostředků i práce týmu odborníků. Přesto, že se jedná o komerční stránky, kde je jejich část věnována propagaci výrobků, mohou velmi dobře sloužit edukaci pacientů.

Pokud tedy pomineme nutnost jazykového vybavení a budeme srovnávat všechny hodnocené stránky, můžeme každé ze stránek použít v podstatě k jinému účelu. Stránky www.celiak.cz můžeme použít k tomu, abychom se dozvěděli základní potřebné informace stručnou formou, získali spojení s českou společností celiaků, nové přátele a mohli se účastnit zajímavých akcí. Stránky www.bezlepkovadieta.cz použijeme k získání velkého množství ucelených, často i poměrně vědeckých informací, rad, apod. Prostudování stránek je poměrně časově náročné, ale najdeme zde velké množství odpovědí na to, co vše by nás o celiakii mohlo zajímat. Stránky www.zoeliakie.or.at můžeme použít na to, abychom se stali členy rakouské asociace a získali materiály o celiakii v tištěné podobě – včetně regionálních informací. Stránky www.dzg-online.de můžeme použít k získání informací v dostačujícím rozsahu – v příjemném, přehledném, logicky uspořádaném prostředí. Také se můžeme stát členy německého sdružení a získat opět materiály o celiakii v tištěné podobě. Pokud se budeme chtít dozvědět kompletní informace zábavnější, barevnější formou, můžeme využít stránky www.schaer.com.

8. Závěr

Cílem práce bylo provést analýzu v češtině snadno dostupných českých edukačních materiálů, analýzu snadno dostupných internetových zdrojů pro pacienty s celiakií, posoudit tyto materiály z pedagogicko-didaktického hlediska. Provést srovnání internetových stránek významných českých internetových zdrojů věnujících se celiakii s vybranými zdroji zahraničními. Zjistit, zda existují kvalitní snadno dostupné edukační materiály pro pacienty s celiakií, na jaké úrovni jsou a zda jsou zohledněna didaktická pravidla pro vypracování – zda jsou zpracovány s ohledem na odlišnost jednotlivých pacientů: věk, vzdělání, apod.

V průběhu zpracování práce jsem se rozhodla příliš široký okruh posuzovaných materiálů zúžit na analýzu internetových zdrojů. Důvodem tohoto rozhodnutí bylo zjištění, že provedení analýzy v takovém rozsahu, jak byl původně plánován, by bylo prací pro tým odborníků. Výzkum takového rozsahu by značně přesahoval rozsah diplomové práce. Provést analýzu internetových zdrojů pro celiaky jsem se rozhodla i proto, že se domnívám, že vzdělávání prostřednictvím moderních technologií je pravděpodobně s nástupem počítačových tabletů budoucím trendem neformálního a informálního vzdělávání.

V úvodních kapitolách práce jsem shrnula poznatky získané při tvorbě bakalářské práce o celiakii jako zdravotním, výživovém a sociálním problému. V dalších kapitolách jsem se již věnovala vzdělávání a požadavkům na vzdělávání a výukové materiály. V kapitole 2 jsem se zabývala neformálním a informálním vzděláváním pacientů s celiakií. Nejprve jsem zjistila, které materiály pro celiaky jsou dostupné v tištěné podobě v Národní knihovně České republiky. Můžeme konstatovat, že převážná část materiálů byly kuchařky nebo kuchařky kombinované s radami ke zvládnutí diety a radami lékařů. Publikace však byly různorodé a jejich srovnání by právě z důvodu různorodosti bylo poměrně obtížné.

Abych mohla vytvořit hodnotící kritéria, musela jsem nejprve určit obecné požadavky na vzdělávání a výukové materiály. V kapitole věnované obecným požadavkům na vzdělávání a výukové materiály jsem vycházela z prací Maňáka, Švece, Kalhouse, Skalkové a dalších. Požadavky na výukové materiály jsem shrnula v kapitole 3.2. V kapitole 3.3 jsem se věnovala didaktickým zásadám zvláště vhodným pro pacienty s celiakií. U této skupiny je velmi důležitá pozitivní motivace, která vede k bezproblémovému zvládnutí problému přechodu na bezlepkovou dietu, která je jedi-

ným léčebným opatřením u tohoto onemocnění. Důležité také je podporovat odpovědnost, sebekázeň, schopnost stanovit si cíle. Také schopnost přijmout odlišnost, být přizpůsobivý aktuální situaci je pro celiaky základní a je vhodné získání těchto schopností podporovat.

Pro tvorbu hodnotících kritérií byly důležité práce Mikka věnující se hodnocení učebnic a stanovení ideálních vlastností výukových materiálů. Mnou vytvořená kritéria posuzování stránek z pedagogicko-didaktického pohledu vycházela z přehledně zpracovaných kritérií dle Sikorové. Kritéria hodnocení byla sestavena na základě výzkumu zabývajícího se důležitostí kritérií z pohledu učitelů základních a středních škol. Pro tvorbu kritérií pro hodnocení internetových zdrojů jsem vycházela ze souhrnu kritérií kvality pro zdravotnické internetové zdroje, jak je definovala Informační společnost při Evropské komisi v sekci eEurope – eHealth: EC Quality Criteria for Health Related Websites a seznamu kritérií se seznamem parametrů sestaveným pro hodnocení zdravotnických internetových stránek Ústavem lékařské informatiky 2. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Fakulta biomedicínského inženýrství, ČVUT Praha. Kritéria jsem upravila pro potřeby hodnocení internetových stránek určených pro celiaky.

Pro hodnocení byly záměrně vybrány stránky, u kterých jsem předpokládala, že budou na dobré odborné úrovni a nebudou obsahovat chyby závažného charakteru. Jedná se o významné zdroje provozované důvěryhodnými organizacemi. Pro posuzování byly tedy vybrány stránky provozované Sdružením celiaků České republiky, Společností pro bezlepkovou dietu, Poradenským centrem pro bezlepkovou dietu a celiakii, Rakouskou asociací pro celiakii, Německou společností celiaků a firmou Schär. Hned v úvodu jsem z hodnocení vyřadila stránky Sdružení celiaků České republiky, protože nesplnily základní kritérium snadné dostupnosti – nebyly nalezeny na předních místech vyhledávačů. Kritériu také částečně nevyhovují stránky Rakouské asociace pro celiakii, které však do posuzování zahrnuty byly. Tyto stránky vyhledávače zobrazily na předních místech, ale část jejich obsahu byla přístupná pouze pod podmínkou přihlášení s nutností být členem sdružení. Aby byly zastoupeny různé druhy provozovatelů, byly vybrány stránky nekomerční – provozované Společností pro bezlepkovou dietu, Rakouskou asociací pro celiakii, Německou společností celiaků. Dále stránky částečně komerční – provozované Poradenským centrem pro bezlepkovou dietu a celiakii a stránky komerční – provozované firmou Schär.

Bylo zjištěno, že přes společné zaměření stránek, jsou každé stránky koncipovány jiným způsobem. Stránky Společnosti pro bezlepkovou dietu jsou koncipovány jako

stránky obsahující důležité informace o celiakii, bezlepkovém stravování a samotné společnosti. Podobně jsou koncipovány i stránky Německé společnosti celiaků. Stránky Rakouské asociace pro celiakii také poskytují základní informace o celiakii a bezlepkové dietě, hlavním účelem stránek však je poskytnout informace o asociaci, která pak poskytuje podrobné informace formou tištěných materiálů. Stránky Poradenského centra pro bezlepkovou dietu a celiakii jsou pojaty jako stránky, kde lze nalézt velké množství nejrůznějších informací o celiakii. Stránky firmy Schär jsou koncipovány jako stránky částečně komerční, obsahují oddělenou část věnovanou propagaci výrobků a další části, které se věnují podání informací o celiakii.

Z hlediska kritérií I. skupiny – technické vlastnosti, obsah, struktura posuzovaných stránek nejlepšího výsledku dosáhly stránky Německé společnosti celiaků. Nejhoršího výsledku dosáhly stránky firmy Schär, které vzhledem k velkému množství obrázků a pohyblivých aplikací ztrácely body v kritériích, kde byla zohledněna rychlost načítání, velikost stránky, informativnost domovské stránky apod. Naopak výborného výsledku dosáhly v chybovosti, kdy se na stránkách v době posuzování nevyskytovala žádná html chyba. Rovněž metadata byla vyplněna správně ve všech položkách. Velmi pozitivně můžeme hodnotit i přítomnost plnohodnotné cizojazyčné verze na stránkách Schär, kdy jsou stránky k dispozici v plném rozsahu v šesti jazycích.

Kritéria II. skupiny obsahovala parametry sloužící k posouzení důvěryhodnosti stránek. Potíže s naplněním požadavků těchto kritérií měly opět stránky Schär a stránky Společnosti pro bezlepkovou dietu. Největší problémy byly s parametry Autorství a Odpovědnost, kdy nebyly uvedeny zdroje informací, autoři, osoby odpovědné za kvalitu informací. Částečné problémy s naplněním těchto parametrů měly i ostatní stránky. Je zřejmé, že kritéria EC Quality Criteria nejsou pravděpodobně příliš známá a používaná. Nejlepšího výsledku dosáhly v této skupině opět stránky Německé společnosti celiaků, které z 18 možných bodů získaly 10 bodů.

Edukační vlastnosti stránek byly hodnoceny souborem kritérií III. skupiny. Hodnocení dle této skupiny bylo nejnáročnější, informace bylo nutné složitě vyhledávat. Nejlepšího výsledku dosáhly stránky firmy Schär. Stránky jsou zajímavě koncipovány, obsahují didaktické charakteristiky. Obsah je vhodně didakticky upraven, je uplatněn princip didaktické redukce. Stránky jsou přehledné, strukturované, příjemně uživatelsky přizpůsobené. Stránky Schär dosáhly v této skupině ze 46 možných bodů výborného výsledku 41 bodů. Na posledním místě se v této skupině umístily stránky Poradenského centra pro bezlepkovou dietu a celiakii. Je to samozřejmé, tyto stránky jsou zcela od-

lišně koncipovány, nejsou vytvořeny formou, která bývá používána pro tvorbu edukačních materiálů. Jedná se spíše o informační stránky tvořené formou pravidelných příspěvků. Didaktické charakteristiky se na stránkách vyskytují v menší míře. Přesto se jedná o cenný zdroj komplexních informací. Nejméně vhodné pro edukaci jsou pro malý rozsah informací stránky Rakouské asociace pro celiakii. Tyto stránky jsou na předposledním místě hodnocení kritérii této skupiny. Edukační charakteristiky je sice možné na stránkách nalézt, ale informace uvedené v obsahu jsou jen zcela základní.

Celkově nejlepšího výsledku dosáhly stránky Německé společnosti celiaků – www.dzg-online.de s 85 body. Dalšími v pořadí jsou stránky firmy Schär – www.schaer.com s 84,6 body. Zbývající stránky dosáhly podobného součtu hodnocení – zaokrouhleně 77 bodů.

Mohu konstatovat, že kvalitní informační materiály pro pacienty s celiakií se na internetové síti vyskytují. Tyto materiály jsou spíše informačního rázu než edukačního, ale lze je zcela určitě použít k edukaci pacientů s celiakií.

Původním cílem práce bylo provést analýzu dostupných edukačních materiálů pro pacienty s celiakií a zjistit, zda se vyskytují snadno dostupné edukační materiály pro tuto cílovou skupinu. Bylo zjištěno, že klasické edukační materiály se v podstatě nevyskytují. Vyskytují se materiály, které lze za edukační považovat a jako edukační v neformálním a informální vzdělávání používat. Tyto materiály však postrádají větší míru pedagogicko-didaktických zásad. Pro nemožnost posoudit všechny snadno dostupné materiály pro pacienty s celiakií (v tištěné podobě v českém jazyce) bylo rozhodnuto o posouzení vybraných internetových zdrojů. Hodnocení těchto zdrojů prokazuje, že materiály na vybraných stránkách je možné použít k edukaci, didaktické charakteristiky se však vyskytují jen v omezeném množství a nejsou přítomny v klasické podobě přítomné například v učebnicích. Stránky pro edukační využití by bylo vhodné optimalizovat dle didaktických zásad.

Seznam použitých zdrojů

- CATASSI, C. (2007, září). Geschichte und Geografie der Zöliakie. *The Schär magazine for a tasteful life Professional, III. (03), s.2.*
Celiakie. [online]. [citováno 2008-12-07].
Dostupné na WWW: <http://www.pharmanews.cz/2007_03/site/celiakie.html>.
- DOČKALOVÁ, J. *Neformální vzdělávání – moderní termín nebo fungující koncept?* Česká národní agentura Mládež, Časopis Eurokompas duben 2007 [online]. [cit. 2011-01-23]. Dostupné na WWW:
<http://www.eurodesk.cz/download/eurokompas%2002_07.pdf>.
- EC Quality Criteria*. [online]. [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW:
<http://ec.europa.eu/information_society/europe/ehealth/doc/communication_acte_de_fin.pdf>.
- FRIČ, P. A KOL., (2007) *Cílený screening celiakální sprue (CS)*. [online]. [cit. 2008-12-07]. Dostupné na WWW:
<http://www1.lf1.cuni.cz/~kocna/ginet/texty/cs_screening.pdf>.
- GABROVSKÁ, D., GEVAERT, J., RYSOVÁ, J. *Lepek v potravinách, databáze bezpečných potravin, bezpečková dieta*. [online]. [citováno 2008-12-09].
Dostupné na WWW: <<http://www.vupp.cz/czvupp/departments/dep320.htm>>.
- GOLDEMUND, K. (2001) *Celiakie*. [online]. [cit. 2008-12-07].
Pediatric pro praxi 2001/3. s.106-111.
Dostupné na WWW : <<http://coeliac.cz/download/goldemund.pdf>>.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- KALVODOVÁ, L. *Pohled psychologa na anketu o vyrovnávání se s doživotní BD*. [online]. [citováno 2008-12-09]. Dostupné na WWW:
<<http://www.bezlepkovadieta.cz/?url=dieta-a-psychika-dospeli>>.
- KALHOUS, Z. , et al. *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X.
- KAPLÁNEK, M. *Základy pedagogiky volného času*. Skriptum 2009. s. 9-10.
- KOTALOVÁ, R., NEVORAL, J. (1994). *Bezlepková dieta*. Praha: Národní centrum podpory zdraví. 15 s.
- Kritéria hodnocení www*. Česká společnost zdravotnické informatiky a vědeckých informací.[online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné na WWW:
<<http://www.medinfo.cz/oblasti/metodologie-kvalita/kriteria-hodnoceni-www.php>>.

- LANDOVÁ, H., TICHÁ L. *Didaktické zásady*. [online]. [cit. 2011-02-09].
Dostupné na WWW: <<http://www.infogram.cz/article.do?articleId=1613>>.
- LYŽBICKÁ, O. *Neformální vzdělávání v praxi*. [online]. [cit. 2011-01-23]. Dostupné na WWW:
<http://www.mladezvakci.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty/over_barriees.pdf>
- MAŇÁK, Josef; ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno : Paido, 2003. 1.3. Vyučování a učení, s. 15. ISBN 80-7315-039-5.
- MAŇÁK, Josef; KNECHT, Petr. *Hodnocení učebnic*. Brno : Paido, 2007. 140 s. ISBN 978-80-7315-148-5.
- MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. Praha : CODEX Bohemia, 1998. 271 s. ISBN 80-85963-52-3.
- PASH, M., et al. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. 2. vyd. Praha : Portál, 2005. 416 s. ISBN 80-7367-054-2.
- PETTY, G. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha : Portál, 2002. 380 s. ISBN 80-7178-681-0.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha : Portál, 2001. 139 s. ISBN 80-7178-584-9.
- PRŮCHA, Jan. *Učebnice: Teorie a analýzy edukačního média : Příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno : Paido, 1998. 148 s. ISBN 80-85931-49-4.
- Qualitätskriterienkatalog für Elektronische Publikationen in der Medizin*. [online]. [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW: <<http://www.imbi.uni-freiburg.de/medinf/gmdsqc/d.htm>>.
- REICHELOVÁ, K. *Lepek ohrožuje stále více lidí*. [online]. [cit. 2008-12-08]. *Medical Tribune*, 16, s.16. Dostupné na WWW:
<<http://www.medicaltribune.cz/archiv/mtr/83/2330>>.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007. 317 s. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole : Východiska a nové metody pro praxi*. Praha : Portál, 1999. 190 s. ISBN 80-7178-262-9.
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program : Nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. Praha : Portál, 2001. 207 s. ISBN 80-7178-544-X.

Seznam příloh

Příloha I.: Výsledky vyhledávání slova bezlepková dieta a celiakie v databázi Národní knihovny ČR.

Příloha II.: Pořadí umístění posuzovaných internetových stránek ve vyhledávacích – první stránky vyhledávačů.

Příloha III.: Část katalogu kritérií kvality pro elektronické publikace v medicíně.

Příloha IV.: Rychlost internetového připojení - 3 měření provedení provedené pomocí nástroje umístěného na [www. rychlost.cz](http://www.rychlost.cz).

Příloha I.

Databáze Národní knihovny ČR 8.2.2011

SKC - Výsledky dotazu: Slova -Všechna pole = bezlepková dieta

Záznamy 1 - 10 z 55

Přejít na text Přejít na č.

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
1	 Ako sa chutne stravovať pri bezlepkovej a bezlaktózovej diéte / Eva Tunegová	Tunegová, Eva	Moravská Chrástová : Ivana Chalabalová Megová,	c2008	ABA001 - BOA001 - OLA001
2	Bezlepkářům od A do Z : příručka pro celiaky / zpracovala Lucie Možná	Možná, Lucie	[S.l. : s.n.,	2006?]	ABA008 - KAG502 - KLG001 - OPG001 - OSA001 - TAG001 - UOG001
3	Bezlepková a bezmléčná dieta / Jolanta Rujner, Barbara A. Cichařska ; [překlad Irena Martínková]	Rujner, Jolanta	Brno : Computer Press,	2010	ABA001 - ABG001 - BNG001 - BOA001 - BOG001 - BRG001 - BRG501 - HKA001 - JIG001 - KTG001 - atd.
4	 Bezlepková a bezmléčná dieta / Jolanta Rujner, Barbara A. Cichařska ; [překlad Irena Martínková]	Rujner, Jolanta	Brno : Computer Press,	2006	ABA001 - ABA008 - BOA001 - CHG001 - CLG001 - FMG002 - JHG001 - KLG001 - KOG001 - KVG001 - atd.
5	 Bezlepková dieta : 148 receptů / Monika Vernerová, Pavel Kohout	Vernerová, Monika	Praha : Vyšehrad,	2006	ABA001 - ABA008 - BOA001 - CBA001 - KAG506 - KLG001 - KOG001 - KVG001 - LIA001 - NAG502 - atd.
6	Bezlepková dieta / napsali Radana Kotalová, Jiří Nevorál ; recepty sest. Dagmar Skývová ; graf. úprava Olga Ludvíková	Kotalová, Radana, 1957-	Praha : Národní centrum podpory zdraví,	1994	ABA001 - OLA001 - PNA001
7	Bezlepková dieta při celiakii a Duhringově dermatitidě : základní informace pro nově diagnostikované pacienty : prosinec 2004		[S.l. : s.n.],	2004	ABA008
8	Bezlepková dieta v léčbě celiakie / Lubomír Pelikán	Pelikán, Lubomír, 1919-1983	[Ostrava] : KÚNZ - oddělení zdravotní výchovy Severomoravského kraje,	1981	ABA001 - ABA009
9	Bezlepková dieta v léčbě celiakie / Lubomír Pelikán	Pelikán, Lubomír	Čes. Budějovice : KÚNZ [Kraj. ústav nár. zdraví],	1979	ABA001
10	Bezlepková dieta v léčbě celiakie / Lubomír Pelikán	Pelikán, Lubomír, 1919-1983	[S.l.] : Krajské ústředí zdravotní výchovy Sm kraje,	1974	BOA001 - OLA001 - OSA001

Záznamy 11 - 20 z 55

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
11	 Bezlepková dieta v léčbě celiakie / Lubomír Pelikán	Pelikán, Lubomír, 1919-1983	[Ostrava] : Krajské ústředí zdravotní výchovy SM kraje,	1968	ABA008
12	 Bezlepková kuchařka. II / Iva Bušinová	Bušinová, Iva, 1962-	Praha : Grada Publishing,	2007	CBA001 - CLG001 - DCG302 - NAG502 - OPG001 - TUG504 - UHG001
13	 Bezlepková kuchařka. II / Iva Bušinová	Bušinová, Iva, 1962-	Praha : Grada,	2007	RKG001 - ZNG001
14	 Bezlepková kuchařka / Iva Bušinová	Bušinová, Iva, 1962-	Praha : Grada,	2005	ABA001 - ABA008 - BOA001 - BRG001 - BRG503 - CBA001 - HKA001 - JIG001 - KHG505 - KLG001 - atd.
15	 Bezlepková kuchařka / Lenka Fridrichová	Fridrichová, Lenka	Praha : Grada,	2002	ABA001 - ABA008 - BOA001 - JIG001 - KOG001 - LIA001 - OLA001 - OSA001 - PAG001 - ULG001
16	 Bezlepková kuchařka. 1. díl / [hlavní redaktor Jan Hynek]		Trutnov : Česká liga proti rakovině,	1994	PAG001
17	 Bezlepková kuchařka. 2. díl / [hlavní redaktor Jan Hynek]		Trutnov : Česká liga proti rakovině,	1994	PAG001
18	 Bezlepková kuchařka II / Iva Bušinová	Bušinová, Iva, 1962-	Praha : Grada,	2007	ABA001 - ABA008 - BOA001 - BRG001 - BRG501 - BRG503 - CKG001 - HBG001 - HKA001 - JEG502 - atd.
19	 Bezlepkové směsi a jejich uplatnění ve výrobcích pro speciální výživu : redakčně upravená závěrečná zpráva projektu QE 1115 / S. Vavreinová... [aj.]	Vavreinová, Slavomíra, 1946-	Praha : Výzkumný ústav potravinářský Praha,	2003	ABA009
20	 Celiakie : víte si rady s bezlepkovou dietou? / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková a Sdružení celiaků ČR, o.s.	Kohout, Pavel	Praha : Forsapi,	2010	ABA001 - BOA001 - HKA001 - KTG001 - OLA001 - TAG001

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

Záznamy 21 - 30 z 55

Přejít na text Přejít na č.

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
21	 Celiakie : bezpečková dieta a rady lékaře / Přemysl Frič, Olga Mengerová	Frič, Přemysl, 1929-	Čestlice : Medica Publishing,	c2008	ABA001 - BOA001 - CHG001 - HKA001 - JIG001 - KAG503 - KAG505 - KLG001 - KVG001 - NAG502 - atd.
22	Celiakie : bezpečková dieta a rady lékaře / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková	Kohout, Pavel,	Čestlice : Pavla Momčilová,	1999	ABA008 - ABD006 - BOG505 - OSA001 - PNA001 - ZNG001
23	Celiakie : dieta bezpečková / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková	Kohout, Pavel	Čestlice : P. Momčilová,	[1995]	ABA001 - KOG001
24	Celiakie : dieta bezpečková / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková ; [foto na obálce Jaroslav Kvíz]	Kohout, Pavel	Čestlice : Pavla Momčilová,	1994	ABA008 - CBA001 - JIG001 - OLA001 - PNA001
25	Celiakie a bezpečková dieta : dieta a rady lékaře / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková	Kohout, Pavel	Praha : Maxdorf,	c2006	ABA001 - ABA008 - BOA001 - BOE201 - BRG503 - CBA001 - KLG001 - OLA001 - OSA001
26	Celiatica : katalog výrobků vhodných pro bezpečkovou dietu		Praha : Eurozona,	[200-]-	PAG001 - PNA001
27	Dieta bezpečková při celiakii dětí / Jiří Jodl	Jodl, Jiří	Praha : Avicenum,	1988	ABB022
28	Dieta bezpečková při celiakii u dětí / Jiří Jodl	Jodl, Jiří, 1930-1998	Praha : Avicenum,	1989	ABA001 - ABD006 - ABE015 - ABE205 - CBA001 - JIG001 - KAE701 - OLA001 - OSA001 - UOG001 - atd.
29	Diety při onemocnění celiakii (nesnášenlivost lepku) : recepty, rady lékaře / [Tamara Starnovská ; předmluva Oldřich Pozler]	Starnovská, Tamara	Praha : Sdružení MAC,	1999	ABA001 - BOA001 - CBA001 - DOG001 - HKA001 - HOG001 - KOG001 - KVG001 - LIA001 - OLA001 - atd.
30	Katalog potravin vhodných pro bezpečkovou dietu 2004. Č. I.		Praha : Eurozona,	2004	LIA001

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

Záznamy 31 - 40 z 55

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
31	☐ Katalog potravin vhodných pro bezlepkovou dietu 2004-2005. 2004-2005.2		Praha : Eurozona,	2004	LIA001
32	☐ Katalog potravin vhodných pro bezlepkovou dietu 2004-2005. číslo katalogu: II.		Praha : Eurozona,	2004	CBA001
33	☐ Mají celiakii : Evička a Honzík dodržují bezlepkovou dietu / [napsala Iva Bušinová] ; [ilustrátor Adolf Dudek]	Bušinová, Iva, 1962-	[S.l.] : Poradenské centrum pro celiakii a bezlepkovou dietu,	[200-]	ZNG001
34	☐ Pečeme zdravě bez lepku : 90 chutných jídel při onemocnění celiakii / autorky Christiane Schäfer, Ellen Stemmer ; fotografie Jörn Rynio	Schäfer, Christiane	Praha : Jan Vašut,	2010	ABA001 - BOA001 - JNG001 - KLG001 - KMG001 - KTG001 - LIA001 - OLA001 - OPG001 - PEG001 - atd.
35	☐ Potraviny vhodné pro bezlepkovou dietu		Praha : Eurozona,	[2004]-	ABA001 - KVG001 - LIA001 - OLA001 - PNA001 - ULG001 - ZLG001
36	☐ Potraviny vhodné pro bezlepkovou dietu 2005-2006 : číslo katalogu. II.		Praha : Eurozona,	2005	LIA001
37	☐ Potraviny vhodné pro bezlepkovou dietu 2006. Č. katalogu I.		Praha : Eurozona,	2006	LIA001
38	☐ Potraviny vhodné pro bezlepkovou dietu 2006-2007. Č. katalogu II.		Praha : Eurozona,	2006	LIA001
39	☐ Praktická bezlepková kuchařka / Alexandra Koukolová	Koukolová, Alexandra	Čestlice : Pavla Momčilová,	2003	ABA009 - JCG001
40	☐ Praktická bezlepková kuchařka / Alexandra Koukolová	Koukolová, Alexandra	Čestlice : P. Momčilová,	c1999	ABA001 - BOA001 - CBA001 - LIA001 - NAG502 - OLA001 - OSA001 - PAG001 - ULG001 - UOG001

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

Záznamy 41 - 50 z 55

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
41	 Recepty pro život mé dcery : malá kuchařka pro bezlepkovou dietu, bez tuků, mléčného cukru, ke všeobecnému zpestření jídelníčku / Eliška Smolíková	Smolíková, Eliška	[Česko : s.n.,	2001]	OLA001
42	 Recepty pro život mé dcery : malá kuchařka pro bezlepkovou dietu bez tuků, mléčného cukru, ke všeobecnému zpestření jídelníčku / Eliška Smolíková	Smolíková, Eliška	Česko : E. Smolíková,	[mezi 1992-2002]	ABA001
43	 Rukověť celiaka		Roztoky : Sdružení celiaků České republiky,	2005	ABA001 - ABA007 - ABA008 - BOA001 - CBA001 - KLG001 - KVG001 - LIA001 - OLA001 - OSA001 - atd.
44	 Rukověť celiaka		Praha : Sdružení celiaků České republiky,	2000	ABA001 - ABA008 - BOA001 - OLA001
45	 Tradiční recepty bez lepku / Alena Baláková ; [fotografie Jiří Poláček]	Baláková, Alena	Praha : Vašut,	2007	ABA001 - ABA008 - BOA001 - CBA001 - HBG001 - KAG502 - KLG001 - KMG001 - KOG001 - KVG001 - atd.
46	 Vařím s láskou : bez lepku, mléka, vajec : bezlepková kuchařka nejen pro celiaky / Zuzana Kobíková & kolektiv	Kobíková, Zuzana	Brno : Z. Kobíková,	2010	ABA001 - OLA001
47	 Vařím s láskou : bez lepku, mléka, vajec : bezlepková kuchařka nejen pro celiaky / Zuzana Kobíková & kolektiv	Kobíková, Zuzana	Brno : Z. Kobíková,	2010	ABA001 - BOA001 - KLG001 - OLA001 - OSA001 - ULG001 - ZLG001
48	 Vaříme bez lepku a bez mléka / Táňa Bálintová	Bálintová, Táňa	Praha : Ivo Železný,	2004	ABA001 - ABA008 - BOA001 - JIG001 - KOG001 - OLA001 - PVG001 - ULG001
49	 Vaříme zdravě bez lepku : jíme zdravě s celiakií / autoři Trudel Marquardt, Britta-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner ; [překlad Zuzana Schönová]	Marquardt, Trudel	Praha : Jan Vašut,	2010	ABA001 - BOA001 - CBA001 - JCG001 - JNG001 - KAG503 - KAG505 - LIA001 - NJG001 - OLA001 - atd.
50	 Vaříme zdravě bez lepku : jíme zdravě s celiakií / Trudel Marquardt, Brita-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner ; [překlad Zuzana Schönová]	Marquardt, Trudel	Praha : Jan Vašut,	c2006, 2008	OSG002

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

Záznamy 51 - 55 z 55

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
51	☐ Vaříme zdravě bez lepku : jíme zdravě s celiakií / autoři Trudel Marquardt, Britta-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner	Marquardt, Trudel	Praha : Vašut,	128 s.	KLG001
52	☐ Vaříme zdravě bez lepku : jíme zdravě s celiakií / Trudel Marquardt, Brita-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner	Marquardt, Trudel	Praha : Vašut,	2005, c2006	ABA001 - ABA008 - BOA001 - BOG505 - KOG001 - KVG001 - OLA001 - PAG001 - TAG001 - UHG001 - atd.
53	☐ Vaříme zdravě bez lepku, cukru a mléka : jak pomocí vhodné stravy zmírnit příznaky Crohnovy choroby, celiakie, cystické fibrózy a dalších onemocnění / Raman Prasad a Niloufer Moolhala ; [překlad Kateřina Cichá]	Prasad, Raman	Brno : Computer Press,	2010	ABA001 - BEG001 - BOA001 - BVG001 - DCG302 - HBG001 - HKA001 - JNG001 - KLG001 - KMG001 - atd.
54	☐ Vaříme zdravě bez lepku - jíme zdravě s celiakií / Trudel Marquardt, Britta-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner	Lanzenberger, Britta-Marei, 1965-	Praha : Jan Vašut,	2005	CBA001
55	☐ Život s bezlepkovou dietou : (rady pro celiakov) / zostavil Leonard Kremler	Kremler, Leonard	Bratislava : Veda,	2005	ABA001 - ABA007

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

Výsledky dotazu: Slova-Všechna pole = celiakie

Záznamy 1 - 10 z 67

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
1	 Analýza autoprotilátek u pacientů s celiakií : dizertační práce / Stanislava Porkertová ; vedoucí dizertační práce Ludmila Tučková	Porkertová, Stanislava		2001	ABA013
2	 Beyond the iceberg : the present and future of coeliac screening : proceedings of a symposium : Ancona, Italy : 20-21 October 1995 / edited by C. Catassi, Ch. Lifschitz, P.L. Giorgi		Oslo [etc.] : Scandinavian University Press,	1996	ABA008
3	 Bezlepkářům od A do Z : příručka pro celiaky / zpracovala Lucie Možná	Možná, Lucie	[S.l. : s.n.,	2006?]	ABA008 - KAG502 - KLG001 - OPG001 - OSA001 - TAG001 - UOG001
4	 Bezlepková a bezmléčná dieta / Jolanta Rujner, Barbara A. Cichańska ; [překlad Irena Martínková]	Rujner, Jolanta	Brno : Computer Press,	2006	ABA001 - ABA008 - BOA001 - CHG001 - CLG001 - FMG002 - JHG001 - KLG001 - KOG001 - KVG001 - atd.
5	 Bezlepková dieta / napsali Radana Kotalová, Jiří Nevorál ; recepty sest. Dagmar Skývová ; graf. úprava Olga Ludvíková	Kotalová, Radana, 1957-	Praha : Národní centrum podpory zdraví,	1994	ABA001 - OLA001 - PNA001
6	 Bezlepková dieta při celiakii a Duhringově dermatitidě : základní informace pro nově diagnostikované pacienty : prosinec 2004		[S.l. : s.n.],	2004	ABA008
7	 Bezlepková dieta v léčbě celiakie / Lubomír Pelikán	Pelikán, Lubomír, 1919-1983	[Ostrava] : KÚNZ - oddělení zdravotní výchovy Severomoravského kraje,	1981	ABA001 - ABA009
8	 Bezlepková dieta v léčbě celiakie / Lubomír Pelikán	Pelikán, Lubomír	Čes. Budějovice : KÚNZ [Kraj. ústav nár. zdraví],	1979	ABA001
9	 Bezlepková dieta v léčbě celiakie / Lubomír Pelikán	Pelikán, Lubomír, 1919-1983	[S.l.] : Krajské ústředí zdravotní výchovy Sm kraje,	1974	BOA001 - OLA001 - OSA001
10	 Bezlepková dieta v léčbě celiakie / Lubomír Pelikán	Pelikán, Lubomír, 1919-1983	[Ostrava] : Krajské ústředí zdravotní výchovy SM kraje,	1968	ABA008

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

Záznamy 11 - 20 z 67

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
11	 Bezlepková kuchařka..II / Iva Bušínová	Bušínová, Iva, 1962-	Praha : Grada,	2007	RKG001 - ZNG001
12	 Bezlepková kuchařka. 1. díl / [hlavní redaktor Jan Hynek]		Trutnov : Česká liga proti rakovině,	1994	PAG001
13	 Bezlepková kuchařka. 2. díl / [hlavní redaktor Jan Hynek]		Trutnov : Česká liga proti rakovině,	1994	PAG001
14	 Celiac disease [elektronický zdroj] : a guide to living with gluten intolerance / Sylvia Llewelyn Bower with Mary Kay Sharrett, Steve Plogsted.	Bower, Sylvia Llewelyn	New York, N.Y. : Demos Medical Pub. : Distributed to the trade by Publishers Group West,	c2007	ABA001
15	 Celiac disease : proceedings of the NIH Consensus Conference on Celiac Disease / editor Stephen James		Philadelphia : W.B. Saunders,	2005	ABA008
16	 Celiac disease : methods and protocols / Edited by Michael N. Marsh		Totowa : Humana Press,	cop. 2000	ABB022 - ABD006
17	 Celiakie : víte si rady s bezlepkovou dietou? / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková a Sdružení celiaků ČR, o.s.	Kohout, Pavel	Praha : Forsapi,	2010	ABA001 - BOA001 - HKA001 - KTG001 - OLA001 - TAG001
18	 Celiakie / autor Přemysl Frič ; odborná spolupráce Iva Svobodová-Bušínová	Frič, Přemysl, 1929-	[Praha] : Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky,	[ca 2009]	HKA001
19	 Celiakie : bezlepková dieta a rady lékaře / Přemysl Frič, Olga Mengerová	Frič, Přemysl, 1929-	Čestlice : Medica Publishing,	c2008	ABA001 - BOA001 - CHG001 - HKA001 - JIG001 - KAG503 - KAG505 - KLG001 - KVG001 - NAG502 - atd.
20	 Celiakie / Renata Červenková ; odborná spolupráce Milan Lukáš	Červenková, Renata	Praha : Galén,	c2006	ABA001 - ABA007 - ABA008 - ABD008 - ABE015 - ABG001 - BOA001 - BOG001 - CBA001 - DOG001 - atd.

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

Záznamy 21 - 30 z 67

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
21	Celiakie : bezpečná dieta a rady lékaře / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková	Kohout, Pavel,	Čestlice : Pavla Momčilová,	1999	ABA008 - ABD006 - BOG505 - OSA001 - PNA001 - ZNG001
22	Celiakie : dieta bezpečná / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková	Kohout, Pavel	Čestlice : P. Momčilová,	[1995]	ABA001 - KOG001
23	Celiakie : dieta bezpečná / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková ; [foto na obálce Jaroslav Kvíz]	Kohout, Pavel	Čestlice : Pavla Momčilová,	1994	ABA008 - CBA001 - JIG001 - OLA001 - PNA001
24	Celiakie a bezpečná dieta : dieta a rady lékaře / Pavel Kohout, Jaroslava Pavlíčková	Kohout, Pavel	Praha : Maxdorf,	c2006	ABA001 - ABA008 - BOA001 - BOE201 - BRG503 - CBA001 - KLG001 - OLA001 - OSA001
25	 Celiakie v dětském věku / Pavel Frühauf ... [et al.]		[Olomouc] : Solen Print pro Nestlé Česko,	2009	ABA001 - ABA008 - BOA001 - OLA001
26	Coeliac disease : proceedings of the Xth International Symposium on Coeliac Disease Paris, June 2-5, 2002 / Editors: N. Cerf-Bensussan ... [et al.]		Paris : John Libbey Eurotext,	c2003	ABB022
27	Coeliac disease : pathogenesis and clinical aspects : [dissertation] / by Steffen Ulrik Friis	Friis, Steffen Ulrik	Copenhagen : Munksgaard,	1996	ABA008
28	Coeliac disease : guest editor P.D. Howdle		London [etc.] : Bailliere Tindall,	1995	ABA008
29	Coeliac disease : Michael N. Marsh		Oxford : Blackwell Scientific Publications,	1992	ABA008
30	Dangerous grains : why gluten cereal grains may be hazardous to your health / James Braly and Ron Hoggan 	Braly, James	New York : Avery,	c2002	ABA001

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

Záznamy 31 - 40 z 67

Přejít na text Přejít na č.

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
31	Diagnostika a léčba gluténové enteropatie u dětí a dospívajících. klinický obraz choroby v letech 1980 - 2001 : habilitační práce / Antonín Kolek	Kolek, Antonín, 1952-		2002	ABA013
32	Diety při onemocnění celiakií (nesnášenlivost lepku) : recepty, rady lékaře / [Tamara Starnovská ; předmluva Oldřich Pozler]	Starnovská, Tamara	Praha : Sdružení MAC,	1999	ABA001 - BOA001 - CBA001 - DOG001 - HKA001 - HOG001 - KOG001 - KVG001 - LIA001 - OLA001 - <u>atd.</u>
33	Enteropatie a pankreatitidy / Michael D. Willard ; [překlad anglických textů Jan Janovec, Renata Stavinohová]	Willard, Michael D.	Brno : M+H Vet,	2007	PNA001
34	Epilepsy and Other Neurological Disorders in Coeliac Disease : edited by / Giuseppe Gobbi,... [et al.] 		London : John Libbey,	1997	OLA001
35	Gastroenterology in the elderly / Nicholas J. Talley, Eric G. Tangalos		Philadelphia : W.B. Saunders,	2009	ABA008
36	Gluten-free food science and technology / edited by Eimear Gallagher 		Chichester : Willey-Blackwell,	c2009	ABA009
37	Guidelines for osteoporosis in coeliac disease and inflammatory bowel disease / E.M. Scott, I. Gaywood, B.B. Scott, for the British Society of Gastroenterology	Scott, E. M.	London : BMJ Publishing Group,	2000	ABA008
38	Charakterizace autoantigenů a patogenetické mechanismy celiakie [rukopis] : Disertační práce k získání vědecké hodnosti - doktora biologických věd. Příloha 2. Publikované práce / Ludmila Tučková	Tučková, Ludmila		2000	ABB022
39	Charakterizace autoantigenů a patogenetické mechanismy celiakie [rukopis] : Disertační práce k získání vědecké hodnosti - doktora biologických věd. Příloha 1. Publikované práce a práce v tisku / Ludmila Tučková	Tučková, Ludmila		2000	ABB022
40	Charakterizace autoantigenů a patogenetické mechanismy celiakie : Disertační práce k získání vědecké hodnosti - doktora biologických věd. Příloha 2. Publikované práce / Ludmila Tučková	Tučková, Ludmila, 1945-	Praha,	2000	ABA013

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

Záznamy 41 - 50 z 67

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka

Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
41	☐ <u>Charakterizace autoantigenů a patogenetické mechanismy celiakie : Disertační práce k získání vědecké hodnosti - doktora biologických věd. Příloha 1. Publikované práce a práce v tisku / Ludmila Tučková</u>	Tučková, Ludmila, 1945-	Praha,	2000	ABA013
42	☐ <u>Charakterizace autoantigenů a patogenetické mechanismy celiakie : Disertační práce k získání vědecké hodnosti - doktora biologických věd / Ludmila Tučková</u>	Tučková, Ludmila, 1945-	Praha,	2000	ABA013 - ABB022
43	☐ <u>International nutrition in health and disease / volume editor Geoffrey H. Bourne</u>		Basel : Karger,	1987	ABA008
44	☐ <u>Listy celiaků : čtvrtletník Klubu celiakie České republiky</u>		Praha : LS Zetis,	1997-2008	ABA001 - ABA008 - ABA009 - BOD002 - CBA001 - HKA001 - KLG001 - KVG001 - LIA001 - OLA001 - <u>atd.</u>
45	☐ <u>Mají celiakii : Evička a Honzík dodržují bezpečkovou dietu / [napsala Iva Bušínová] ; [ilustrátor Adolf Dudek]</u>	Bušínová, Iva, 1962-	[S.l.] : Poradenské centrum pro celiakii a bezpečkovou dietu,	[200-]	ZNG001
46	☐ <u>Makrobiotický léčebný talíř aneb Nemoc není nepřítel II. / Dagmar Lužná, Dagmar Vránová ; [ilustrace Tomáš Guth]</u>	Lužná, Dagmar, 1960-	Olomouc : ANAG,	2007	ABA001 - ABA008 - BOA001 - CBA001 - KLG001 - KVG001 - OLA001 - PAG001 - PNA001 - PVG001 - <u>atd.</u>
47	☐ <u>Der Nachweis von Antikörpern gegen Gliadin im Serum mittels Enzymimmunoassay und indirekter Immunfluoreszenz und seine Bedeutung für die Diagnostik der Coeliakie im Kindesalter / G. Granditsch</u>	Granditsch, G.	Wien : Springer,	1983	ABA008
48	☐ <u>On the various and varying facets of paediatric gastroenterology and nutrition : festschrift for professor David H. Shmerling : guest editor Brigitte M. Winkhofer-Roob</u>		Stockholm [etc.] : Scandinavian University Press,	1994	ABA008
49	☐ <u>Ontogenetický vývoj slizniční imunity a její vztah k některým imunopatologickým stavům : [Disertační práce] ; Školitel Helena Tlaskalová-Hogenová / Zuzana Vančíková</u>	Vančíková, Zuzana	Praha : Akademie věd ČR. Mikrobiologický ústav,	2001	ABB022
50	☐ <u>Pečeme zdravě bez lepku : 90 chutných jídel při onemocnění celiakií / autorky Christiane Schäfer, Ellen Stemmer ; fotografie Jörn Rynio</u>	Schäfer, Christiane	Praha : Jan Vašut,	2010	ABA001 - BOA001 - JNG001 - KLG001 - KMG001 - KTG001 - LIA001 - OLA001 - OPG001 - PEG001 - <u>atd.</u>

Záznamy 51 - 60 z 67

Přejít na text Přejít na č.

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
51	☐ Proceedings of the festschrift for Professor John Walker-Smith, MD, FRCP, FRACP, FRCPC / guest editor Alan D. Phillips		Philadelphia : Lippincott Williams & Wilkins,	2002	ABA008
52	☐ Rukověť celiaka		Roztoky : Sdružení celiaků České republiky,	2005	ABA001 - ABA007 - ABA008 - BOA001 - CBA001 - KLG001 - KVG001 - LIA001 - OLA001 - OSA001 - atd.
53	☐ Rukověť celiaka		Praha : Sdružení celiaků České republiky,	2000	ABA001 - ABA008 - BOA001 - OLA001
54	☐ Seznam potravin otestovaných v roce 2005		[Roztoky : Sdružení celiaků České republiky,	2005]	ABA008
55	☐ Seznam potravin testovaných v I. pololetí 2007		[Roztoky] : Sdružení celiaků České republiky,	2007	ABA008
56	☐ Seznam potravin testovaných v roce 2007		[Roztoky u Prahy : Sdružení celiaků České republiky,	2008]	ABA008
57	☐ Seznam potravin testovaných v roce 2008		[S.I.] : Sdružení celiaků České republiky,	2008	ABA008
58	☐ Studies on idiopathic non-tropical sprue : the familial occurrence of sprue : relationship between sprue and megaloblastic anaemia of pregnancy and puerperium : the significance of partial gastrectomy for manifestation of symptoms / Börje Ek	Ek, Börje	Umea : [Nordiskt Medicinskt Arkiv],	1970	ABA008 - OSA001
59	☐ Vařím s láskou : bez lepku, mléka, vajec : bezlepková kuchařka nejen pro celiaky / Zuzana Kobíková & kolektiv	Kobíková, Zuzana	Brno : Z. Kobíková,	2010	ABA001 - OLA001
60	☐ Vaříme zdravě bez lepku : jíme zdravě s celiakií / autoři Trudel Marquardt, Britta-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner ; [překlad Zuzana Schönová]	Marquardt, Trudel	Praha : Jan Vašut,	2010	ABA001 - BOA001 - CBA001 - JCG001 - JNG001 - KAG503 - KAG505 - LIA001 - NJG001 - OLA001 - atd.

◀ Předchozí stránka Další stránka ▶

Záznamy 61 - 67 z 67

Přejít na text

Přejít na č.

◀ Předchozí stránka

▶ Další stránka

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
61	 Vaříme zdravě bez lepku : jíme zdravě s celiakií / Trudel Marquardt, Brita-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner ; [překlad Zuzana Schönová]	Marquardt, Trudel	Praha : Jan Vašut,	c2006, 2008	OSG002
62	 Vaříme zdravě bez lepku : jíme zdravě s celiakií / Trudel Marquardt, Brita-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner	Marquardt, Trudel	Praha : Vašut,	2005, c2006	ABA001 - ABA008 - BOA001 - BOG505 - KOG001 - KVG001 - OLA001 - PAG001 - TAG001 - UHG001 - atd.
63	 Vaříme zdravě bez lepku, cukru a mléka : jak pomocí vhodné stravy zmírnit příznaky Crohnovy choroby, celiakie, cystické fibrózy a dalších onemocnění / Raman Prasad a Niloufer Mochhala ; [překlad Kateřina Cichá]	Prasad, Raman	Brno : Computer Press,	2010	ABA001 - BEG001 - BOA001 - BVG001 - DCG302 - HBG001 - HKA001 - JNG001 - KLG001 - KMG001 - atd.
64	 Vaříme zdravě bez lepku - jíme zdravě s celiakií / Trudel Marquardt, Britta-Marei Lanzenberger ; fotografie Michael Brauner	Lanzenberger, Britta-Marei, 1965-	Praha : Jan Vašut,	2005	CBA001
65	 Výrobky testované v I. pololetí 2006 / Blanka Rubínová	Rubínová, Blanka	Roztoky : Sdružení celiaků České republiky,	2006	ABA008
66	 Zpravodaj Sdružení celiaků		Roztoky : Sdružení celiaků České republiky,	2002-	ABA008
67	 Život s bezlepkovou dietou : (rady pre celiakov) / zostavil Leonard Kremler	Kremler, Leonard	Bratislava : Veda,	2005	ABA001 - ABA007

◀ Předchozí stránka

▶ Další stránka

Příloha II. Pořadí umístění posuzovaných internetových stránek ve vyhledávačích – první stránky vyhledávačů

ázky Videá Mapy Zprávy Překladač Gmail další ▾ Webová historie | Nastavení vyhledávání

Google Hledat Dynamické vyhledávání je zapnuto ▾

Přibližný počet výsledků: 295 000 (0,11 s) Rozšířené vyhledávání

Vše

- Obrázky
- Videa
- Zprávy
- Více

České Budějovice
Změnit místo

Prohledat web

- Stránky pouze česky
- Přeložené cizojazyčné stránky
- Více nástrojů

Bezlepková restaurace Reklamy
Švejk Restaurant U Karla Praha vaří domácí **bezlepková** jídla. A levně!
www.svejk-restaurant.cz

Bezlepkový život... - ...může být jednodušší!
Zásilková služba s dopravou zdarma.
www.bezlepkovyzivot.cz

Bezlepková dieta - Na dovolenou s dietou bezstarostně.
Bezlepková dieta - Řecko a Kypr.
www.nubis.cz/bezlepkova_dieta

Bezlepková dieta
Bezlepková dieta - Nový přístup k dietě a celiakii. Výsledky výzkumu a léčby. Diskutujeme. Radí lékař, psycholog a dietolog. Databáze bezlepkových výrobků. Kuchařka - Zdravotní pojišťovny - Bezlepkové výrobky - Žatecký pivovar
www.bezlepkovadieta.cz/ - Archiv - Podobné

BEZLEPKOVA DIETA
Bezlepková dieta je bohatá na bílkoviny, s nízkým obsahem tuků a polysacharidů. Výrobky obsahující gluten (lepek) jsou zakázané: ječmen, pšenice, ...
bezlepku.kvalitne.cz/ - Archiv - Podobné

Celiakie - Bezlepková dieta - Celiak.cz
Bezlepková dieta je celoživotním osudem při nemocech jako celiakie či Duhringova dermatitida. Na těchto stránkách se dozvíte všechno důležité, ...
Diskuze - O nemoci - Novinky - O nás
celiak.cz/ - Archiv - Podobné

Bezlepková dieta
Bezlepková dieta je dietou, kdy musí pacient zamezit příjmu potravy obsahující lepek neboli gluten. Co je **bezlepková dieta** a jaká jsou specifika bezlepkové ...
www.potravinova-alergie.info/clanek/bezlepkova-dieta.php - Archiv - Podobné

bezlepkova-dieta.cz Celiakie Bezlepkové recepty - Hlavní strana
Bezlepkova-dieta.cz - bezlepková kuchařka, bezlepkové recepty, postupy pro přípravu bezlepkových pokrmů. Propagační materiály o celiakii.
www.bezlepkova-dieta.cz/ - Archiv - Podobné

Bezlepková dieta - Wikipedia

Reklamy

Zdravá snídaně na hubnutí
Naši wellness poradci Vám on-line poradí jak zhubnout bez jojo efektu
www.hubnete.cz/rychlejc

Bezlepková dieta
Distribuce **bezlepkových** potravin, vydávání katalogů. Velký sortiment!
euro-zona.cz/bezlepkove-potraviny

Komplexní genetický test
Nejrozsáhlejší analýza genetických dispozic Vašeho organismu!
www.genscan.com

Del Corso
Italská restaurace v Troji
Praha 7 - Troja, Trojská 632/173b
Trojská 632/173b, Praha 7
www.delcorso.cz

Hubnutí břicha
Tajné tipy pro trvalé zhubnutí.
100% garance. Začněte hned.
Americká 31, Praha 2
www.prirozene-hubnuti.cz

Bezlepková dieta
Hledáte informaci, radu lékaře?
Poradna a produkty pro vaše zdraví!
www.celostnimedicina.cz

Zde může být zobrazena vaše reklama »

Bezlepková dieta

Distribuce **bezlepkových** potravin, vydávání katalogů. Velký sortiment!
www.euro-zona.cz

Reklama Sklik

Našli jsme bezlepkova dieta » Zboží.cz

- Bezlepková směs JIZERKA 1000 g od 63,- Kč s DPH
- Kukuřičné křupky 100g od 11,- Kč s DPH
- Bezlepkové bramborové knedlíky 300g Labeta od 28,- Kč s DPH

[Další výrobky »](#)

Celiakie - Bezlepková dieta - Celiak.cz

Společnost pro **bezlepkovou dietu** ... **Bezlepková dieta** je celoživotním osudem při nemocech jako celiakie či Duhringova choroba

www.celiak.cz/ - Hlavní město Praha - [Zobrazit na mapě](#)

bezlepkovadieta.cz - Úvodní strana

vyhánění lepku podle paní doktorky Vážená paní Byštinová, mám k Vám dotaz, neboť si myslím, že jste nadměrně informovaná, **o bezlepkové dietě**.

www.bezlepkovadieta.cz/ - Brno-město - [Zobrazit na mapě](#)

Bezlepková dieta, bezlepkové potraviny - Elepek.cz

Bezlepková dieta se týká těch, kdo trpí nesnášenlivostí vůči lepku ...

Bezlepková dieta je v tomto případě základní léčebnou metodou
www.bezlepkova-dieta.eu/ - Praha-východ - [Zobrazit na mapě](#)

bezlepkova-dieta.cz Celiakie Bezlepkové recepty - Hlavní strana

. Celiakie a **bezlepková dieta** vážně i s nadhledem ... Hlavní strana Celiakie a **bezlepková dieta** Tipy & triky Bezlepkové recepty O výživě Fórum

www.bezlepkova-dieta.cz/

Bezlepková dieta, Nestlé Česko

Bezlepková dieta Pro tyto spotřebitele uvádíme níže připojený seznam výrobků vhodných pro **bezlepkovou dietu**

www.nestle.cz/nestle-bezlepkova-dieta.asp

Bezlepková dieta - Výrobky dle určení - Leky-zdravi.cz

chvíle **Bezlepková dieta** Potraviny Pečivo Sušenky Těstoviny Potraviny ostatní

Reklama Sklik:

Bezlepková dieta

Hledáte informaci, radu lékaře?
 Poradna a produkty pro vaše zdraví!
www.celostnimedcina.cz

Bezlepkova dieta

Udělejte svému tělu dobře s kvalitními potravinovými doplňky!
www.drmario.cz

SlimBall - Hubnutí

Přírodní žaludeční balónek.
 Pro ztrátu 1,5 kg do 24 hodin.
www.slimball.cz

Bezlepkové pečivo

Zdravý styl.
Bezlepkové potraviny.
www.bezlepkovaprodejna.cz

Hubnutí - Slim309

3 dny bez proteinů, 0 **dieta** během 12 dnů. Garantovaný výsledek.
www.slim309.cz

účinná dieta

zdravé a trvalé zhubnutí
 bez pocitu hladu
ihubnuti.webnode.cz

Zhubla jsem 19 kg

Váhu si držím více jak 3 roky.
 Pomůžu a poradím jak na to.
www.idealnipostava.cz

zoeliakie

X Hledat

Dyn

Přibližný počet výsledků: 39 500 (0,12 s)

Rozšířené vyhledávání

- Vše
- Obrázky
- Videa
- Zprávy
- Více

České Budějovice
Změnit místo

Prohledat web
Stránky pouze česky
Přeložené cizojazyčné
stránky

Více nástrojů

▶ [Zöliakie – Wikipedia](#) - [Přeložit tuto stránku]

Die Zöliakie (Synonyme: glutensensitive oder gluteninduzierte Enteropathie, intestinaler Infantilismus; bei Erwachsenen auch nichttropische oder ...
Allergene - Epidemiologie - Ursachen - Pathophysiologie
de.wikipedia.org/wiki/Zöliakie - Archiv - Podobné

[Zöliakie Treff - glutenfrei durch den Alltag • News](#) - [Přeložit tuto stránku]

15. Mai 2010 ... Das Zöliakie, Sprue Forum mit Infos zu den Symptomen, der Diagnose und der Behandlung von Zöliakie. Tipps für die glutenfreie Ernährung bei ...
News - Glutenfreie Restaurants - Glutenfreie Lebensmittel - Kinder mit Zöliakie
www.zoeliakie-treff.de/ - Archiv - Podobné

[Zöliakie | ernaehrung.de](#) - [Přeložit tuto stránku]

Patientengerechte Informationen sowie praktische Tipps zur Zöliakie (Ernährung, Lebensmittel, Rezepte)
www.ernaehrung.de/tipps/zoeliakie/ - Archiv - Podobné

[Arbeitsgemeinschaft für Zöliakie-Betroffene in Österreich](#) - [Přeložit tuto stránku]

Internetseite der ARGE Zöliakie. Bei Zöliakie reagiert der Körper überempfindlich auf Klebereiweiß, auch Gluten genannt. Gluten ist ein Bestandteil von ...

www.zoeliakie.or.at/ - Archiv - Podobné

[stefanrechsteiner.com - Web Projects - zoeliakie.ch](#) - [Přeložit tuto stránku]

Zoeliakie.ch is the Website of the swiss interest group for celiac disease «IG Zöliakie». In this first stage of the project, the main goal was to Redesign ...
www.stefanrechsteiner.com/web/project/zoeliakie.ch/ - Archiv

[IG Zöliakie der Deutschen Schweiz](#) - [Přeložit tuto stránku]

8. Febr. 2011 ... Übersicht über verträgliche Nahrungsmittel und die Gastronomie mit glutenfreier Kost in der dt. Schweiz.
www.zoeliakie.ch/ - Archiv - Podobné

[www.Zoeliakie-treff.de](#) - [Přeložit tuto stránku]

Updated on January 31, 2011. Zoeliakie-treff.de detailed information. Zöliakie, Glutenfrei, Sprue related sites. More info here.
zoeliakie-treffde.themecraft.net/ - Archiv

[DZG - Home](#) - [Přeložit tuto stránku]

[zoeliakie-treff.de](#) - Archiv

[DZG - Home](#) [Přeložit tuto stránku]

Die DZG berichtet über Ihre Aktivitäten. Schwerpunkte sind die Zöliakie bei Kindern und Morbus Duhring.

[www.dzg-online.de/](#) - Archiv - Podobné

[zoeliakie.or.at](#) [Přeložit tuto stránku]

Zoeliakie.or.at is a domain controlled by two name servers at wnet.at. Both are on the same IP network. The primary name server is dns.wnet.at.

[www.robtex.com](#) › Domain Information › at (Austria) › or - Archiv

[Zöliakie Treff - glutenfrei durch den Alltag • News - Zoeliakie ...](#) [Přeložit tuto stránku]

zoeliakie-treff.de is a largest website in the world and has google pagerank 4 zoeliakie-treff.de is using PHP/5.2.12-nmm2 programming language and language ...

[9rank.com/zoeliakie-treff.de](#) - Archiv

Příloha III. Část katalogu kritérií kvality pro elektronické publikace v medicíně

OBSAH

Kritéria vyhodnocení obsahu elektronických publikací nejsou v podstatě odlišná od kritérií běžných publikací.

Autorství

- medicínské obsahy jsou správné a obsáhlé,
- obsah je prezentován s ohledem na cílovou skupinu,
- osobní názory autorů jsou označeny,
- autor, vydavatel, časový údaj, č. verze jsou uvedeny,
- citáty a externí zdroje jsou označeny,
- aktualizace je zajištěna novým vydáním nebo trvalou aktualizací experty.

Formální požadavky

- produkty vydavatelství jsou zařazeny do katalogů a je jim přiděleno ISBN,
- k dispozici jsou údaje k autorským právům,
- licenční ustanovení údaje k multilicencím a půjčování.

Zřetel na cílovou skupinu

- cílová skupina a učební cíle jsou jasně uvedeny,
- je stanoven druh a rozsah nutných vědomostí pro zpracování dat,
- jsou vytvořeny vztahy k externím katalogům s výukovými cíli.

TECHNIKA

Východiska

- aplikace je vyvinuta v systémovém prostředí očekávaném u cílové skupiny,
- v ideálním případě jsou podporována různá běžná prostředí,
- systémové předpoklady a omezení jsou přesně specifikovány,
- aplikace je svázána s nastavením rozlišení obrazovky, jen je-li to vynuceno obsahem,
- je zajištěn provoz pro více uživatelů – multi-uživatelský systém.

Hardwarové požadavky

- běžné hardwarové vybavení není překážkou optimální prezentace,
- při neodpovídajícím vybavení se objeví varování.

Instalace, první spuštění

aplikaci lze spouštět přímo z disku bez nutnosti instalace,.

- aplikace funguje bez nutnosti zásahu do systémové oblasti operačního systému,
- aplikace nevyžaduje po instalaci restartování systému nebo ruční změny konfigurace,
- pokud je nutná místní instalace, jsou všechny změny systému dokumentovány a je k dispozici možnost odinstalace,
- serverové požadavky – pro tuto práci nepodstatný údaj.

Výkon / flexibilita / rozhraní

- aplikace je stabilní, odolná vůči provozním chybám, spolehlivá a rychlá,
- aplikace, které slouží rychlým informacím jsou optimalizované pro rychlé načítání,

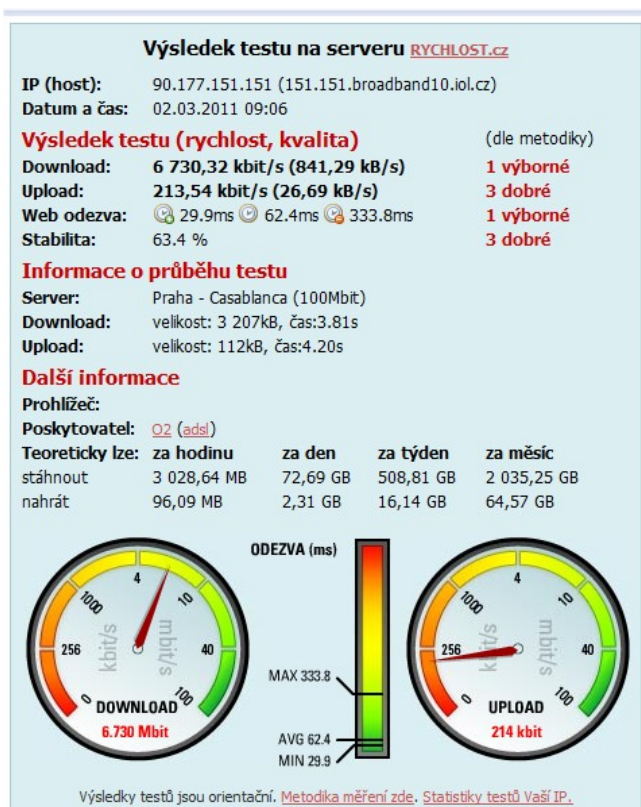
- pokud je nutná dlouhá odezva, je uživatel varován,
- uživatelská nastavení a rozšíření (např. anotace) je možné v multi-uživatelském provozu v samostatných, chráněných uživatelských profilech,
- zjištěná uživatelsky specifická data jsou v pravidelných intervalech automaticky chráněna,
- u složitých informačních systémů jsou definována a dostatečně zdokumentována propojení do komplexního systému.

Specifická kritéria pro elektronické publikace

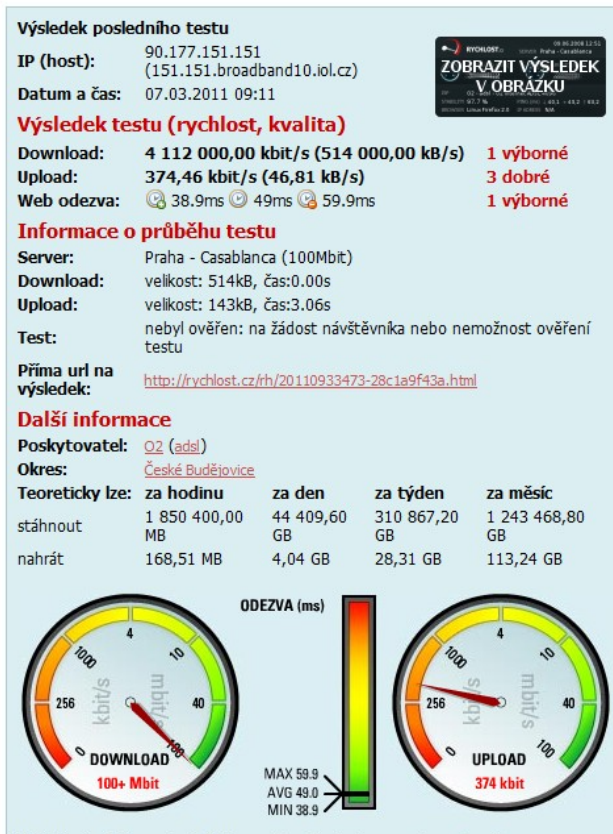
- rozumný kompromis mezi uživatelským komfortem, estetikou a rychlostí načítání s přihlédnutím k reálné přenosové rychlosti,
- velké obrazové soubory jsou před stažením k dispozici formou náhledu,
- jsou zohledněny bezpečnostní aspekty, např. plug-in je používán jen pokud je k tomu racionální důvod,
- pokud jde o publikace bez možnosti online prohlížení, existuje možnost stažení celého balíčku pro offline prohlížení,
- je podporována smysluplná kombinace online a offline prvků s ohledem na redukci nákladů (poplatků za připojení),
- pokud je nutné publikaci dočasně opustit, je uvedeno, jak se můžeme vrátit k původnímu dokumentu, k dispozici je stále prvek umožňující návrat,
- stránky patřící k publikaci jsou snadno rozlišitelné tak, aby bylo omezena možnost nepozorovaného opuštění publikace,
- k otevření nového okna prohlížeče dochází jen je-li to skutečně nutné a nestane se tak neočekávaně, hlavní a pomocná okna jsou zřetelně oddělená,
- obsah je označen datem poslední změny, jsou k dispozici informace o změnách k dispozici.

Zdroj: GMDS Dostupné na: <http://www.imbi.uni-freiburg.de/medinf/gmdsq/d.htm> [citováno: 15.02.2011]

Příloha IV. Rychlost internetového připojení - 3 měření

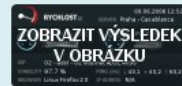
Výsledek testu připojení

Výsledek testu připojení

Výsledek posledního testu

IP (host): 90.177.151.151
(151.151.broadband10.iol.cz)
Datum a čas: 22.03.2011 09:16

Výsledek testu (rychlost, kvalita)

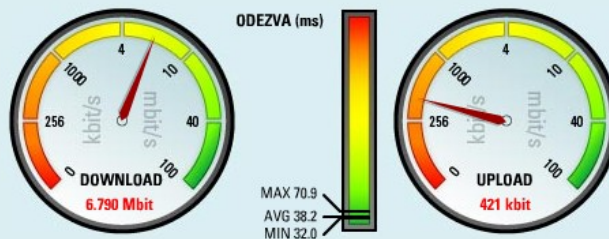
Download: 6 789,62 kbit/s (848,70 kB/s) 1 výborné
Upload: 421,05 kbit/s (52,63 kB/s) 3 dobré
Web odezva: 32ms 38.2ms 70.9ms 1 výborné
Stabilita: 83.3 % 2 velmi dobré

Informace o průběhu testu

Server: Praha - Síťel (1Gbps)
Download: velikost: 2 485kB, čas:2.93s
Upload: velikost: 200kB, čas:3.80s
Přímá url na výsledek: <http://rychlost.cz/rh/20111150012-af9847eaa1.html>

Další informace

Teoreticky lze:	za hodinu	za den	za týden	za měsíc
stáhnout	3 055,33 MB	73,33 GB	513,29 GB	2 053,18 GB
nahrát	189,47 MB	4,55 GB	31,83 GB	127,32 GB

Výsledky testů jsou orientační. [Metodika měření zde](#). [Statistiky testů Vaší IP](#).

Abstrakt

ZIMMELOVÁ, H. *Analýza edukačních materiálů pro pacienty s celiakií*. České Budějovice 2011. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce P. Bauman.

Klíčová slova: celiakie, bezlepková dieta, celiak, lepek, edukační materiály, pedagogicko-didaktické zásady, kritéria hodnocení.

Práce se zabývá edukačními materiály pro pacienty s celiakií. Popisuje obecné požadavky na výukové materiály a didaktické zásady vhodné pro edukační materiály pro pacienty s celiakií. Předkládá návrh kritérií pro hodnocení internetových stránek určených celiakům. Je vybráno pět českých i zahraničních internetových zdrojů, posouzeno, jak vyhovují kritériím technických vlastností, obsahu, struktury stránek, kritériím posuzujícím důvěryhodnost stránek a edukačním kritériím. Všechny posuzované stránky lze použít k edukaci pacientů s celiakií, ale jedná se spíše o informační stránky s nízkým obsahem edukačních charakteristik.

Abstract

Analysis of educational materials for patients with celiac disease

Key words: celiac disease, gluten-free diet, celiac, gluten, educational materials, pedagogical-didactical principles, assessment criteria.

The Dissertation deals with educational materials for patients with celiac disease. It describes general requirements for teaching materials and the didactical principles suitable for educational materials for patients with celiac disease. It presents a draft criteria for assessment of web sites intended for people suffering of celiac disease. Five Czech, as well as foreign Internet-based resources, have been selected and assessed for compliance with the criteria given by technical properties, contents, page structures, criteria evaluating credibility of the sites and educational criteria. All the sites assessed can be used for education of patients with celiac disease, but they are rather information sites with a low content of educational characteristics.